

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

herkese bilim teknoloji

SİZ OLSANIZ NE YAPARSINIZ?

Kanserli oğlunu
öldüren
baba, cinayet
ve ötenazi

Türkiye'nin Haftalık Bilim, Teknoloji, Kültür ve Eleştirel Düşünce Dergisi 22 Temmuz 2016 Sayı 17 Fiyatı 3.5 TL

Demokrasi ve darbeler üzerine

İKİ YENİ
KÖŞE:

- İyi uykular
- Sona eren her şey yok olmaya mahkum mu?

‘Manevi Mirasım Bilim ve Akıldır!’

“Ben, manevi miras olarak hiçbir ayet, hiçbir dogma, hiçbir kılıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevi mirasım bilim ve akıldır... Zaman süratle ilerliyor, milletlerin, toplumların, kişilerin mutluluk ve mutsuzluk anlayışları bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve bilimin gelişimini inkâr etmek olur... Benim Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmaya çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra beni benimsemek isteyenler, bu temel eksen üzerinde akıl ve bilimin rehberliğini kabul ederlerse, manevi mirasçılarım olurlar.”

Mustafa Kemal

Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip’in sorusuna Mustafa Kemal’in yanıtı. Kaynak: İsmet Giritli, Kemalist Devrim

HERKESE BİLİM VE TEKNOLOJİ

Türkiye’nin Haftalık Bilim Haberleri
ve Kültürü Dergisi

Sayı: 17 22 Temmuz 2016

İMTİYAZ SAHİBİ HBT Yayıncılık Tic. Ltd. Şti.
YAYIN DANIŞMANI Orhan Bursalı
YAYIN YÖNETMENİ Özlem Yüzak
YAYIN YÖNETMEN YARDIMCISI ve
SORUMLU MÜDÜR Reyhan Oksay
GÖRSEL YÖNETMEN Tüles Hasdemir
YAYIN TÜRÜ Yerel Süreli Yayın
YAYIN SAHİBİ TEMSİLCİSİ Reyhan Oksay

“Bilim ve Üniversite”, Bahçeşehir Üniversitesi’nin,
“Bilim Kültür ve Eğitim” sayfası İstanbul Kültür
Üniversitesi’nin, Sağlık sayfası Amerikan
Hastanesi’nin, “Eğitim ve Üniversite, Yeditepe Üni-
versitesi’nin Atılım’ın Akademisyenlerinin
Gözüyle” sayfası Atılım Üniversitesi’nin katkıları ile
hazırlanmıştır.

YAYIMLAYAN: HBT Yayıncılık
İDARE MERKEZİ VE YAZIŞMA ADRESİ
Osmanağa Mahallesi Halitağa Caddesi
Ekşioğlu İşhanı No: 16 Kat 3 Daire 85
Kadıköy İstanbul Tel: 0216 449 99 42
REKLAM YÖNETİMİ

Marjinal Porter Novelli
BASKI

İhlas Gazetecilik AŞ. Merkez mahallesi 29 Ekim
Cad. İhlas Plaza No: 11 A/41 Yenibosna- İstanbul

DAĞITIM

Doğan Dağıtım Satış Pazarlama Matbaacılık Ödeme
Aracılık Tahsilat Sistemleri A.Ş. Esenyurt/İstanbul

www.herkesebilimteknoloji.com

Herkese Bilim Teknoloji Dergisi’nde yer alan haber, yazı ve
fotoğrafların yeniden yayım hakkı saklı tutulmuştur. İzin alınmadan
ve kaynak göstermeksizin yayımlamak basın kanunu gereğince
hukuku ve cezai yaptırma tabidir.

“HBT, umutsuzluk ve çaresizlik ortamında elle tutulur, gerçek bir çözüm önerisi..”

“Ne mutlu ki CBT’nin yerine HBT geldi! Her
cuma itinayla dergimize sahip çıkıyoruz! Ve gurur
duyuyoruz! Size her hafta giriş yazınızda bah-
settiğiniz motivasyon ve ivmeyi onaylar ufak bir
anekdot anlatmak için yazıyorum.

İlk haftalardaki karışıklıktan sonra, şimdi her
cuma bana en yakın Kabataş vapur iskelesi kar-
şısındaki bayiiden dergimi alıyorum. Geçenlerde
bir sefer, dergi kolumun altında merdivenlerden
alt geçite inerken, ters yönde çalışan yürüyen
merdivende çıkmakta olan bir beyefendinin de
elinde dergi olduğunu gördüm. Bir anlık gülümse-
meyle kafamı kaldırdığımda onun da bana baktı-
ğını farkettim. Dergiyi gösterir bir bakış yaptı ve
ağırbaşlılıkla selam verdi.

Çok ilginç, umud ve huzur verici bir duygu-
du.

Heyecanınızın ve çabalarınızın boşa gitmedi-
ğinden emin olun lütfen!

Bu acaip memleketin umutsuzluk ve çaresizlik
yayan gidişatına karşı yürekten inandığım ve çıkış
yolu olduğuna emin olduğum, elle tutulur gerçek
bir çözüm önerisi, somut bir çıkış noktası, Herke-
se Bilim ve Teknoloji!

Dergi bence eskisinden çok daha düzenli ve
doyurucu. Kendi adıma çok memnunum; her işte
bir hayır vardır. Belki de böyle olması çok daha
iyi oldu.

Yaygınlaştırılması ve daha fazla insana ulaş-
tırılması için çevreye bahsetmek dışında nasıl
destek olabiliriz? Aynı soruyu soranlar için düşün-
düğünüz öneriler varsa paylaşır mısınız?

Sevgiler
Burçak Pekin

Mimar Burçak Pekin’in düşünceleri tam da
bu dergiyi neden ürettiğimizi anlatıyor. Sağolsun.
Benzer düşüncelerle hareket ediyoruz. HBT yeni
bir Türkiye’nin nüvesini oluşturuyor. Bu çekirdeği
büyütbildiğimiz sürece, gerçekten de düşlediğimiz
ülke büyüyor olacak.

Biz bu sayımızla ilgili bir kaç ipucu verelim:

“Çanlar, ziller, düdükler kimler için çalıyor?”

Türkiye’de darbe girişimi oldu. Bu konuda ne
yapabiliriz diye düşündük ve hazır kapak konumuzu
hızla değiştirerek, demokrasiler ve darbeler üzeri-
ne bir derleme çalışmasına giriştik. Reyhan Oksay
ve Özlem Yüzak’ın yazıları böyle ortaya çıktı.

Doğan Kuban, “Dünyada çatışan iki büyük ger-
çek var, bilim ve teknoloji üzeinde kurulu çağdaş
dünya ve Budizm ile monoteist dinler üçlüsünün
çağdaş yaşama çoktan bağlanmış pasif direnci”
diyor, “Çağın dışında kalmak olanaksızdır” başlıklı
yazısında.

Bozkurt Güvenç Hoca, “Çanlar, ziller, düdükler
kimler için çalıyor?” diye sorarken, saat ve gürültü
metaforlarından hareketle kent kültüründe gezini-
yor.

Mobbing’i bir şiddet türü olarak inceleyen ve
yol açtığı sağlık ve psikolojik hasarları inceleyen
Derya Deniz’in yazısını şiddetle öneririz. Sağlık
sayfamızda yazın neden ve hangi alerjik hastalıklarla
arttığını, Elif Altuğ yazdı. Önceki sayılarımızda
okuduğunuz “Kanser hastası oğlunu öldüren baba”
üzerine ikinci bir yazı var tartışmada; bu bağlamda
Berrin Atakan “cinayet, ötenazi ve ötesi”ni sorgu-
luyor.

Meraklısına, kadınların inanç sahibi olmaya
neden daha eğilimli olduğunu inceleyen yazısını
önereceğiz.

Ama iki yeni köşede kısa dizilere başladık. Biri
“iyi uyuklar” başlığı ile uyku meseleleri, ikincisi
ise, yokoluşlar gerçekten yokoluş mu sorusuna
çeşitli açılardan yanıt vermeyi deniyor.

Hastalıklara kefir

Kendi biyolojik yapıma ilişkin 10 şey de, göz-
lerimizi bedenimize çevirecek. Tabii kefir “içeceği”
ile hastalıklara çare konusu da var, Filiz Yarımcıan
Sağlam’dan..

Müfit Akyos bu kez BT konusunda kendimizi sor-
guluyor. Tanol Türkoğlu yaşadığımız darbe konusu-
na girmeden duramamış. Ama bu süreçte iletişimin
nasıl işlediğini araştırıyor. Mustafa Çetiner’in Aka-
demiyanın bilimsel araştırmada yerini sorgulayan
4.cü önemli yazısını sürdürürken, h-faktörü üzerine
iki eleştirel yazı sunuyoruz: Mahmut Hortaçsu
“ciddi sorunlar” görürken, Sebahattin Yurdakul
“Nobel hayali ve gerçekler” yazısında, “Doğrucu
Davut” rolünde. “Türkiye’nin turizm sektörü per-
formansının analitik olarak” değerlendirilmesini,
İbrahim Birkan yapıyor.

Daha pek çok şey...

Biz severek çalıştık, sizin de severek okumanızı,
okutmanızı, salık vermenizi bekliyoruz..

Gelecek Cumaya kadar sevgiyle kalın.

Orhan Bursalı

TÜRK BİLİM İNSANLARI NEW SCIENTIST'TE HABER OLDU:

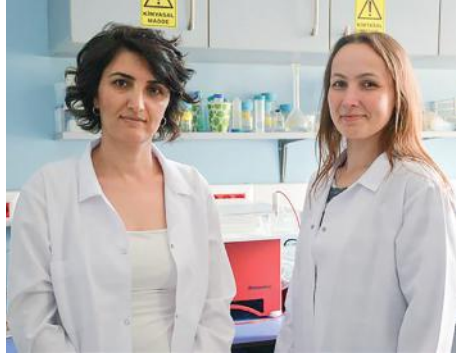
Göllerimiz ve Mars arasındaki yaşam benzerliği

İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Nurgül Balcı ve doktora öğrencisi Cansu Demirel, Göller Bölgesi'nde yürüttükleri araştırma ile dünyanın en önemli bilim dergilerinden olan New Scientist'e konuk oldular.

İnsanlığın hâlâ cevap aradığı en önemli sorulardan biri, Dünya dışında bir yaşam olup olmadığıdır. İTÜ Maden Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü akademisyenlerinden Doç. Dr. **Nurgül Balcı** ve doktora öğrencisi **Cansu Demirel**'in, Mars yüzeyi ile benzerlik gösteren stromatolitik (siyanobakteriler tarafından materyalin üst üste ince laminalar şeklinde toplanması ile oluşan yapılar) oluşumlarına sahip Salda Gölü ile tuzlu su kimyasına sahip, Acıgöl ve Yarıklı göllerinde yaptığı akademik çalışma da bu soruya cevap arıyor.

Araştırmanın, başta Mars olmak üzere yaşam potansiyeli taşıyan birçok farklı gezegen için önemli ipuçları vereceği düşünülüyor. Göller Bölgesi'nde yürütülen bu önemli çalışma sayesinde, mikrobiyal faaliyetlerin burada gelişen karbonat yapılarının oluşumuna etkilerinin ve jeolojik kayıtlardaki izlerinin tespit edilmesi hedefleniyor. Böylece, enerjilerini fotosentezle sağlayan bakteriler (siyanobakteriler) ile olağanüstü çevre koşullarında yaşayabilen organizmaların (ekstremofiller) tortul kayaçlar (sediman) üzerinde bıraktığı izlerin, Dünya dışı yaşam konusunda araştırmacılara yeni bir pencere açacağı düşünülüyor. Doç. Dr. Nurgül Balcı, bunun en büyük kanıtının ise Salda Gölü'nden alınan sedimanlarda görülen *carnobacterium viridians* türü bakteri olduğunu belirtiyor. (www.itu.edu.tr/haberler) Türkiye'nin göllerindeki yaşamın diğer gezegenlerdeki yaşama ışık tuttuğuna dikkat çeken New Scientist'te özetle şöyle deniliyor (<https://www.newscientist.com/article/2087612-super-salty-turkish-lakes-may-hold-key-to-spotting-life-on-mars/>):

"Mars'ta nasıl bir yaşam olduğunu merak edenlere Türkiye'deki aşırı tuzlu göllerdeki yaşam ipuçları sunabilir. Sularının aşırı tuzlu olması nedeniyle bir olasılıkla yalnızca Mars'ta da yaşayabilecek canlı tür-

Doç. Dr. Nurgül Balcı ve Cansu Demirel

leri bu göllere barınıyor olabilir. Türk mikrobiyoloji uzmanları Acıgöl, Salda ve Yarıklı göllerinde yaşayan canlı türlerini bir süredir araştırıyorlar. Araştırmacılar incelemeler sonucunda bu canlı türlerinin kimilerinin Mars ya da yaşanabilir başka gezegen ve uydulardaki mikroskobik canlılarının biyolojik özelliklerine ilişkin bilgi sahibi olmayı umuyor.

Örneğin, Satürn'ün uydusu Enceladus'tan elde edilen veriler, suları aşırı tuzlu olan ve 9-12 arasında değişen pH değerleriyle alkali düzeylerine ulaşan okyanusları gözler önüne sererken, Türkiye'deki söz konusu üç gölde bu değerler 8.6 ile 9.5 arasında değişiyor.

Göllerdeki Mars koşullarına uyumlu canlı türlerini araştıran ekibe önderlik eden İstanbul Teknik Üniversitesi uzmanlarından Nurgül Balcı, "Amacımız Mars'ta ya da dünya dışındaki başka gezegen ve uydularda yaşamın sürdürülmesini araştırmamıza olanak tanıyacak canlı türlerinin kimliklerini belirlemek," diyor.

Balcı şimdi "Mars böceği" özelliklerine sahip başka canlı türlerinin de su yüzüne çıkarılabileceğini, böylelikle Marslı olmak için ne gibi koşulların gerekli olduğu konusunda çok daha fazla ipucuna ulaşabileceğini düşünüyor.

Uzmanlar söz konusu mineral yapıların göllerdeki çökellerin mikroplar tarafından salgılanan magnezyum ve kalsiyum karbonatlarla birleşmesi sonucunda meydana gelen garip birleşimler olduklarına dikkat çekiyorlar. Araştırmacılar sonuçta bu canlı türlerinin kimliklerini belirleyip bunları hem teker teker, hem de toplu olarak sınamadan geçirerek bunların Mars benzeri koşullar karşısında nasıl bir direnç gösterecekleri konusunu aydınlatmaya kavuşturmayı umuyorlar."

New Scientist'ten özet:
Rita Urgan

Gölde gelişen mikrobiyal faaliyetler ve güncel stromatolitik oluşumları

Uyku: Sağlıklı bir yaşamın anahtarı

Uyku sağlıklı bir yaşamın vazgeçilmezidir. Uykudan maksimum yararı sağlamak için hangi koşullarda uyuması gerektiğini araştıran bilim insanları, uykunun ruh ve beden sağlığımızı nasıl etkilediği konusunda her gün yeni bilgilere erişiyor.

Uyku, yiyecek ve su kadar yaşamsaldır. Uykusuz bırakılan deney sıçanları bir hafta içinde ölürken, nadir görülen genetik bir bozukluk olan ailesel uykusuzluk hastalığına yakalanan insanlar da daha uzun bir zaman diliminde yaşamını yitirir. Uykusuzluğun niçin öldürdüğü bilinmiyor. Kaldı ki niçin uyuduğumuzu da henüz bilmiyoruz.

Son yıllarda uyku, beslenme düzeni ve sporun yanı sıra sağlıklı bir yaşamın temel direklerinden üçüncüsü olarak değerlendiriliyor. Berkeley'deki Kaliforniya Üniversitesi'nden **Matt Walker**, bu değerlendirmenin yanlış olduğunu, uykunun beslenme düzeni ve sporun da temel dayanağı olduğunu ileri sürerek şöyle konuşuyor: "Vücudumuzda hiçbir doku, beynimizde hiçbir süreç yoktur ki uykudan etkilenmesin veya yetersiz uykunun yarattığı olumsuzluklardan zarar görmesin."

Etkileri saymakla bitmiyor

Belleği güçlendirmesinin ve onarmasının yanı sıra uykunun –veya uyku eksikliğinin– çok sayıda başka etkileri de olduğu da artık biliniyor. Yetersiz uykunun duygusal yaşamı ve karar alma süreçlerini alt üst ettiği, bağışıklık sistemini zayıflatığı, iştahı azalttığı artık biliniyor. Tip 2 diyabet ve obezite gibi metabolik hastalıklara da yol açıyor.

Yetersiz uyku, aralarında depresyon, iki kutuplu bozukluk, şizofreni gibi akıl sağlığı problemlerine, Alzheimer gibi nörolojik bozukluklara da neden oluyor. Dahası uyku süresindeki dengesizlikler ve zamanlamasındaki tutarsızlıklar vücudun sirkadyen saatini bozarak bir dizi aksaklıklar yaratabiliyor.

Uyku ile ilgili sorunlar

Uykusuzluk kadar, yetersiz uyku da sorun yaratıyor. Gelecek sayılarda uyku ile ilgili şu sorunlara değineceğiz:

- Bir insanın normal olarak ne kadar uyuması gerekir?
- Yetersiz bir uyku kısa kestirmelerle telafi edilebilir mi?
- Daha uzun uyuma ihtiyacı hissedenlere çözüm önerileri
- Daha az uyku ile idare etmek isteyenler zihinsel süreci nasıl kandırabilir?
- Uykunuzu tam olarak almış gibi hissetmeniz için ne yapmanız gerekiyor?
- Akıl hastalıkları uyku ile tedavi edilebilir mi? Uyku ile akıl hastalıkları önlenir mi?

Reyhan Oksay

Kaynak: New Scientist 28 Mayıs 2016

Banyoda müzik keyfi

Banyoda kullanılmak üzere tasarlanan tavan lambası Badio, akıllı telefon ile kumanda ediliyor. Ayrıca dahili hoparlörü de var. Badio, WLAN modülüyle donatıldığından Bluetooth ile müzik dinlenebiliyor.

Badio ayrıca ışığın yakılması anında müzik çalacak şekilde de ayarlanabilmekte. Üretici firmaya göre tavan lambası kolayca monte edilebiliyor. Ürünün en düşük ön sipariş fiyatı: 119 Avro. <https://www.indiegogo.com/projects/badio-the-ultimate-smartlight-for-the-bathroom#/>

Cepte hava pompası

Sıcak yaz günlerinde denize giren bazı insanlar deniz yatağı veya deniz topuyla eğlenirler. Fakat bunları şişirmek için nefes gücü gerekiyor. Otomatik olarak çalışanlar da ağır oldukları için taşınması zordur. Yeni geliştirilen Flextail Max Pump hem cebe girecek kadar küçük (el büyüklüğünde) hem de yalnızca 150 gram ağırlığında. Üstelik de güçlü aküsü ve etkili bir teknikle gayet verimli çalışıyor. Max Pump ile deniz yatağının içine hava üflenebildiği gibi içindeki hava dışarı da çekilebiliyor. Pompanın aküsü iki saat içinde şarj oluyor. www.indiegogo.com/projects/max-pump-best-outdoor-tool-enjoy-your-leisure-time--2#/

The Basslet: Bilekte subwoofer

Yolculuk sırasında müzik dinlemek, taşınabilir kasetçaların

icadından beri aslında sorun değil. Ayrıca CD çalıcısı, MP3 çalıcısı ve bu arada akıllı telefonun geliştirilmesiyle birlikte dinlenen müziğin kalitesi de yükseldi. Bu cihazlarla birlikte tabi ki kulaklıklarda da ses kalitesi iyileştirildi. Yeni teknolojilerle yetinmeyip müzik dinlerken tüm bedenimle hissetmek istiyorum diyorsanız, çok yakında bu da gerçek olacak. Basslet bileğe takılan bir tür taşınabilir subwoofer. Kullanıcı basın yoğunluğuna göre oluşan basınç tepilerini bileğinde hissedebiliyor. Tıpkı bir kol saati gibi bileğe takılan Basslet, kablosuna küçük bir adaptörün asılı olduğu, istenilen cihazla bağlanabiliyor. Kickstarter projesiyle gerekli desteği fazlasıyla toplayan ürünün fiyatı: 120 Avro. www.kickstarter.com/projects/basslet/the-basslet-a-wearable-subwoofer-for-your-body?ref=popular

Her zaman her yerde pinpon oynamak isteyenler için özel olarak geliştirilmiş olan Trainerbot pinpon robotu, her türlü masada kullanılabiliyor. Türünün ilk örneği olan robot akıllı telefonla çalıştırılıyor ve vuruş önerileri de veriyor. Robot hem profesyonellere hem de kendilerini geliştirmek isteyen amatörler için uygun. Robot özel bir ayakla masa kenarına iliştilerikten sonra kullanıcı hangi vuruşu çalışmak istiyorsa robotu ona göre ayarlıyor. Böylece top hep aynı noktaya ulaşıyor. Toplar robot tarafından yakalanmıyor, bunun yerine otuz tane top fırlatabiliyor kullanıcıya. Fakat Trainerbot'un olumsuz bir tarafı da var, aküsü olmadığı için her zaman elektrik prizinin yakınında bulunmak gerekiyor. www.kickstarter.com/projects/1743882979/trainerbot-smart-ping-pong-robot?ref=category_recommended

Çamaşır katlamak artık çocuk oyuncağı

Bir Amerikan firması çamaşır katlayan bir robot üretti. Aşağı yukarı bir buzdolabı büyüklüğündeki Foldimate, yatak odasında veya çamaşır odasında kullanılıyor. Pantolon, tişört, gömlek veya kazak gibi giysiler mandallarla özel bölmelere asılıyor. Robot kaç giysinin asıldığını algılıyor. Maksimum kapasiteye ulaşıldığında Foldimate otomatik olarak çalışmaya başlıyor. Fakat Foldimate istenirse bir tuşa

sırasında da çalıştırabiliyor. Katlanan giysiler robotun alt kısmındaki açıklıkta üst üste istiflenmiş bir şekilde dolaba yerleştirmeye hazır hale geliyor. Bu tür makineler endüstriyel alanda bir süredir kullanılıyordu ama ilk kez evdeki kullanım için uygun

hale getirildi. Robotun buharlama işlevi sayesinde kırışıklıklar da gideriliyor. Robot firmanın web sayfası üzerinden sipariş edilebiliyor. Fiyatı 650-800 Avro arasında. <https://www.foldimate.com/>

GEZGİNLER İÇİN

Kamp severlere mikrodalga ısıtıcı

Orta boy bir termos büyüklüğünde olan Wayv tek tuşla yemekleri ısıtan bir mikrodalga ısıtıcısı. Akülü Wawy, kapaktaki tuşlarla çalıştırılıyor. Burada ayrıca bir de zaman göstergesi var. LDMOS (laterally-diffused metal oxide semiconductors) teknolojisi sayesinde bir kilogram ağırlığındaki ısıtıcı yiyecekleri veya içecekleri en fazla dört dakika içerisinde ısıtıyor. Wayv'in hacmi 500 ml. Yarım saat kadar dayanan dahili aküyle yedi yemek veya yedi içecek ısıtılabilir. Yeni ürünün 2017 ilkbaharında satışa sunulması bekleniyor. Fiyatı: yaklaşık olarak 180 Avro. www.wayvtech.com/#wayv

İkisi bir arada termos

Golchi içinde hem soğuk hem de sıcak içeceği aynı anda barındırabilen bir termos. Termosun soğuk kısmı içeceği 24 saat buz gibi soğuk tutarken, sıcak bölümü kahve, çay ve benzeri içecekleri 12 saat kadar sıcak tutuyor. Termosun üzerindeki sıcaklık göstergesi, sıcak veya soğuk içeceğin hangi bölmede olduğunu gösteriyor. Bölmelere isteğe göre sadece soğuk veya sıcak içecek de doldurulabiliyor. Ayrıca iki bölmenin arasında şekerleme veya benzeri yiyecekler için de küçük bir yuva bulunuyor. www.kickstarter.com/projects/1527883519/golchi-worlds-most-versatile-and-customizable-bott?lang=de

Yeni başlayanlar için pinpon robotu

Her zaman her yerde pinpon oynamak isteyenler için özel olarak geliştirilmiş olan Trainerbot pinpon robotu, her türlü masada kullanılabiliyor. Türünün ilk örneği olan robot akıllı telefonla çalıştırılıyor ve vuruş önerileri de veriyor. Robot hem profesyonellere hem de kendilerini geliştirmek isteyen amatörler için uygun. Robot özel bir ayakla masa kenarına iliştilerikten sonra kullanıcı hangi vuruşu çalışmak istiyorsa robotu ona göre ayarlıyor. Böylece top hep aynı noktaya ulaşıyor. Toplar robot tarafından yakalanmıyor, bunun yerine otuz tane top fırlatabiliyor kullanıcıya. Fakat Trainerbot'un olumsuz bir tarafı da var, aküsü olmadığı için her zaman elektrik prizinin yakınında bulunmak gerekiyor. www.kickstarter.com/projects/1743882979/trainerbot-smart-ping-pong-robot?ref=category_recommended

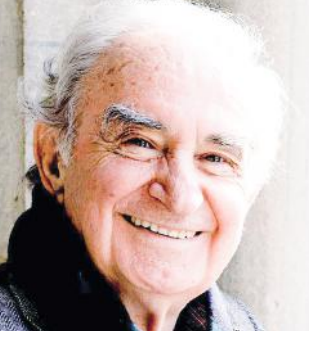
Kindle artık hem daha ince hem de daha hafif

Amazon, 80 dolarlık en ucuz Kindle modelini önemli özelliklerle güncelledi. Yeni nesil Amazon Kindle önceki nesle göre yüzde on altı daha hafif ve yüzde on bir daha ince. Altı inçlik ekran boyutu ve 167 ppi piksel yoğunluğu değişmemiş. Bunun yerine RAM kapasitesi 256 MB'tan 512 MB'ta çıkarılmış. Eklenen diğer bir yenilik de Bluetooth teknolojisi. Kullanıcı yeni özellik sayesinde sesli okumaları kimseyi rahatsız etmeden dinleyebilecek. Bu teknoloji özellikle de işitme engelliler için önemli bir gelişme olarak görülüyor. Firma ayrıca 300ppi piksel çözünürlükteki ekranlı, beyaz Kindle Paperwhite modelini de 120 Dolardan satışa sundu. Bilgi için: <http://www.theverge.com/2016/6/22/11993868/amazon-kindle-e-reader-redesign-white-paperwhite>

Hazırlayan: Nilgün Özbaşaran Dede

DOĞAN KUBAN

Çağın dışında kalmak olanaksızdır

Bugün bütün dünya ile birlikte yaşamın sunduğu bütün teknolojilerden yararlanan, otomobile, uçağa, otobüse, metroya binen, AVM'lerden alışveriş yapan, cebinde telefon taşıyan, elektrik kullanan, televizyonda futbol maçı seyreden bir Türk toplumu var.

Bu toplum bir moda olarak yinelenen tekerlemede söylendiği gibi, aptal bir toplum değil. Biz İslam dünyasında demokratik ve kültürel devrim yapan ve sömürge olmayan tek toplumuz. Türklere Arapların taktığı 'Etrak-ı bi-idrak' diyen Osmanlı ulemasıdır. **Mustafa Kemal**, Cumhuriyet devrimini yapan Türk ulusunun zeki olduğunun altını çizen kurucu liderdir.

Ülkenin durumunu beğenmeyenlerin insanlara aptal demesi haksızlık. Türkiye'yi bu günkü duruma düşürenler de aptal değil. Bu toplum çağdaş dünyaya bilim ve kültürleriyle egemen olan güçler tarafından yönlendiriliyor. Herkes onların müşterisi.

Sömüren ve sömürülen

Bildiğimiz, kullandığımız, sahip olmağa çalıştığımız, her gün tanık olduğumuz maddi çevre çağdaş. Aptal olmadığına göre, bu halk çağdaş, yani bu dünyanın ve günün ortağı. Başka dünya yok. Fakat sömüren ve sömürülen var. Devletin uluslararası platformlarda söyledikleri de bu ortaklığın kanıtı. NATO'ya bağlı, Amerikan ilkelerine bağlı. Avrupa Birliği kapısında. Kaldı ki Amazon yerlileri bile, ilkel yaşamlarına devam ederken Hollywood filmlerinde rol alıyorlar.

Fakat Türkiye'de kimi gerçek cahillerin ağzında gevelediği ilginç bir tekerleme var: Bir vatandaş çıkmış '**Ben çağdaş değilim, Müslümanım!**' demiş. Aptal değilse, böyle bir ademoğlu tanımlanamaz. 'Ben varım ama, bu çağda yaşamak istemiyorum' deseydi daha doğru olurdu. Ya da bir ormana, dağ başına gidip, eski deyimi ile inzivaya çekilip, ya da Buda gibi, dünyanın sunduklarından elini, eteğini çekseydi, ya da eski Hristiyan azizlerinin kimisi gibi bir ağacın üzerinde yaşasaydı, ortak yaşamın bütün olanaklarını reddetseydi, bu sözün bir anlamı olabilirdi. Ama bu günün Müslümanı istese de, istemese de, çağdaş.

Çağdaş ürünleri getiren AKP

Doğrusunu isterseniz bu vatandaşın söylemek istediği 'çağdaşıktan söz edenlerin karşısındayım, *onlar gibi düşünmüyorum*' demek. Eğer çağın bütün

Dünyada çatışan iki büyük gerçek var: Egemen gerçek; bilim ve teknoloji üzerine kurulu çağdaş toplum. İkinci gerçek Budizm, ve monoteist dinler üçlüsünün, çağdaş yaşama çoktan bağlanmış pasif direnci.

olanaklarından yararlanarak bunu söylüyorsa, 'çağdaş' sözcüğünün anlamını bilmiyor. Onu ideolojik ve Müslümanlık karşıtı bir tavır zannediyor. Olasılıkla söylemek istediği 'Ben Cumhuriyet karşıtım' demek. Daha akla uygun bir içerik, 'Ben AKP'liyim' deyimi.

Ne var ki bu AKP'nin yaptıklarına aykırı bir söylem. Çağdaş yaşamın temsilcileri, onun bütün ürünlerini Türkiye'ye getirenler AKP'li. Yollar, köprüler, AVM'ler, gökdelenler, televizyonlar, telefonlar, turizm, turistler, modalar, sinemalar, İngilizce öğretim, off shore hesapları, uluslararası ticaret, borsa, Rusya ve İsrail'le, Amerika ve Çin'le işbirliği.

Bu çelişkilerle yaşayan ve düşünen adamları yetiştiren bir toplum nasıl bir toplumdur? Yaptıkları ile söyledikleri bir birinin tersi olan adamlar hangi dünyanın adamlarıdır? Eğer sayıları çoksa bunları ne yapacağız? Sorunumuz bu!

Sorun: Kör cehalet

Bu sözüm ona politik tavır, kafası karışık bir cehaletin sesidir. Türkiye'nin sorunu partilerin, devlet adamlarının, çığırkanların söylediği gibi politik değildir. Düpedüz kör cehalettir. Bunun teknoloji üretimine, eğitim ve öğretime, uluslararası ilişkilere, ekonomiye, ahlaka olumsuz etkilerinden söz edilse bile, bunların çözümü sistem, yasa değişikliği değil. İkide bir yasa değişikliği de aynı cehaletin neden olduğu bir mekanizmadır. Bunun yanıtını bulmadığımız içindir. İster şalvar giyin, ister kaftan. İster takke, ister şapka, ister çarşaf, ister mini etek. Aynı dünyayı paylaşıyoruz.

Bu çıkmazdan kurtulmanın yolu politik değildir. Bu yakın zamanlara kadar böyle değildi. Her şeyi hükümetten bekliyorduk. Şimdi güç, hiçbir yerde hükümetlerde değil. İnsanlar öyle sanmakta devam ettikleri için, hükümetlerin kararlarını anlamıyorlar. Asker, polis, hakim vali, muhtar, eskiden bildikleri otorite temsilcileri olarak dünyanın iplerinin kimin elinde olduğunu anlamakta zorluk çekiyorlar.

Modası geçmiş kavramlar, anlamını yitirmiş eski örnekleri anımsamak sorunu çözmeye elvermiyor. Gerçi dünyanın değiştiğini söylemek sorunları çözmek için yeterli değil. Her şeyin içi boşalmış olsa da, yaşayan kalıpları yok saymak olası

değil. Çelişkiler içinde yaşamamızın nedeni bu! Daha doğrusu dünyayı anlamamış adamların söyledikleri ve yapmaları olasılığı olmayan olgu bu. Bütünleşmiş bir dünyanın parçasıyız. Fakat bu, dünyanın her köşesinde tarihi yapı ve kavram olarak var. Çelişkiler içinde yaşamamızın nedeni bu iki uçluluk. Tek yönlü bilimsel ve teknolojik gelişme, dünyaya homojen olarak yayılmıyor.

Tutuculuğun nedeni Kuran değil, insanlar

Osmanlı İmparatorluğu'nun batmasının, İslam ülkelerinin bugünkü geriliklerinin ve perişan hallerinin nedeni de bu. Fakat İslam tarihi bu gericiliğin Kuran'da olmadığını, ve insan gruplarının tutuculuktan kaynaklandığını kanıtıyor.

Abbasi halifeleri Bağdat'ta **Beyt-ül Hikma** kurumunu açıp Antik çağın bilim ve felsefesini, 10-12 yüzyıllarda Arapçaya çevirdikleri zaman, Rönesans'tan 400 yıl önce, Abbasi ya da Arap Rönesans'ı denen dönüşüm gerçekleşmiş; matematikçiler, fizikçiler, doktorlar, filozoflar yetiştirmiş, İbni Sina (Avicenna), İbni Heysem (Alhazen) gibi bilim adamlarının yapıtları 17. yüzyıla kadar Avrupa üniversitelerinde okutulmuştu.

Bugün Avrupa üniversitelerinde okutulan bir Arap ya da Türk ders kitabı var mı acaba?

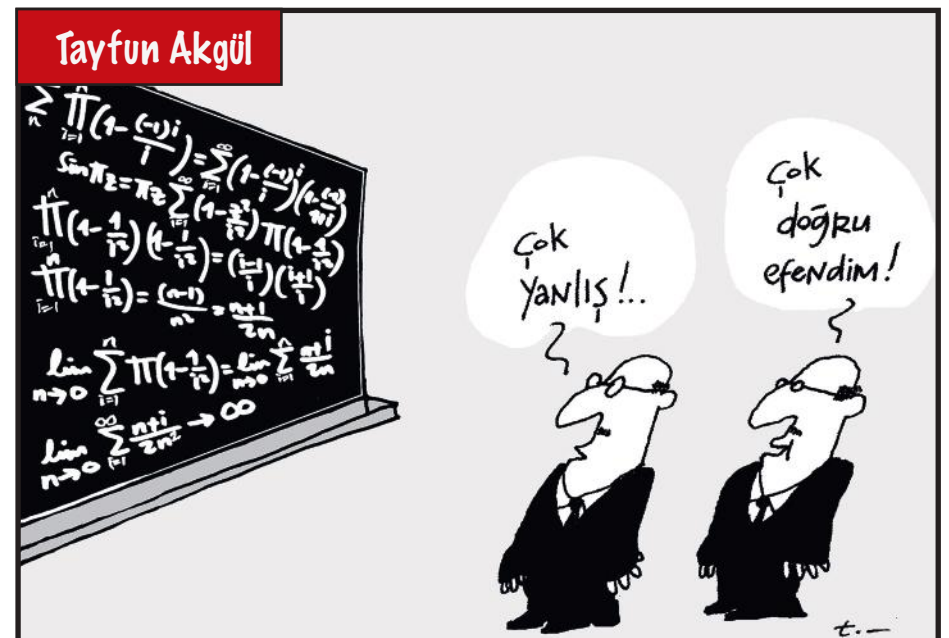
Türkiye'de **Matbaanın** 18. yüzyıla

kadar açılmasına engel olan hattatları. Allah sözcüğünün bir araçla basılmasının günah olduğunu söylüyorlardı. **Resim yasağı** da Kuran'da yoktur. Şam'da Emevi sarayında çalışan ikonoklast bir Hristiyanın etkisiyle uydurulan gerçek olmayan bir hadisle uygulanan yasak ise, ressamalara da tablolarına da engel olmamış, 19. yüzyıl sonunda Güzel Sanatlar Akademisi'nin açılmıştır. Bugün herkes 'selfie' çekiyor. Bütün duvarları da politikacıların fotoları süslüyor. Herkes televizyonun başında. Büyük günah işlediklerini televizyonculara kim söyleyecek?

Finans pornocuları

Çağdaş yaşamla İslam arasında uyumsuzluklar olduğunu düşünen insanlar var. Ünlü Sloven filozofu **Slavoj-Jijek** Panama'da kara para aklamak için hesap açan iş adamlarının davranışlarına '**Finans Pornosu**' demiş. Bunların arasında bizim tanıdıklarımız da var. İslam'da porno söz konusu değil. Kuşkusuz günah. 'Ben çağdaş değilim, Müslümanım!' diyen vatandaş 'porno gibi şeyler beni ilgilendirmez, bunlar çağdaş işler' diyerek kendini kurtarabilir mi? Jijek, Panama listelerindeki İsveçli, Rus, Çinli, İranlı ya da Türklere kapitalizmin yarattığı kardeşler olarak bakıyor.

Dünyada çatışan iki büyük gerçek var: Egemen gerçek, bilim ve teknoloji üzerine kurulu çağdaş toplum; ikinci gerçek Budizm, ve monoteist dinler üçlüsünün, çağdaş yaşama çoktan bağlanmış pasif direnci. Toplamların ya da küçük grupların uygarlık düzeyleri ve cehaletlerine bağlı olarak aktifleşiyor: Politik parti, İŞİD gibi. Bu direncin kurgusu ve parasal temeli de emperyalizm kaynaklı.

Kendine karşı anlayışlı ve sevecen olmak özgüven kadar önemli !

Kimileri çocuklara aşılanabilecek en güzel duygunun özgüven olduğunu söylerken, kimileri de kendine anlayışlı, merhametli ve sevecen olma duygusunun daha önemli olduğuna işaret ediyor.

İngilizce'deki "self-compassion" kavramı Türkçe'ye **öz-anlayış, öz-duyarlık, öz-merhamet** gibi farklı şekillerde çevrilmiş ve çeşitli araştırmacılar tarafından bu farklı sözcüklerle anlatılmıştır. Ancak özünde benzer şeyleri ifade ediyor. Peki nedir kendine karşı anlayışlı, duyarlı, merhametli olmak? Genel olarak kişinin zor zamanlarda, hata yaptığı durumlarda, sıkıntı yaşadığında ya da zayıf anlarında kendisine karşı duygusal anlamda destekleyici ve anlayışlı olmasını içerir. Kendimize karşı duyarlı olmak, sevdiklerimiz zor zamanlardan geçerken onlara gösterdiğimiz ilgi, destek ve nezaketin benzerini gerektiğinde kendimize de gösterebilmektir aslında.

Çoğu zaman kendine düşkünlükle karıştırılan öz-anlayış başlıklı bir kitabı da kaleme alan Teksas Üniversitesi'nden **Kristin Neff**'in tanımıyla, üç farklı unsurdan oluşuyor:

- Kişinin kendi düşünce ve duygularının bilincinde olması
- İnsanlığa özgü ortak bir vicdan duygusu
- Kişinin kendine sevecen bir tutumla yaklaşması.

Araştırmalar yapay yollarla geliştirilen öz-saygının, öz-severlik (narsisizm) ve duygusal kırılganlık gibi, çeşitli ruhsal rahatsızlıklarla bağlantılı olduğunu ortaya koyarken, öz-anlayış esneklik, gelişkin enerji düzeyleri, yaratıcılık ve genel yaşam başarısı gibi kavramlarla ilişkilendiriliyor.

Aşağıda yaşamsal bir önem taşıyan öz-anlayış duygusunun çocuklara aşılanmasına yardımcı olabilecek beş yöntem yer alıyor.

Çocuklarınıza “nitelikli ve iyi bir yaşam” ile ilgili doğruları öğretin

Neff, yaşlılık ve hastalıkta bile, acı çekmeyi genelde bir tür başarısızlık olarak yorumladığımıza dikkat çekiyor. Bu son derece mantık dışı bir davranış olmakla birlikte, acı çekmeyi başarısızlıkla yaftalamak kişide bu durumdan tümüyle kaçınılabileceği yanılsamasını doğurur. İnsanlar olup biten her şeyi denetleyemeyeceklerini, kimi zaman iplerin kendi kontrollerinde olmadığını kabullenmekte zorlanırlar. Oysa, bu kaçınılmaz bir gerçektir.

Çocuklar yaşamın inişli çıkışlı bir süreç olduğunu, her zaman da öyle olacağını tüm açıklığıyla anlamak zorundadırlar. Öyle ki, yaşamda hoşlukların tadına varmak denli, olumsuzlukları da sineye çekmeyi öğrenmek büyüme sürecinin bir parçasıdır.

Derby Üniversitesi araştırmacılarından **Paul Gilbert**, “İyi bir anne ya da baba olmanın yolu çocuklara duygularıyla nasıl baş edebileceklerini öğrenmelerine olanak sağlamak... çocuğun kendisini toplumsal bir varlık olarak algılamasına yardımcı olmaktan geçiyor,” diyor. Bir başka deyişle, Gilbert, çocukların başarılı birer erişkine dönüşebilmeleri için kendilerine ve başkalarına özen göstermeyi öğrenmenin yanı sıra, başkalarından yardım istemeyi de öğrenmeleri

gerektiğine dikkat çekiyor.

Destek vererek öz-anlayış duygusunu yaratmaya çalışın

Araştırmacılar mutlu ve başarılı bir yaşamın anahtarının esneklik, bir başka deyişle, güçlükler karşısında yeniden toparlanma gücünü bulmak olduğunu giderek çok daha somut bir biçimde gözler önüne seriyorlar. Esnekliğin temelini de öz-anlayış oluşturuyor.

Anababalar çocuklara ve ergenlere öz-anlayış duygusunu aşılama yolunda ilk adımı öncelikle onların kendi duygu ve tepkilerinin bilincine varmalarına yardımcı olarak atabilirler. Bu süreç çocukların duygularına kulak verip onları anlamaya çalışmayı ve onların bu duygularını tanımlamalarına yardımcı olmayı içeriyor. Uzmanlar çocuklar kendilerini kötü hissettiklerinde anababaların bu duruma onlarla aynı duyguları paylaştıklarını belirten sözcüklerle tepki vermelerinin de yararlı olacağına dikkat çekiyorlar.

Son olarak da, anababalar çocuğu o anda rahatlatabilecek (kucaklaşma, yürüyüşe çıkma, yastığı yumruklama gibi), ya da uzun erimde ona yararlı olabilecek (gelecekle ilgili tasarımlar yapmak, sabretmeyi öğrenmek, paylaşmayı önermek gibi) stratejiler önerebilirler.

Çocuğu değil, davranışlarını yargılayın

Bir anne ya da babaya düşen en önemli görev, başarıları ya da başarısızlıkları ne olursa olsun, çocuğunun özünde kendisinin değerli olduğuna inanmasını sağlamaktır.

Neff, “Anababalar çocuklarını olmasını istedikleri kişi olarak kabul etmek yerine, onları oldukları gibi kabullenmek isterler. Ancak bunu yaparken tatsız durumların üstünük örtmekten kaçınmalı ve onların kendilerini tüm çıplaklığıyla görmelerine yardımcı olmalıdırlar,” diyor.

Bunun için de anababalara çocuklarının kişiliklerini değil, davranışlarını dürüstlikle eleştirmelerini öneriyor. Bu ayırım çocuğun davranışları ya da başarılarını öz-değerliliğiyle karıştırma olasılığını azaltıyor. Örneğin, “Bu davranışın son derece kırıcıydı,” demek çocuğun daha iyi davranışlar sergilemesine olanak tanıyor ve “patavatsızın tekisin” dendiğinde söz konusu olabileceği gibi çocuğun kendisini savunmaya geçmesine pek fırsat vermiyor. Benzer biçimde,

“amma da zekisin” demek yerine “bu zekice bir düşünce” demenin de daha yararlı olacağı ve böylelikle de çocuğun, elinde olmadan aptalca bir davranışta bulunması durumunda, anne ya da babasının kendisiyle ilgili olumlu izlenimlerine leke sürdüğü duygusuna kapılmayacağı belirtiliyor.

Geçmiş cezalandırmak yerine, gelecekle ilgili davranışlara biçim verin

Anababaların çocuklarının başarılarına ve başarısızlıklarına nasıl bir tepki gösterdikleri çocuğun kendisiyle ilgili olarak geliştirdiği içsel örneği etkiliyor. Duke Üniversitesi'nden psikolog **Mark Leary**

çocukların bu tepkileri geri sarmaya başladıklarına dikkat çekiyor.

Leary, dayak atmak ya da belli bir süre yasaklar koymak gibi sert cezaların çocukta yanlış bir davranış sonucunda kendisine acımasızca davranması gerektiği algısını doğuracağını ve bunun yeniden benzer bir durum yaşandığında çocuğun ne yapması gerektiği konusunda pek de eğitici bir tavır olmadığını dile getiriyor. Böyle bir tavır sergilendiğinde çocuk sonuçta kendisini acımasız bir biçimde eleştirmeyi öğrenerek yetişiyor ve bu da çocuğun enerjisini ve motivasyonunu azaltarak, yaşamını olumsuz yönde etkiliyor.

Tam tersine, çocukta sevecenlikle disiplini sağlamanın yolu çocuğun bakış açısını anlamaktan ve olumsuz davranışlarını değiştirmesine yardımcı olmaktan geçiyor. Bu bağlamda anababaların çocuğa uzun erimde yardımcı olacak alışkanlıkları ve toplumsal becerileri kazandırmaları hedefleniyor. Söz gelimi, çocuk bir arkadaşının duygularını zedeleyici davranışlarda bulunduğu bundan rahatsızlık duyması, neden olduğu bu sıkıntının üzerine kafa yorması ve gelecekte bu türde davranışlardan kaçınmanın yollarını araştırması gerekiyor.

İyi bir örnek olun

Neff, çocukların yaşamla baş edebilme sürecinde anababalarını izlediklerinden yola çıkarak, öz eleştiriden çok öz-anlayış konusunda iyi bir örnek oluşturma öneminde dikkat çekiyor. Çocuklar anababalarının sürekli kendilerini suçladıklarına tanık olduklarında, bu ileti onların çeşitli konularda dil dökmelerinden çok daha etkili oluyor.

Leary de anababaların kendilerine sevecenlikle yaklaşmalarının, genelde sanıldığı gibi tersine, kaygı verici bir durum olmadığına ve insanları köşelerine çekilmiş tembel ve değersiz bireylere dönüştürmeyeceğine dikkat çekiyor. Tam tersine, öz-anlayış duygusu ağır basan kişilerin çok daha dingin, çok daha sevilen, çok daha çalışkan ve kendilerini sürekli eleştiren kişilerden çok daha olumlu özelliklere sahip olduklarını belirtiyor.

Rita Urgan

<http://www.livescience.com/14144-parenting-tips-com-passion-esteem.html>

<http://kortopsikoloji.com/dergi/kendinize-karsi-biraz-anlayis-ve-sefkate-ne-dersiniz>

ULUSLARARASI PROGRAMLARLA FARK YARATAN ÜNİVERSİTE

Kalitesi uluslararası akreditasyonlarla kanıtlandı

Prof. Dr. Sina Ercan

(Tıp Fakültesi Dekanı)

Yeditepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, Türkiye'deki 29 vakıf üniversitesi tıp fakültesi arasında tıp eğitimi akreditasyonuna sahip iki fakülteden biri olma özelliğini taşıyor.

Fakültemiz, 2014 yılında Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği / Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu'nun (TEPDAD/ UTEAK) yaptığı yerinde değerlendirme sonucunda tam akreditasyon statüsüne kavuştu. Yakın gelecekte uluslararası platformlarda zorunlu hale gelecek olan Tıp Eğitimi Akreditasyonunun alınmasıyla öğrencilerimiz mezuniyet sonrası tüm dünyada kariyerlerine devam etme imkanı kazanmış olup; bu akreditasyona bütün Tıp Fakültesi kadromuzun kenetlenerek yaptığı etkili takım çalışması ile ulaşıldı.

Eğitim dili İngilizce

Fakültemizde eğitim dili İngilizce. Öğretim üyeleri ve öğrencilerin gerek uluslararası platformda söz sahibi olması, gerekse uluslararası tıp literatürünü takip edebil-

meleri için bu eğitim şart. Karşılıklı uluslararası öğretim üyesi, öğrenci değişimine fırsat vermesi açısından da İngilizce önemli. Üniversitemiz, yabancı uyruklu öğretim üyesi sıralamasında bütün üniversiteler içinde 4. sırada bulunuyor. Bu da uluslararası öğrenme ortamını zenginleştirmede önemli bir fırsat sunuyor.

Üç öğrenciye bir öğretim üyesi düşüyor

Öğrenci kontenjanımızın ve daha da önemlisi öğretim üyesi-öğrenci oranının oldukça düşük (3.01) olması nedeniyle birebir eğitime fırsat veriyoruz. Öğrenen merkezli öğrenme etkinlikleri, küçük gruplarda eğitim, yeterliğe dayalı eğitim yöntemleri kullanılarak; Tıp Fakültesi Klinik ve Mesleki Beceri Laboratuvarlarında

öğrenciler gerek maketler üzerinde gerekse Simüle Hasta uygulamaları ile beceri eğitimi alma imkanı buluyor.

TUS başarımız ispatlandı

2005 yılında faaliyete geçmiş olan Temel Tıp Bilimleri ve özellikle tam teşekküllü Anatomi Laboratuvarları ile Klinik ve Mesleki Beceri Laboratuvarı, Beyin Araştırmaları Laboratuvarı, Deneysel Araştırmalar Merkezi (YÜDETAM) güçlü alt yapı ve donanımlarıyla mezuniyet öncesi tıp eğitiminde güçlü yanlarımız olarak öne çıkıyor. Yılda iki kez

yapılan Tıpta Uzmanlık Sınavındaki (TUS) başarımız ise belirgin şekilde arttı.

Yeditepe Üniversitesi Hastanesi ve bağlı kurumları Kasım 2007, Ekim 2010 ve 2014 tarihlerinde denetlenerek üçüncü kez kendi sektöründe dünyanın en önemli kuruluşu sayılan Joint Commission International (JCI) tarafından akademik akreditasyona hak kazandı. Türkiye'nin tüm sistemiyle ve tüm standart maddelerinde akredite olan ilk üniversite hastaneleri grubu oldu. Ayrıca 2011'de kalite ve çevre yönetimi alanındaki en önemli iki belge olan ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi ve 14001 Çevre Yönetim Sistemi Kalite Belgelerine layık görüldü. Bu başarı 2012'deki 1'inci Gözlem Denetiminde de onaylandı.

Öğrencilerimiz başta; Yüzyılın Cerrahisi seçilen Prof. Dr. Gazi Yaşargil olmak üzere; Yeditepe Üniversitesi Hastanesi'nin alanında söz sahibi hekim kadrosu ile birlikte çalışarak klinik eğitimlerini sürdürüyor. Her öğretim yılında Cambridge, Oxford, State University of New York, Cleveland Clinic, Imperial College London, Manchester, Duke University, Goethe University, University of Glasgow, Ludwig-Maximilians Munich gibi üniversitelerden öğretim üyeleri, ayrıca; ilk olarak memeli canlıda klonlamayı gerçekleştiren Prof. Sir Ian Wilmut, Nobel ödüllü ilk Türk bilim insanı Prof. Dr. Aziz Sançar gibi önemli bilim insanları öğrencilerimize ders programı içerisinde seminer ve konferans veriyor.

En yeni teknikleri bilen diş hekimleri yetiştiriyoruz

Prof. Dr. R. Figen Kaptan

(Diş Hekimliği Fakültesi Dekanı)

Fakültemizde çağdaş diş hekimliğinin gerektirdiği en yeni alet ve ekipmanlarla donatılmış olan preklinik ve kliniklerde eğitim ve öğretim yapılarak, Türkiye'de ve dünyada diş hekimliği açısından en yeni teknikleri bilen, uygulayan araştırmacı ve diş hekimleri yetiştiriliyor. Preklinik eğitimi, "Simülatör Laboratuvarlarında" robot hastalar üzerinde uygulanıyor. Öğrenci eğitiminin yanı sıra lisansüstü eğitim ve doktora çalışmalarına da ağırlık verilen fakültemizde, dünya standartlarında çalışabilmek için çok yönlü bilimsel araştırmalar gerçekleştiriliyor. Fakültemizin ulusal ve uluslararası düzeyde önde gelen diş hekimliği fakülteleri arasında yer almasını sağlayan bu çalışmalar Temel Bilimler Araştırma Laboratuvarında, Sert ve Yumuşak Doku Laboratuvarlarında sürdürülüyor. Öğrenci kliniklerimizde entegre klinik sistemi uygulanmakta olup, gerçek hastalar ile öğretim üyeleri denetiminde, multidisipliner bir anlayış ile hasta tedavisi ve planlamasına öncelik veriliyor. Genel anestezi altında tedavi edilecek hastalara hizmet vermek üzere tam donanımlı iki genel anestezi ünitesi ve üç yataklı derlenme odası bulunuyor. Fakültemizde, global standartlara uygun çalışan ve enfeksiyon kontrol birimi tarafından denetlenen çok gelişmiş bir merkezi sterilizasyon ünitesi bulunuyor. Tanı ve tedavi işlemleri bilgisayar donanımlı ünitelerde yapılmakla birlikte hastalar, diş hekimliği teknolojisinin en son gelişmelerinden yararlanabiliyor.

3. kez JCI alan Türkiye'nin ilk ve tek ağız ve diş sağlığı kurumu

Yeditepe Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, JCI (Joint Commission International) akreditasyonu ve BS-EN-ISO 9001 kalite güvence sistemi belgelerine sahiptir. Bu yıl üçüncü kez JCI akreditasyonu olarak, Türkiye'de bir ilke daha imza attık. Amerikan Diş Hekimliği Birliği'ne (ADA) eğitim akreditasyonu için başvuran fakültemiz, Türkiye'nin bu alanda başvuru yapan ilk ve tek fakültesidir. Bu amaçla, yürütülen çalışmalarda 2014 yılı Ekim ayında ön denetlemeyi başarı ile geçen fakültemiz, sadece üniversitemiz değil, tüm ülkemiz için ayrı bir gurur kaynağı olan bu başarısının devamı için bundan sonra da yapılacak olan akreditasyon denetlemelerinde de mükemmeliyete odaklanarak, ulusal ve uluslararası düzeyde liderliğini devam ettirecektir.

Eğitime AR-GE imzası

Prof. Dr. Melek Başak

(Mühendislik Fakültesi Dekanı)

Fakültemiz, 1996'da üç bölümlü kurulmuş olup, bugün 3 bin öğrencisi ve 10 ayrı bölümü ile uluslararası standartlarda eğitim veriyor. Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK) tarafından ikinci kez beş yıllık ve 2019'a kadar akredite edilen, ayrıca Mühendislik Programları için Avrupa Kalite Etiketi (EUR-ACE) almasına hak kazanan bölümlerimiz mühendislik eğitimindeki yetkinliğimizi kanıtlıyor. Öğrencilerimiz müfredatlarının yanı sıra; çift anadal, yandal, yurtdışı eğitim programları, fakülte bünyesinde yer alan projelerde görev alma, farklı yabancı dil derslerine katılabilme ve staj gibi çeşitli olanaklardan yararlanabiliyorlar. Fakültemiz bünyesinde yer alan 32 eğitim, 43 araştırma ve 10 bilgisayar laboratuvarında öğrencilerimize hizmet veriyoruz. Ayrıca Sanal Gerçeklik, Yapay Zeka, Mobil Uygulamalar, Mikroelektronik, Radar Araştırma, Robotik, İmalat, Anten, Nanobiyoteknoloji, Kök Hücre ve Gen Teknolojisi, Doku Mühendisliği Laboratuvarları ileri düzeyde eğitim ve AR-GE çalışmalarında öğrencilere ve sektöre hizmet sunuyoruz.

Kök Hücre ve Gen Tedavi Mükemmeliyet Merkezi laboratuvarlarında kanser, nörodejeneratif, kas ve kemik hastalıkları, kısırlık (infertilite) ve diğer birçok genetik hastalıklarının tedavisine yönelik bilimsel çalışmalarda önemli aşamalar sağlandı. Bu yıl öğretimine başlayacak olan Malzeme ve Nanoteknoloji bölümü, tıp, dişçilik ve eczacılık gibi fakültelerle ortak araştırma potansiyeli taşıyan önemli bir eksiği tamamlıyor. Yeditepe Üniversitesi Ar-Ge ve Analiz Merkez Laboratuvarları (YÜ-AGAM), Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) onayını aldı. Laboratuvarlarımız, analiz laboratuvarları arasında ilk başvuruda 179 analiz gibi çok yüksek sayıda analizin akredite edildiği bir ilki başardı. Uluslararası geçerliliği olan laboratuvarlarımız gıda, toprak, kozmetik ve birçok endüstriyel alanda analiz hizmeti veriyoruz.

Köşegen

Bozkurt Güvenç

b-guven@superonline.com

ÇANLAR, ZİLLER VE DÜDÜKLER KİMLER İÇİN ÇALIYOR?..

Kent kültürü tarihçilerinden Oscar Lewis, Sanayi Devrimi'nin, matbaadan sonra ve buhar makinesinden önce, şehirlerdeki saat kuleleriyle başladığını savunur. Tabii bunlardan önce de müminleri toplu duaya çağırarak kiliselerin çanları, minarelerden yayılan Ezan sesleri vardı.

Saat kulesi, günlük çalışma hayatını, her şeyin var olduğu zaman ve mekan kavramlarımızı değiştirdi. Bilim öncüsü fizikçi Newton'un zaman ve mekan ayırımı, uzay fizikçisi Einstein'da "ZamanMekan" oldu. Bu devrimsel dönüşümün günlük hayatımızdaki sonuçlarını yorumlamaya çalışıyorum.

Okul öncesi yaşlarda kilise çanlarını duyar, kapı tokmağını ya da zili ni tanıır kapıya koşardık. Okulda ders ve teneffüs ziliyle tanıştık. Evlerdeki çalar saatler "kubbeli hamam" bulmacasının yanıtı idi. Sonraki yıllarda futbol meraklısı delikanlılar, düdüğünü doğru dürüst çalmayan hakemleri "cebine yüzük gözüne gözlük" yollu överlerdi. Şimdilerde, modern "holigan"lar topluca sahaya inip hakem dövüyor.

Bir zamanlar, boynuz (horn) sesine benzeyen otomobil kornası'ndan yakınırdık. Bugün trafik işaretlerinin süresinden şikayetçiyiz. Dünyanın her ülkesinde trafik düzeni yaya haklarını kısıtlıyor.

Tanzimat yönetimi, yıldırıma kaşı minarelere tel takılması kararını er-telemişti. Bugün, şerefelerdeki toplu hoparlör karmaşası Ezan seslerini sildi süpürdü. İkinci Savaş'tan sonra dönüşüm hızlandı...

Düdüklü Tencereden Düdüklü Zamanlara ...

Minareden dört yöne okunan ezan, insan sesini uzaklara iletliyordu. Selatin camilerindeki minare ve şerefe sayıları tarihi devlet gücünün simgesi oldu. Yıkılan devlet onurunu cami, minare ve şerefe sayısıyla onarmaya çalışıyoruz. Top sesleriyle duyurulan iftar saatleri artık televizyon ekranında ilan ediliyor.

Dünyaya açıldık ama Ramazan ayında kuzey limanlarında mahsur kalan denizcilerin iftar sorununu çözemedik. Akıllı bir müftü, kutsal aylarda otur oturduğun yerde, buyurmuş: Ne işin var, günü gecesi 6 ay süren kafirler diyarında?

Radyo çağı'nda, Londra'daki Big Ben Dünya'ya saat ayarı verirdi. Ucuz Quartz saatlar Büyük Britanya'nın benciliğine son verdi. Ne var ki Ramazan ayının aynı günde başlaması kararı uygulanamıyor.

Küreselleşen uygarlık dış mekanlardaki gürültüyü belki azalttı, ama uğultuyu gideremedi. Yayalar cep telefonunuz çalıyor diye birbirini uyandırıyor.

Gürültüye karşı sokakta dirençliyiz ama mutfak ve banyoda çaresiz. Telefonlar, ocaklar, micro dalga fırınlar, çamaşır, bulaşık ve kurutma makineleri, zilli bebekler gibi bizleri sürekli uyarıp duruyor: Görevim bitti hemen beni kapat diyor. Her zil sesiyle bir telaş ve koşuşmadır başlıyor, acaba hangisi? Yetişemezsek biraz sonra yeni bir düdük turu; tümünden susuncaya kadar. Postacının uyarısı, size ulaşamadık 5 gün içinde gelip almazsanız...

Bizimkiler bitince komşunun konut ve araba alarmları kapatılmazsa, batarya ya da piller bitene değin bütün ziller çalacaktır. Ambulans, itfaiye ve korumaların sağda solda çalan Na-nii, Na Nanii düdüklü. Denetlenemeyen gürültüler işitme kaybına yol açıyor. Birbirimizi dinlemiyor-duk, giderek duymaz oluyoruz. Korna yasak ama hazır beton döken modern mikserlerin gürültüsü dinmek bilmiyor.

Pilli araçların boyuyla pillerin boyu da küçülüyor fiyatları yükseliyor. Kendi öten düdüklü tükenecek gibi değil. Tek istisnası titreşimli diş fırçası. Titreşim durunca fırçayı yenilemek gerekiyor.

Yazar Hemingway'in Çanlar kimin için çalıyor? eseri, Tolstoy'un ünlü Savaş ve Barış romanı gibi, bir dünya klasığı idi.

Günümüzün romanı: "Düdüklü kimin için çalıyor" olabilir mi?

Ne dersiniz, değerli okurlar?

Sağlık

HBT Sayı 17-22 Temmuz 2016 8

Sıcak içecekler kansere neden olur mu?

Yorucu geçen günün ardından bir köşeye uzanıp yudumlanan kahvenin tadı başkadır elbette. Peki, ama gırtlığınızdan aşağıya giden sıcak kahvenin sizi kanser yapabileceğini hiç düşündünüz mü?

Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) yaptığı yeni bir araştırmaya göre çok sıcak içecekler kanser riskini artırıyor. Uluslararası Kanser Araştırmaları Ajansı (IARC) geçen hafta çok sıcak içecekleri "olası karsinojen" olarak sınıflandırma kararı aldı.

IARC, Lancet Onkoloji dergisinde yayınlanan bir araştırmasında 65°C'nin üzerindeki içeceklerin yemek borusu kanseri geliştirme açısından riskli olduğunu belirtti.

Peki, sıcak içecekler niçin kansere yol açarlar? Sıcak içecekler genelde 60-71°C arasında servis edilirler. Uzmanlar bu sıcaklığın insanlar için zararlı olduğunu, içmeye başlamadan önce soğutulması gerektiğini veya doğrudan bu içeceklerin soğuk halinin tercih edilmesi gerektiğini söylüyorlar.

Boğaz yanıkları

Kahve, çay ve belirli bir değerin üzerinde kalan sıcak içecekler yemek borusunu yakıyorlar. Bu yanıklar alkolün yaptığına benzer biçimde yemek borusundaki hücrelere zarar vererek doğrudan dünyanın 8. en yaygın kanseri olan yemek borusu kanserine neden olabiliyorlar.

Uzmanlar alkolün teknik olarak boğaz ve yemek borusu hücrelerine zarar verdiğinden yemek borusu kanseri için risk olduğunu söylüyorlar. Aynı risk sıcak içecekler için de geçerli.

Aralarında Mariana Stern'in de bulunduğu IARC'a bağlı 23 bilim insanının yazdığı rapor, sıcak içeceklerin kanser bakımından yüksek risk faktörü oluşturduğuna dikkat çekiyor.

Dr. Stern, "Şu an yemek borusunu kaplayan zarın maruz kaldığı ısının yol açtığı hasarın kanser oluşumuna etkisi olduğu düşünülüyor. Ancak sıcaklığın doğrudan kendisinin mi, yoksa karsinojen maddeleri daha zararlı hale getirdiği için mi kansere yol açtığı bilinmiyor" diyor. Fareler ve sıçanlar üzerinde yapılan önceki araştırmalarda, nitrozamin –sigarada bulunan karsinojen madde- verilen hayvanlara çok sıcak içecek verilmiş ve tü-

Çayı kahveyi çok sıcak mı seversiniz aman dikkat! Çok sıcak içecekler yemek borusunu yakarak kanserin gelişmesine yol açabiliyor.

mör gelişim oranı, sıcak uyulanmayanlara göre daha yüksek bulunmuştu. Ancak insanlarda bu yöndeki veriler daha az.

Sıcak kahve kansere nasıl yol açar?

Kanser oluşumunda birçok etkenin rol oynadığı biliniyor. Bunlar çevre kirliliği, gıdalardaki karsinojenler, sigara, pasif içicilik, alkol gibi çevresel olabileceği gibi serbest oksijen radikalleri gibi vücudun kendi ürettiği faktörler de olabilir. Ortak özellikleri DNA'ya zarar vermeleridir. Bazen bu zarar kendi başına çok gelişmez ve kansere neden olmaz; bazen de çevreden gelen etkiler yeni hasarlara yol açar ve sonuç olarak kanser oluşumu için uygun zemin hazır olur.

Yemek borusundaki hücreler bir hasarla karşılaştıklarında kendilerini tamir ederler ve tümör oluşumunu engellerler, ancak çok sıcak bir içecek karşılaştıklarında yeni iltihabi süreçler başlar ve yenilenmeye fırsat bulamazlar. Tekrarlayan süreçlerin sonunda ise tümör olarak karşımıza çıkabilirler. İleri araştırmalarla yemek borusunda meydana gelen değişimler ve sıcak içecekler ile kanser arasındaki bağlantı daha net anlaşılabilecektir.

Yemek borusunun yapısı

Washington Üniversitesi yemek borusu cerrahisi Dr. Brant Oelschlager ise "Yemek borusu tıpkı cildimiz gibi skuamoz tip epitel hücrelerden oluşur. Ciddi yanıklar nasıl ki cildimizde yara izlerine neden oluyorsa, her sabah içilen sıcak kahve de o şekilde yemek borusumuzda yaralar oluşmasına neden olur. Sürekli yanma olgusuyla karşılaşan yemek borusu elbette ki doğru olmayan biçimde yenilenmeye çalışacak ve DNA sırasını bozacaktır. Bu da kansere yol açabilir." şeklinde konuştu. Uzmanlar yemek borusumuzu korumak için sıcak içeceklerden uzak durmamızı, mümkünse hazır yaz mevsiminde iken soğuk içeceklerle serinlememizi söylüyorlar. Ama ne içersek içelim çok sıcak olanlardan uzak duralım.

Furkan Avcı

Kaynak: <http://www.livescience.com/55130-how-hot-beverages-increase-cancer-risk.html>

Kendinize dair bilmediğiniz 10 şey

İnsan bedeni hafızadan tutun da terlemeye kadar her şeyi hassas şekilde, sıvıları, kimyasalları karıştırarak yapan büyük, zorlu, içi sıvıyla dolu bir makine gibidir. Bu yazıda bazı güzel, karışık işlevlerin nasıl gerçekleştiğini açıklayacağız.

Cildinizin 4 farklı rengi vardır

Üzerlerinde renk veren maddeler olmaksızın tüm ciltler kremi beyazlığa sahiptir. Kan damarlarının cilde yaklaştığı yerler hafif kırmızıdır ve sarı bir pigment cildinize ton verir. Son olarak ultraviyole ışınına karşı (UV) üretilen melanin aslında sepya tonunda olmasına rağmen fazla miktarda olduğunda cilde siyah renk verir. Dünya üzerindeki tüm insanların ten renkleri bu 4 rengin farklı oranlarda karışımıyla oluşur.

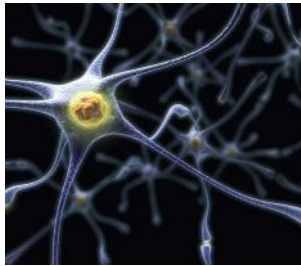
Siz gülerseniz dünya güler

Birini eserken izlemek nasıl ki esneme isteği uyandırıyor, gülmenin de bu tip bir sosyal davranış köklediğine dair işaretler mevcut. Bir kahkaha duymak beyindeki yüz hareketlerini kontrol eden bölgenin uyarılmasına yol açıyor. Bu şekilde birbirini taklit etme davranışı ise sosyal ilişkiler bakımından çok önemli. Hapşırma, kahkaha atma, ağlama ve esneme de gruplar arasında güçlü bağlar kurulması açısından taklit edilebilen hareketlerin başında yer alırlar.

Beyin geliştikçe ağızımız kalabalıklaştı

Evrim mükemmel değildir. Eğer olsaydı yirmilik dişlerimiz yerine kanatlarımız olurdu. Bazen gereksiz özellikler türlerden ayrılmaz, zararları olmadığı için onları atmayız. Ancak yirmilik dişler her zaman zararsız değiller. Çok çok uzun zaman önce etleri parçalamak için kullandığımız azı dişlerimiz beynimizin gelişmesiyle değişen çenemize uyum sağladı ve damağımızın içine gömüldüler. Bu da ağızımızın aşırı kalabalıklaşmasına yol açtı.

Hücrelerinizin de kılları vardır

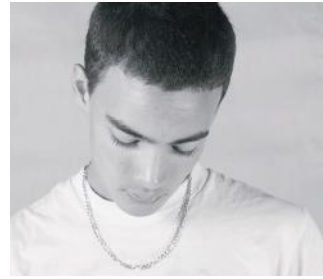

Vücudunuzdaki çoğu hücrede sindirimden içitmeye kadar birçok işlevi olan, "silya" adı verilen kıl benzeri bir organel vardır. Örneğin

burundaki silyalar burun boşluğundan boğaza sümükleri çekmeye yarar. Soğuk havalarda burnunuzun akmasının sebebi, silyaların soğukta görevini yapamaması ve emilemeyen sıvının dışarı akmasıdır.

Ergenlik beynin yapısını da değiştirir

Hormonların öncülük ettiği değişimlerin vücudumuzun gelişimi ve üremeye hazırlanması için gerekli olduğunu biliyoruz. Peki, ergenlik niçin duygusal bağlamda rahatsız edicidir?

Testosteron gibi hormonlar beyindeki nöronların gelişimine etki eder ve bu da davranışlarımızda değişim yaratır. Beynin kişilik özelliklerinden sorumlu bölgesi frontal korteksteki değişimler duygusal karmaşa, apati (ilgisizlik) ve karar verme becerisinde azalma ile kendini belli eder.

Yumurtalıklarda kullanılmayan binlerce yumurta vardır

40-50 yaşlarına ulaşan çoğu kadında hormon seviyelerini kontrol eden ve yumurtayı döllenmeye hazırlayan aylık menstrüel döngü durur. Yumurtalıklar gün geçtikçe daha az östrojen hormonu üreterek tüm vücutta fiziksel

ve duygusal değişimlere yol açarlar. Az gelişmiş yumurta hücreleri olgunlaşamaz. Ortalama bir kız çocuğunun 34.000 yumurtayla doğmasına rağmen erişkin yaşta sadece 350 tanesi olgunlaşabilir. Diğerleri bozulmaya mahkûmdur. Olası bir gebelik görülmediğinde beyin, yumurtaları olgunlaştırmayı sona erdirebilir.

Ne kadar besin o kadar düşünce

Beynimiz toplam vücut ağırlığımızın %2'sini oluşturmaya rağmen kanımızdaki besin ve oksijenin %20'sini kullanır. Bu yüksek ihtiyacı karşılayabilmek için üç ana atardamar sürekli olarak beyni besler. Bu damarlarda herhangi bir tıkanma ilgili bölgede beynin

aç kalarak ölmesine yol açar. Bu duruma ise inme adı verilir.

Kemikler mineralleri dengelemek için parçalanır

Kemiklerimizin organ ve kasları desteklemenin dışında kandaki kalsiyum seviyesini dengelemek gibi çok önemli bir görevi daha vardır. Kemikler fosfor ve kalsiyumdan oluşurlar ki bu maddeler sinir ve kasların çalışması için de hayati öneme sahiptirler. Eğer kanda bu mineraller azalmışsa hormonlar yardımıyla bolca kalsiyum-fosfor içeren kemik dokusundan ödünç alınırlar. Sonuç olarak kandaki kalsiyum-fosfor seviyesi istenen düzeye getirilir.

Beden pozisyonu belleğe etki eder

Evlilik yıldönümünüzü hatırlamıyor musunuz? Bir de dizlerinizin üzerine çökme deneyin. Anılar çoğunlukla

duyularımızla somutlaşır. Bir koku, bir ses insanı çocukluğuna geri götürebilir. Bağlantılar aşikâr (klasik müzik duyduğumuzda aklımıza okul teneffüslerinin gelmesi gibi) ya da gizemli olabilir. 2007'de yapılan bir araştırma olayları somutlaştırmada beden pozisyonunun çok etkili olduğunu vurguluyor. Eğer bir anıyı hatırlamak istiyorsak o anının gerçekleştiği andaki pozisyonumuzu düşünüp ona göre hareket etmek en mantıklısı gibi duruyor.

Mideniz aşındırıcı asit salgılar

Havaalanlarında el konulamayacak tek bir tehlikeli sıvı vardır ve bu sıvı tam elinizin altında midenizde durur. Mide hücreleriniz endüstriyel alanda metal işlemede kullanılan ve çeliği turşu haline getirebilecek "hidroklorik asit"i salgılar. Ama korkmanıza gerek yok. Akşam yeme-

ğini parçalayan bu sıvı, midenizi çepeçevre saran mukus tabakası sayesinde size hiçbir zarar veremez.

Furkan Avcı

<http://www.livescience.com/11348-10.html#sthash.ekkllRNw.dpuf>

Tam tahıllar yaşamı uzatıyor

Yeni bir meta çözümleme, tam tahılların ağırlıkta olduğu bir beslenme düzeniyle erken ölüm riskinin azaltılabileceğini ortaya koyuyor.

Araştırmacılar günde en az üç öğün tahıl yediklerini belirten kişilerin herhangi bir nedenden ötürü ölme olasılıklarının, günde bir öğünden az tahıl yediklerini belirten kişilere kıyasla, yüzde 20 daha düşük olduğunu gördüler. Daha önce yapılan ve en az 6 yıllık bir zaman dilimini içeren 14 araştırmayı kapsayan çalışmada, araştırmacılar ölüme yol açan belli nedenleri de gözden geçirdiler. Sonuçta, günde üç öğün tam tahıllarla beslenmenin, günde bir öğün ya da daha az tahıl yemeye kıyasla, kalp hastalıklarına bağlı ölüm olasılığını yüzde 25 ve kanserden ölme olasılığını da yüzde 14 oranında azaltıcı bir etki yarattığı görüldü.

ABD Beslenme Kılavuzu'nda insanlara günde üç ya da daha çok kez tam tahıllarla beslenmeleri öneriliyor. Gelgelelim, Circulation dergisinin 13 Haziran sayısında yayımlanan araştırma bu ülkede yaşayanların günlük ortalama tahıl tüketiminin bir öğünden az olduğunu ortaya koyuyor.

Toplamda 786 bini aşkın kişiyi içeren meta çözümleme kapsamında gözden geçirilen tüm araştırmalarda, 23 bini aşkın kişi kalp hastalıklarından ve 37 bini aşkın kişi kanserden olmak üzere, yaklaşık 98 bin ölüm olayına tanık olundu. Bu son çalışmaya önderlik eden Harvard Üniversitesi Halk Sağlığı Fakültesi'nden **Dr. Qi Sun**, yapılan çok sayıda bağımsız araştırmanın her birinde daha çok tahıl tüketen kişiler arasında ölüm riskinin daha düşük olduğu sonucuna tutarlı bir biçimde tanık olduğunu belirtiyor. Meta çözümleme ayrıca günde 16 gram tahılla beslenmenin kişinin herhangi bir nedenden ölme riskinin yüzde 7, kalp hastalığından ölme riskinin yüzde 9 ve kanserden ölme riskinin de yüzde 5 oranında bir düşüş sağladığını da

ortaya koydu.

Farklı tahıl türleri

Araştırmacılar insanların tükettikleri tahıl türlerinin çalışmaya göre farklılıklar gösterdiğinin de altını çizdiler. Ne var ki, araştırma ABD'de tüketilen tahılların yüzde 70'inden çoğunun eklemek ve başta yulaf, pirinç ve arpa-

dan oluşan tahıllardan kaynaklandığını ortaya koyuyor. Bu çalışma tam tahıllı ürünlerin insan sağlığını olumlu yönde etkilediğine işaret eden ilk çalışma olmadığı gibi, bu sonuca ulaşan ilk meta çözümleme de değil. Örneğin, daha önce yapılan iki meta çözümleme sonucunda da tam tahılların kanda daha düşük şeker düzeyleri, daha düşük kolesterol düzeyleri ve bedende daha düşük miktarlarda yağ ile ilintili olduğu görüldü. Araştırmacılar tam tahılların içeriğindeki birtakım bileşiklerin bu besinlerin insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerine bir katkıda bulunabileceğini düşünüyorlar. Söz gelimi, lifler kolesterol düzeyini düşürüp, kişide tokluk duygusu yaratabilir ve daha az kalori tüketmesine neden olabilirler. Magnezyum insülin duyarlılığının artırılmasına ve kan basıncının düşürülmesine yardımcı olabilir. Başka mineraller ve antioksidanlar da oksidatif strese karşı koruyucu bir etki yaratabilirler.

Bu yeni bulgular ışığında Sun, bireylerin daha sağlıklı olmalarını sağlamak ve bir olasılıkla ölüm oranlarını azaltmak amacıyla, sağlık uzmanlarının herkese tam tahılları daha çok tüketmelerini önermeleri gerektiğine dikkat çekiyor. Ayrıca, daha önceki araştırmalar işlenmiş karbonhidratların insan sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ortaya koyduğundan, insanların beslenme düzenlerinde bu tür karbonhidratların yerine tam tahıllara ağırlık vermeleri gerektiğine de parmak basıyor.

Rita Urgan

<http://www.livescience.com/55059-whole-grains-daily-linked-to-longer-life.html>

İşlenmiş Gıdalardaki Tehlike:

Bir araştırmaya göre bazı gıda katkı maddeleri, bağırsaklarımızda normalde bulunan, doğal bakterilere müdahale ederek iltihaplanmayı artırabiliyor ve kronik hastalıklara zemin hazırlıyor.

Çalışmada gıdaların raf ömrünü uzatmak için kullanılan kıvam artırıcı, dondurmada fıstık ezmesine kadar çok çeşitli ürünlerde bulunan emülgatör isimli maddeler incelendi.

Araştırmacılar normal insan bağırsağını taklit etmek için laboratuvar ortamında bakteriler, pompalar ve cam haznelerden oluşan bir sistem kurdular. Bağırsak kimyasını oluşturabilmek için karboksimetilselüloz (CMC) ve polisorbitat denilen iki emülgatör kullanıldı. Emülgatörleri eklemek beklenildiği üzere iltihap belirteci olan göstergelerde hızlı bir artışa neden oldu.

Daha sonra araştırmacılar, canlı bağırsağı taklit eden laboratuvar ortamında oluşturulmuş bu sistemin içindekileri alıp, kendine ait bakterileri temizlenmiş bir farelerin bağırsaklarına yerleştirdiler. Farelerde bağırsak iltihabı gelişmesiyle birlikte obezite, yüksek kan şekeri ve insülin direnciyle seyreden metabolik sendrom gözlemlendi.

Artık biliyoruz ki emülgatörler doğrudan bağırsak bakterilerine etki ederler. Ancak hala daha emülgatörlerin insanlar üzerindeki etkilerini ölçecek çalışmalara ihtiyaç var. 2013'te yapılan bir çalışmaya göre genetik olarak inflamatuvar bağırsak hastalığına (IBH) yatkın hale getirilmiş farelerde emülgatörler hastalığın gelişimini hızlandırıyor. Aynı zamanda genetik olarak IBH'ye yatkın olmayan farelerde de iltihaplanmayı artırdığı belirlendi.

Peki bu bilgiler ışığında bağırsak sağlığımız için ne yapmalıyız? Araştırmacılara göre emülgatörler, gıdaların üzerindeki etiketlerde yazsa bile birçok farklı isme sahip olabilirler. Bu yüzden kaçınmanın en güzel yolu işlenmiş gıda tüketmemektir.

Furkan Avcı

Kaynak: <http://www.livescience.com/54839-food-additives-gut-bacteria.html>

Gıda kıvamını tutturma sırrı: Gam

Reyhan Ünsalan Yıldırım

MSc. Gıda Mühendisliği ve Teknoloji Yönetimi, Pastacılık Diplomasıdaglarkizi73@gmail.com

Gıda terminolojisinde teknik olarak gam kıvam arttırıcı, jelleştirici, stabilize edici, süspansiyon oluşturu fonksiyonları olan, suda çözünebilen polimerik karbonhidratlar olarak bilinir. Sakız gibi fabrika ürünlerinde ve ev yemeklerinde kolaylıkla kullanılabilen bir maddedir.

Modern sakız tarihçesi, 1869'da New York'lu mucit Thomas Adams'ın Orta ve Güney Amerika'dan getirdiği "chicle" gamı tanıtmasıyla başlar. Chicle latex olarak bilinen, su bazlı, Sopapilla ağacından süt gibi sızan öz sudur. Bu sıvı uzun, sarmal karbon-hidrojen zincirleri içerir. Bu zincirlerin elastik olma, açılmama ve çekildiğinde uzama, bırakıldığında geri eski konumuna dönme özellikleri vardır. Adams 1871 yılında, patentini alarak chicle gamı imal eder. (Çiklet kelimesi bir şey çağırıyor mu?).

Gıda sanayinde en yaygın kullanılan gamlardan

biri xhantamdır. 1950'lerde lahanada bulunan bakterinin (Xanthomonas campestris) glikozu fermente etmesiyle elde edilmiştir. Su ile karıştırıldığında jelleştirici özelliği kazanmasından dolayı hidrokoloid (su içinde dağılmış hidrofilik polimerler) olarak sınıflandırılan xhantam, yüksek moleküler ağırlığa sahip bir polisakkariddir. Bu polisakkarid, yüksek ağırlıkta, homojen sulu bir dispersiyon veya çözelti oluşturur, pisedoplastik (yapay plastik yani yapışkanlığı ve kıvamı hızla azalan plastik) ve plastik polimer sistemi özellikler taşır.

Xhantam, farklı PH, sıcaklık ve akışkanlık seviyelerinde etkisini gösterebilen, tadı olmayan, hızla sonuç verebilen ve su ile ısı olmadan karışabilen bir gam olduğu için kullanımı kolaydır. Son kullanma tarihi geçmemesine dikkat edilmelidir. %0.1 ağırlık oranında xhantamın karıştırılması, bir sıvıyı yoğunlaştırmaya, kıvamını arttırmaya yeter. Bu yüzden sos yapımında çok tercih edilir. Xhantam eklenmiş sosun karıştırılırsa, rahatlıkla yemeklerinizin üzerine döküleceğiniz akışkanlığa geri gelir ve döktükten kısa bir süre sonra yemeğinizin üzerinde sabit halde kalabilir. Yapışkan özelliği ile yiyeceğin yüzeyini kolaylıkla kaplayan sos üretmek mümkün olur. Geleneksel kıvam arttırıcıların (un) aynı işlevi görebilmesi için daha çok miktarda kullanmak gerekir ki bu da istenmeyen doku ve tadın oluşmasına neden olabilir. Xhantam emülsiyonları, parçacıkları karışım içinde asılı şekilde tutarak, stabilize eder. Bu yüzden püre ve çorba yapımında sıvı ve katı kısımların ayrışmaması, salata sos yapımında farklı sıvıların birbiri ile karışması için kullanılır. Ayrıca xhantam hava baloncuklarını hapsedebildiği için yemek köpüklerinin stabilize edilmesinde de kullanılır.

Bir diğer kıvam arttırıcı, sabitleyici ve emülgatör ise guar gamıdır. Tropik Asya'da yetişen guar tohumundaki besi dokudan üretilmiştir. Biokimyasal olarak şeker galaktoz ve mannozdan elde edilen polysakkarid karbonhidrattır. Guar gamı özellikle soğuk ürünlerin imalatında (dondurma, sorbe, pasta dolguları) kıvamının koyulaşması için tercih edilir.

Xhantam ve guar gamları glutensiz ürünlerde kıvamı tutturmak için kullanılan belli başlı maddelerdir. Xhantam gamı iyi yapı oluşumu, guar ise kabarıklık sağladığı deneyimlenmiştir. Fırında pişirilen ürünler, eğer glutenin yerine bu gamlardan birini eklemeszeniz, kuru, ağır ve kolay dağılır yapıda olur.

Günümüz hastalıklarına geçmişten bir ilaç: KEFİR

Kefir, Rus bilim insanlarının bildiği ve kendilerinin de üretmek istediği, araştırmak istediği bir içecektir. Rus otoriteler, kefir tanelerini elde etmek için Moskova'da ve Kafkaslarda süt ürünleri yapan çiftliklere sahip Blandov kardeşleri görevlendirmişlerdir.

Yoğurt yapımında laktat fermentasyonundan faydalanılır. Yoğurt yapımında iki bakteri sütle karıştırılır, *Lactobacillus bulgaricus* ve *Streptococcus thermophilus*, yine optimum sıcaklıkta, gerekli olan sürede inkübasyon sağlandıktan sonra yoğurt elde edilmiş olur.

Kefir: daha zengin ve daha kompleks

Kefir de sütün fermentasyonu ile elde edilen bir içecektir, fakat fermentasyonu yapan daha zengin, daha kompleks ve tarihi itibarıyla daha gizemli bir

Yrd. Doç. Dr. Filiz Yarımcı Sağlam

Bahçeşehir Üniversitesi Tıp Fakültesi,
Mikrobiyoloji Anabilim Dalı

Kalaşnikof, dünyada en çok kullanılan tüfektir. Hafiftir ve kullanımı kolaydır. Bu silah adını kaşifi Mihail Kalaşnikov'dan alır. Alman mühendis **Rudolf Diesel** de geliştirdiği motora kendi adını vermiştir. Buluşuna kendi adını vermek en fazla mikrobiyoloji dünyasında olmuştur: **Daniel Salmon**'un bulduğu bakteri *Salmonella* olarak adlandırılmıştır, bakterileri iki gruba ayıran boyama tekniğini geliştiren **Christian Gram**, bu yönteme "Gram boyama" adını vermiştir.

Bakterileri koloniler halinde elde etmemize imkan veren düzeneği bulan **Julius Richard Petri**, bu yuvarlak kapaklı tabaklara petri adını vermiştir.

Louis Pasteur, mikrop teorisi üzerinde çalışırken şarap, bira, yoğurt gibi gıdaların mikroorganizmaların etkileri sonucunda oluştuğunu anlamış, sütün bozulmasının bu mikroorganizmaların ısıtılarak ve sonra soğutulularak öldürülmesiyle önlenebileceğini bulmuştur ve bu yöntem **pastörizasyon** olarak bilinegelmiştir.

6 bin yıllık bilgi

Şarap, bira ve yoğurt fermente gıdalardır. Fermentasyon işleminin uygulanması M.Ö. 6000 yıllarına dayanır. İnsanlar besinleri daha uzun süre bozulmadan saklayabilmek ve değişik aromalar kazandırmak için belirli bazı işlemlerden geçirmeyi öğrenmişlerdir.

Değişik kültürler değişik fermente gıdalar üretmiştir ve bunlar halen tüketilmektedir. Biyokimyasal olarak, fermentasyon, şekerlerin oksijensiz ortamda enerji elde etmek için parçalanması olarak tanımlanabilir. İki çeşit fermentasyondan bahsedebiliriz: Etanol fermentasyonu ve laktat fermentasyonu. **Etanol fermentasyonunda**, mayalar glikozu etanol ve karbon dioksit dönüştürürler.

$C_6H_{12}O_6$ (glikoz) $\rightarrow 2C_2H_5OH$ (etanol) + $2CO_2$ (karbon dioksit)

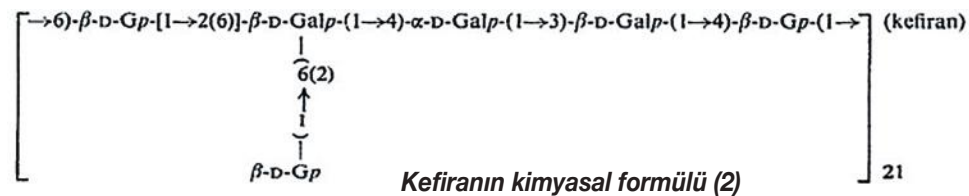
Bira, şarap ve ekmek yapımında etanol fermentasyonundan faydalanılır. Tek çeşit bir mayanın, genellikle *Saccharomyces cerevisiae*'nin fermentasyona uğratılacak gıdaya eklenmesi, optimum sıcaklıkta belirli sürede bekletilmesi istenilen fermente ürünün elde edilmesi için yeterlidir.

Laktat fermentasyonunda glikoz bakteriler tarafından laktik aside dönüştürülür.

$C_6H_{12}O_6$ (glikoz) $\rightarrow CH_3CHOHCOOH$ (laktik asit)

Resim1:Kefir taneleri

Kefiranın kimyasal formülü (2)

mikroorganizmalar topluluğu bulunmaktadır. Bu mikroorganizmalar kefir tanesi adı verilen karnibahar benzeri jelatinimsi yapılar içinde yaşamaktadır.

Kefir tanesi kefiran adlı bir matriksle içiçe yaşayan mikroorganizmalar topluluğundan oluşmaktadır. Kefiran üç glikoz ve üç galaktozdan oluşan hekzasakaritin oluşturduğu polimerdir.

Kefiranla içiçe yaşayan **30 kadar bakteri ve maya** çeşidi bulunmaktadır. Kefir tanelerindeki başlıca bakteriler *Lactobacillus casei*, *Lactobacillus brevis*, *Lactobacillus helveticus*, *Lactobacillus bulgaricus*, *Leuconostoc mesenteroides*'dir, başlıca mayalar da *Kluyveromyces marxianus*, *Torulaspora delbrueckii*, *Candida kefir* ve *Saccharomyces cerevisiae*'dir.

Kefir tanelerin üretilmesi söz konusu değildir. Rivayete göre ilk kefir tanelerini **Hz. Muhammed** Kafkaslarda yaşayan Ortodoks Hristiyanlara vermiş, bunları kullanarak kefir yapmayı öğretmiştir (3). Bu taneler özenle saklanmış ve varlıkları dünyanın geri kalanından saklanmıştır, çünkü

bilinirse bu içeceğin mucizevi özelliklerinin kaybolacağına inanılmıştır. Yüzyıllar boyunca kefir Kafkaslarda üretilmiş ve tüketilmiştir ve kefir taneleri bu coğrafyada korunmuştur.

Geleneksel kefir üretiminde deri torbalar içine kefir taneleri ve süt yerleştirilir bu torba bütün gün güneş altında dolaştırılır ve akşama kefir içime hazır hale gelmiş, torba yeniden sütle doldurulur ve bu böyle sürer gidermiş. Gün boyunca pıhtılaşmanın engellenmesi için torbanın sık sık sallanması da unutulmamış.

Kefir, Rus bilim insanlarının bildiği ve kendilerinin de üretmek istediği, araştırmak istediği bir içecektir. Rus otoriteler, kefir tanelerini elde etmek için Moskova'da ve Kafkaslarda süt ürünleri yapan çiftliklere sahip Blandov kardeşleri görevlendirmişlerdir. Onlar da güzel bir çalışanı, İrina Sakharova'yı Kafkas prens **Bek Mirza Barcharov**'a göndermişlerdir ve kefir tanelerini ele geçirmeyi başarmışlardır. 1900'lü yılların başlarında piyasada satılmak üzere Rusya'da kefir üretmeye başlamışlardır.

Kanıtlanmış yararları

Günümüzde herkes kefir marketten satın alabiliyor ama bu kefir geleneksel yöntemlerle üretilmiyor. Modern kefir üretiminde kefir tanelerinde bulunan mikroorganizmalar ayrı ayrı üretilir, liyofilize edilir ve "starter" adı verilen toz görünümünde, standart özellikte olması sağlanan bakteri toplulukları kullanılarak üretiliyor. Modern kefir üretimindeki diğer bir farklılık da, kullanılan sütün pastörize edilmesi ve homojenize edilmesidir.

Kefirin faydaları da artık bilimsel kuralların belirlediği klinik araştırmalarla test edilmektedir.

Kefir enzimatik olarak aktif bir içecektir ve bağırsaklardaki besinleri parçalayarak **sindirime** yardımcı olur ve bağırsak hareketlerini düzenler. Kefir triptofan açısından zengin bir gıdadır. Triptofan, serotonin adlı nörotransmittere dönüşür, serotonin **mutluluk hormonu** olarak da bilinir ve kesintisiz, sağlıklı bir gece uykusunun olmasını sağlar.

Kefir ayrıca **K ve B vitaminleri** açısından da çok zengin bir gıdadır. Kefirin gastrointestinal hastalıklar ve **alerji üzerindeki** etkisi de çalışmaya devam edilmektedir. Patojen bakteriler üzerindeki antimikrobiyal etkisiyle neredeyse kanıtlanmış durumdadır.

Kefir ve diğer fermente gıdaların sağlıklı etkilerini gösterebilmeleri için nasıl tüketilmeleri gerektiği üzerinde çalışılan diğer bir konudur. Hangi mikroorganizma

hangi etkiyi gösteriyor da çözülmesi gereken diğer bir konudur. Kafkasların zor yaşam şartlarına karşı koymayı kolaylaştırdığı düşünülen kefirin şüphesiz en çok merak edilen özelliği de **bağışıklık sistemi** üzerine nasıl bir etki gösteriyor olduğudur.

Kefir, özellikle geleneksel anlamdaki kefir, çok kompleks ve bilimde bugün vardığımız nokta, elimizde bulundurduğumuz gelişmiş teknolojilere rağmen hem içeriği hem de insan vücudu üzerindeki etkileriyle az anlaşılmış bir fermente gıda ürünü. Yalnızca yiye içtiklerimizle hastalıkları önleyebileceğimiz hayalimizdeki gelecekte yer alacağı muhakkak.

Kaynaklar

- (1) Otles ve Cagindi, 2003, Kefir: A Probiotic Dairy Composition, Nutritional and Therapeutic Aspects
- (2) Kooiman, 1968, The chemical structure of kefir, the water soluble polysaccharide of the kefir grain, Carbohydrate Research 7: 200-211.
- (3) Margulis, 1997, From Kefir to death in Slanted Truths: Essays on Gaia, symbiosis and evolution, Margulis L and Sagan D Editors, Springer-Verlag New York

Zayıf demokrasilerde darbe riski her zaman var

Türkiye’de yaşanan başarısız darbe girişimi gözleri yeniden demokrasilerin ne kadar sağlam olup olmadığına çevirdi. Türkiye bu güne kadar hep darbelerin yapıldığı ve konuşulduğu bir ülke oldu. Biz de buradan yola çıkarak sosyoloji ve siyaset bilimcilerin demokrasilerle darbeler arasında ilişkileri değerlendiren son çalışmalarına yer veriyoruz.

Soğuk Savaş’ın sona ermesinden bu yana darbeler dünyanın dört bir yanındaki temeli pek de sağlam olmayan demokrasiler için çok büyük tehdit oluşturuyor. Son yapılan bir çalışma, geçiş aşamasındaki bu demokrasilerin altını oyan nedenleri ortaya çıkartırken; bu sallantıdaki demokrasilerde, askeri yetkililerin zor kullanmadan siyasetten nasıl uzak tutulacağı konusuna ışık tutuyor.

Comparative Political Studies isimli dergide “Hükümet Darbesi” adı altında yayımlanan son çalışma bu soruna dikkat çekiyor ve çürük demokrasilerin, uluslararası toplumların yardımları ile askeri elitlerin siyasetten uzak durmaya nasıl ikna edileceklerine odaklanıyor.

Araştırma sonuçları

Soğuk Savaş’tan sonraki ilk 10 yıl içinde darbe yapılma sıklığı yaklaşık % 50 oranında azaldı. Bu belirgin düşüş, ilk başlarda askeri yönetimlerin ortadan kalkacağı daha demokratik bir geleceğin mümkün olabileceği umudunu doğurdu. Ancak sonraki dönemlerde bu ilk düşüş sabitlendi ve küresel ölçekteki demokratikleşme süreci de benzer şekilde yerinde saymaya başladı. 20. yüzyılın sonunda Freedom House gibi düşünce kuruluşlarına göre “özgür” olarak nitelendirilebilecek dünya ülkelerinin oranı % 45 civarındaydı. Bir önceki 10 yılda (2005-2014 arasında) başarıya ulaşan darbe sayısı 17 oldu. Halbuki 1995 ile 2004 arasında darbe sayısı 15’te kalmıştı.

Sağlam olmayan demokrasilerdarbelere niçin açık?

Geçiş dönemi demokrasilerinde darbeler niçin istenilen sonuca ulaşabiliyor? Yeni demokrasilerde darbe tehdidini azaltmak için ne yapılmalı? Uluslararası kurumlar ve kişiler darbe girişimlerini önlemek için neler yapabilir? Darbe sorunu çözmek ve demokratikleşmeyi rayına oturtmak için bu soruları yanıtlamak önemli.

Darbeler demokrasileri tehdit eder, çünkü demokratik liderleri sınırlayan kuvvetler ayırımı ilkeleri, aynı zamanda darbeleri engellemeye yönelik eylemlerini de sınırlar. Demokratik olmayan liderler dokunulmazlık zırhı ardına sığınır, rakiplerini kendileri için tehdit oluşturmayacak konumlara atarlar, siyasi muhaliflerinin örgütlenme kapasitelerini azaltmak için türlü manevralara başvururlar. Oysa demokratik liderler, yönetici kadroları üzerindeki baskılar nedeniyle bu tedbirleri alamaz. Bu şekilde anayasanın liderlere uyguladığı kısıtlar hem istikrar hem de istikrarsızlık doğurur. Darbe motivasyonu zayıftır, çünkü rejim muhaliflerinin baskıdan korkmaları için bir neden yoktur. Fakat darbeler çekicidir, çünkü demokratik liderlerin kendilerini darbelerle karşı koruma yeteneği de görece olarak kısıtlanmıştır.

Bu nedenle demokrasilerin sağlam temellere oturtulmaması olmasının darbeler üzerindeki etkileri şöyle sıralanabilir:

- Demokrasiler darbeleri engellemekle ilgili baskılara çok fazla başvurmazlar. Bu baskıların arasında sahte darbe iddiaları, siyasi rakiplerin ve askeri elitlerin tutuklanması sayılabilir. Demokratik hükümetlerin demokratik olmayan hükümetlere göre darbe baş-

engellleyici taktiklereurma olasılığı % 50 daha azdır.

- Demokratik yollarla seçilmiş liderler baskı uygulama konusunda sınırlı yetkilere sahip olduklarından darbe yapma eğilimleri düşüktür, fakat darbe olasılığı ve başarılı olma şansı daha yüksektir.
- Bu iki etki birbirini dengeler.
- Demokratik sınırlamalar, darbe engelleme girişimlerini de baskıladığı için demokrasilere karşı

yapılan “kalkışmalar”ın başarı şansı, anti demokratik yönetimlere karşı yapılan kalkışmalardan daha yüksektir. Başka bir deyişle darbelerin başansı, darbeleri planlayanların hedefinde demokratik hükümetlerin bulunması durumunda belirgin ölçüde daha yüksektir.

Küresel istatistiksel analizler ne diyor?

Bütün bu öngörülleri 1945 ile 2011 arasında meydana gelen darbe eylemlerine yönelik küresel istatistiksel analizlerle destekleniyor. Bu analizlere göre demokrasilerin, darbe planladıkları gerekçesiyle elitleri suçlama olasılığı % 50 daha düşük olmakla birlikte, darbe girişimlerine maruz kalma olasılığı o kadar düşük değildir.

Demokratik olan ülkeler ve demokratik olmayan ülkeler, darbe girişimlerine maruz kalma sıklığı açısından eşit olmakla birlikte, demokrasileri hedef alan darbelerin başanlı olma şansı iki mislidir. 2. Dünya Savaşı’ndan bu yana demokrasileri hedef alan darbelerin yarısı başarılı olmakla birlikte, demokratik olmayan ülkelerdeki her üç darbe girişiminin ikisi başarısız kalmıştır.

Darbelerden nasıl kaçınılabilir?

Bu bulguların ışığı altında demokrasiye geçme sürecinde olan ülkeler darbelerden nasıl kaçınabilir? Tarihteki başarılı demokratikleşme örneklerine bakıldığında darbe motivasyonlarının askeri elitlerin yaşam koşullarını geçiş döneminde düzeltilmesiyle azaltıldığına tanık olunmuştur. Buna en iyi örnek geçiş hükümetlerinde askeri elitlere saygın ve resmi bir rol vermektir. Latin Amerika’da askeri diktatörüklerin yıkılıp yerine sivil hükümetlerin geçmesi döneminde, askeri liderlere önemli pozisyonlar verilmiştir.

Böylece askeri liderlerde saygınlıklarını yitirme, “bir kenara atılma” gibi olumsuz duyguların yerleşmesi engellenmişti.

Uluslararası kurum ve kişilerin rolü

Küresel aktörlerin rolü darbelerin önlenmesinde kritik bir öneme sahiptir. Bu kurumlar, askeri yetkililere kurdukları hükümetin siyasi ve ekonomik olarak dışlanacakları yönünde etki yapabilirler. Demokrasilere karşı düzenlenen darbeler uluslararası siyaset sahnesinde şiddetle kınanmalıdır.

Sonuç:

- Demokratik olmayan ülkelerde askeri yetkililer güçlü figürlerdir. Dolayısıyla bu insanlar demokratikleşme döneminde de bu etkilerini devam ettirmek isterler. Darbe riskini ortadan kaldırmak için, yeni kurulan hükümette bu kişilere aktif rol vermek fayda sağlar.
- Kuvvetler ayrılığı ilkelerine bağlı kalma zorunluluğu olan demokratik hükümetlerin yetkilileri, darbeleri önleme konusunda demokratik olmayan hükümetlerin yetkilileri kadar özgür değildir. Bu durumda uluslararası kurumlar ve kişiler demokrasilere karşı işlenen darbe girişimlerini şiddetle kınamalıdır.
- Sağlam temellere oturmamış demokrasilerde faaliyet gösteren örgütler demokratikleşmenin darbe girişimlerinin frekansını arttırmadığını, ancak darbenin başarılı olma şansını arttırdığının bilincinde olmalıdır. Bu durumda ayakta kalmaya çalışan demokrasiler darbe girişimlerine ve girişimlerin başarılı olma ihtimaline karşı olağanüstü hal planları yapmalıdır.

Derleyen: Reyhan Oksay

Kaynak: <http://onearthfuture.org/research/publicati->

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Demokrasinin yok oluşuna tanıklık mı ediyoruz?

Dünya büyük bir hızla değişiyor ve demokrasinin var olan şekliyle buna ayak uydurup uyduramayacağı belli değil. Tabii ki, İngiliz tarihçi A.J.P Taylor’dan dediği gibi “gerçekleşene kadar, hiçbir şeye önlenemez diyemeyiz”. Demokrasinin geleceğini tahmin etmek de buna dahil...

Bilişim ve iletişim (IT) devriminin, toplum, ekonomi ve siyaset üzerinde olumlu ve olumsuz büyük etkilerinin olduğu bir dönemdeyiz. Buna karşın eşitsizliğin de giderek arttığı, radikal dinciliğin ve milliyetçi akımların yaygınlaştığı...Nüfusun yarısından fazlasının şehirlerde yaşadığı dünyada demokrasinin nasıl evrileceğini söylemek kolay değil. Özgürlük ve eşitlik arasındaki bağ güçlenecek mi, yoksa kopacak mı? Yoksa ilişkileri yeni koşullar altında değişecek mi? Şu an bildiğimiz

şekliyle (seçilmiş vekiller, serbest piyasa ekonomisi ve kanunlardan oluşan melez bir demokrasi) demokrasi hayatta kalabilecek mi? Seçilmiş hükümetlere olan güven duygusunun azaldığını buna karşın, vatandaşların katılımının arttığını söyleyen Harvard Üniversitesi’nden **Prof Joseph Nye** tüm bunların demokrasinin yeniden gözden geçirilmesini gerekli kıldığını vurguluyor. Nynne, “Evet demokrasinin sorunları var ama yeni değil. Antik Yunan’dan itibaren demokrasinin uygulamada sorunları oldu. 1930’larda demokrasinin sonuna gelindiği inancı hakimdi; faşizm ve komünizmin güçlendiği dönemlerdi bunlar. Bu yüzden demokrasinin sonuna geliyoruz sözü şimdilik inandırıcı olmaktan uzak” diye ekliyor.

Nye aynı zamanda Dünya Ekonomik Forumu (WEF) Küresel Ajanda Koşeyi’nin de başkanı. Konsey bünyesinde yürütülen “Demokrasinin Yarını” araştırmasından çıkan verileri değerlendiren Nye demokrasinin başarısızlığını siyasi ekonomik ve sosyal yaşamı düzenleyen kurumların başarısızlığına bağlıyor. Araştırma ilginç şekilde yurttaş katılımıçığının artmasının da demokrasi açısından bir risk faktörü oluşturduğuna dikkat çekiyor.

Biliyorsunuz, günümüzde kurumlara olan güven, (şirketler, kamu kurumları ve dini kurumlar da dahil) eskisi gibi değil, çok azaldı. 21. yüzyılın en büyük özelliklerinden biri gücün ulus ya da devletten ziyade devlet dışı aktörlere geçmiş olmasıydı. Gelişen teknoloji ve internetin hızla yayılması toplumların büyük kesiminin çok düşük maliyetlerle bilgi almasının da önünü açtı. Bu da hükümetlerin ve geleneksel hiyerarşilerin daha yaygın ağlar ve daha yatay

yapılanmalara yönelmelerini zorunlu kılıyor.

“Ancak şunu da aklımızda bulundurmaliyiz” diyor Prof. Nye, “Siyasi ve sosyal kurumlar birer makine değil; dolayısıyla Moore Kanunu’nda olduğu gibi bilişim gücündeki artışa ayak uyduramazlar. Bu da, güçlenen yeni aktörler ile geleneksel kurumlar arasında bir ters etkileşim oluşmasına sebep olur. İşte bu yüzden

Tahrir Meydanı’nda sosyal medya aracılığıyla toplanıp değişim talep eden protestocuların bu eylemlerinden yalnızca birkaç ay sonra demokratik bir seçimle başa gelen bir hükümeti alaşağı eden bir darbe yaşanabiliyor.

“Arap Baharı” terimi her ne kadar mevsimsellik ifade etse de, uzun dönemli bir bakış açısı ile ele alınması gerekir. Asıl bahsetmemiz gereken şey bir “Arap Devrimi” olmalı. Devrimlerin tamamlanması genelde on yıllar sürer.

Fransız Devrimi örneğin; 1789’da başladı ama 1815 Viyana Kongresi’ne kadar bile tamamlanamadı. Fransız Devrimi’nin bile Avrupa çapında birçok fikrin yayılmasına sebep olsa da, başarılı olup olmadığını anlamak için yüzyıllık perspektife bakmak gerekiyor”.

Teknoloji hızlanıyor, demokrasi yavaşlıyor

“İnternet insanların sesi oldu. Eğer hükümetlerin kapasiteleri bu sese kulak vererek gerekli değişimi gerçekleştirmeye yetmiyorsa; kurumlar ile yurttaşlar arasındaki uçurum açılıyor”

diyor Dünya Ekonomik Forumu, Teknoloji Öncüsü **Jorge Soto**. Soto şunları vurguluyor: Başı çeken talepler, daha iyi eğitim ve sağlık sistemi, daha fazla güvenlik, yolsuzluğun azalması...Bu talepler yeni kanallarla seslendiriliyor ve sosyal medya bu konuda öncü rol oynuyor. Tabii beraberinde yeni tehditler de getirerek: Teknoloji çok hızlı ilerlerken demokrasi çok ağır hareket ediyor, hatta yavaşlıyor. Yapılar üzerinde yeniden düşünmek gerekiyor

George Washington Üniversitesi’nden **Steven Beller** ise demokrasinin varlığını sürdürmesinin koşullarını şöyle özetliyor: Eğer kamu görevlileri ve siyasiler kendi kişisel çıkarlarının yerine toplumun refahını ve çıkarını koyabilme-yi başarırlarsa demokrasiler yaşar. Küresel bağlamda ise demokrasiler para ve sermaye üzerindeki kontrolü yeniden ele geçirmek zorundalar. Mali ve finansal disiplin yeniden sağlanmalı, kara para aklama, vergi cennetleri ile göstermelik değil, gerçek mücadele yapılmalı.

Derleyen: Özlem Yüzak

YOKoluşlar
ve sonrası...Sona eren her
şey yok olmaya
mahkûm mudur?

Her şey geçicidir; ezelden beri var olduğunu düşündüğümüz ve sonsuza dek var olmaya devam edeceğini sandığımız bir takım şeylerin de sona ereceğini kabul etmemiz gerekiyor. Peki, bunlar ne zaman, nasıl ve niçin sona erer? Sona erdikten sonra ne olur? 13 hafta sürecek olan bu yazı dizisinde bu yok oluşların alışık olduğumuz dünya ve evren düzeninde ne gibi değişiklikler yaratacağına bir göz atalım.

1-GÜNEŞ SİSTEMİ

Güneşimiz, yeterince iri ve ağır olmadığı için bir süpernova olarak patlamaya mahkûm değildir; dolayısıyla söndüğünde gezegenlerini uzaya fırlatıp atması söz konusu olamaz. Bundan 6 milyar yıl sonra hidrojen stoğunu tümüyle tükettiği zaman, sistemin ortasında kocaman sıcak ve parlak bir plazma küre olarak şişecek ve kozmik çevremizi sonsuza dek değiştirecek.

Pek çok yıldız gibi Güneş'in çekirdeğindeki nükleer füzyon hidrojeni helyuma dönüştürerek enerji üretir. Hidrojen tümüyle tüketilince, tam merkezdeki hidrojen tabakası ateş alır ve ek bir ısı üretir. Bu ekstra ısı, Güneş'in bir balon gibi genişlemesini engelleyen kütleçekimini yok eder.

Sonuç kırmızı bir devdir: Ortaya bugünkünden binlerce kez daha parlak, şişmiş bir Güneş çıkar; dış tabakası en yakınlarında-ki gezegenleri yutar. En parlak döneminde yarıçapı Dünya'nın bugünkü yörüngesinden bir daha genişler.

Yine de Dünyamız bu devin pençesinden kendisini kurtarabilir. Güneş şişerken, kütlelerinin üçte birini yitirir. Bunun yanı sıra kütleçekiminin bir kısmını da yitirir. Böylece kuyrukluysıldızlar, asteroidler ve gezegenler daha geniş yörüngelere geçer.

En yakın gezegenler için zamana karşı yarış başlar. "Merkür, Venüs ve Dünya can havliyle Güneş'ten uzaklaşmaya bakar" diye konuşan İngiltere'deki Warwick Üniversitesi'nden **Dimitri Veras**, Merkür ve Venüs'ün kurtuluş şansı olmadığını ve Güneş'in genişlemiş atmosferinde yok olup gideceklerini ileri sürüyor.

Dünya'nın kaderi o kadar da kesin olmayabilir. Gezegen uzaklaşmaya çalıştıkça, Güneş'in dış tabakaları tarafından geri çekilir. Veras, Dünya üzerinde tutunmaya çalışan yaşamı çok zor koşulların beklediğine dikkat çekiyor. Bu arada Dünya'yı geri çekmeye çalışan dalgalar, Yerküre'nin içini pişirir ve dünya çapında volkanik patlamalar meydana gelir.

Dünya'nın ötesindeki diğer gezegenler hayatta kalır, fakat atmosferleri dönüşüme uğrar veya kaynarak uçar gider. Aşırı ısıyan Güneş, asteroid kuşağında her şeyi altüst eder. Güneş ışığı asteroidlere çarptığı zaman daha hızlı dönmeye başlarlar ve sonuçta tuzla buz olurlar. Oort bulutu (Güneş Sistemi'nin en dış kıyılarında dolaşan buzul cisimler) ise yıldızlararası uzaya saçılıp giderler. Şişik kırmızı bir dev olarak 800 milyon yıl yaşadıktan sonra Güneş bugünkü boyutlarından 11 kez daha küçülür, daha sonra yeniden şişmeye başlar. Nihai olarak atmosferi uçup giderken, arkasında parlayan bir çekirdek bırakır. Buna beyaz cüce denir. Beyaz cüce, yıldızlardan artakalan korun soğuyup, kristalize olmasıdır. Bunun sonucunda Pluton'un bulunduğu Kuiper Kuşağı yaşam izin vermeyecek kadar soğur.

Reyhan Oksay/ New Scientist, 4 Haziran 2016

Gelecek sayıda: Bireyin sonu

Kadınlar inanç sahibi
olmaya daha meyilli

Tarih boyunca Hz. Muhammed, Hz. İsa ve Buda gibi en önemli dini figürlerin ve en tutucu dinsel kurumlara önderlik edenlerin büyük bir çoğunluğunu erkekler oluştursa da, son verilere göre, günümüzde kadınlar erkeklerden çok daha inanç sahibi olmaya meyilli..

Pew Araştırma Merkezi tarafından yapılan ve 2008 ile 2015 yılları arasındaki verilere biraraya getirildiği yeni bir araştırmada 84 farklı ülkeden altı dinsel topluluk (Hristiyanlar, Müslümanlar, Budistler, Hindular, Yahudiler ve bunun dışında kalan inançlara bağlı topluluklar) masaya yatırıldı.

Sorulara verilen yanıtları taramadan geçiren araştırmacılar dinsel yükümlülüklerle ilgili çeşitli ölçütler bağlamında kadınların genelde erkeklerden çok daha dindar olduklarını gördüler.

Gelgelelim, Ortodoks Yahudiler ve Müslümanlar gibi kimi topluluklarda erkeklerin, bir olasılıkla dinsel törenlere katılmaları özendirildiğinden, ibadet yerlerine daha çok gitme eğiliminde oldukları görüldü.

Araştırmada insanların dinlerine ne denli bağlı olduklarını saptamak amacıyla katılımcılardan çeşitli soruları yanıtlamaları istendi. Söz gelimi, katılımcılara belli bir inanç grubuna bağlı olup olmadıkları sorulduğunda, kadınların yüzde 83,4'üne karşılık erkeklerin yüzde 79,9'unun belli bir dinsel inancı benimsediklerine tanık olundu.

Dua etme eğilimi yüksek

Dahası, araştırma kapsamına giren 84 ülkeden 43'ünde (hemen hemen yarısında) kadınların erkeklere kıyasla daha çok dua etme eğiliminde oldukları görüldü. Yalnızca, erişkin Yahudi nüfusunun yaklaşık yüzde 22'sinin kendilerini Ortodoks Yahudi olarak tanımladıkları İsrail'de erkeklerin gün içinde kadınlardan çok daha fazla dua ettiklerine tanık olundu. İsrail dışında kalan ülkelerden toplanan verilerden erkeklerle kadınların eşit oranda dua ettikleri yönünde bir sonuca ulaşıldı.

Buna karşılık, her gün dua etme konusunda verilen yanıtların cinsiyetler arasındaki en büyük farklılığı (yüzde 8) oluşturduğu görüldü. ABD ve Uruguay'da dinsel inançlarına sıkı sıkıya bağlı olduklarını belirten kadınlar bile, bir gün içinde dinlerine bağlı erkeklerden daha çok kez dua ettiklerini dile getirdiler.

İnanç düzeyleri eşit

Katılımcılara dinin gündelik yaşamlarındaki önemi sorulduğunda, 84 ülkeden 36'sında dinin kadınların yaşamında karşı cinslerine kıyasla çok daha ağır bastığına tanık olundu. Ancak 46 ülkede dinin kendileri için "çok önemli" olduğunu belirten kadınlarla erkeklerin eşit oranda oldukları görüldü. Yalnızca İsrail ve Mozambik'ten elde edilen sonuçlar, erkeklerin dini genelde kadınlardan daha çok önemsediklerine işaret etmekteydi.

Ne var ki, Pew araştırmasında cennet, cehennem ve meleklerle inandıklarını belirten erkeklerle kadınlar hemen hemen eşit bir yüzde oluşturmaktaydı. Oysa, evrensel bağlamda durum daha farklıydı: bu sorunun yöneltildiği 63 ülkeden 14'ünde daha çok kadınlar meleklerle inanırken, Lübnan'da cennet ve cehenneme, Pakistan'da da meleklerle inanan erkekler daha ağır basmaktaydı.

Müslümanlar ve Hristiyanlar

Dindar olduklarını dile getiren Müslüman erkeklerle kadınlar hemen hemen eşit olmakla birlikte, Hristiyanlar için aynı durum söz konusu değildi.

Araştırma kapsamındaki 40 ülkede dua ettiklerini belirten Müslüman kadınların sayısı erkeklerden topu topu yüzde 2 daha fazlaydı. Dahası, dinsel törenlere katılan Müslüman erkekler kadınlara oranla ortalama yüzde 28 daha fazlaydı. Pew'a göre, bu durum bir olasılıkla toplumsal değerlerden kaynaklanmaktaydı. Ne var ki, diğer konuların büyük bir çoğunluğunda Müslüman erkeklerle kadınlar dinsel yükümlülüklerini yerine getirme konusunda hemen hemen eşit bir tavır sergilemekteydiler.

Buna karşılık, Hristiyan kadınların erkeklerden çok daha dindar oldukları görüldü. 54 ülkede dua eden kadınların oranı yaklaşık yüzde 10'luk bir farkla erkeklerin önüne geçmekteydi.

Arkadaşlık acıya dayanma gücünü artırıyor

İngiltere’de yapılan yeni bir araştırmaya göre çok arkadaşınız varsa kendinizi daha iyi hissedebiliyor ve daha az acı duyabiliyorsunuz.

İngiltere’de yapılan yeni bir araştırmaya göre çok arkadaşınız varsa kendinizi daha iyi hissedebiliyor ve daha az acı duyabiliyorsunuz.

Bilimsel Raporlar isimli bültende yer alan bir yazıya göre, sosyal çevresi daha geniş olanların acıya dayanma gücü daha az arkadaşı olanlara oranla daha yüksek. Araştırmanın amacı, daha geniş sosyal çevreleri olan insanların beyinlerindeki endorfin kimyasalının diğer katılımcılardakine oranla daha yüksek seviyede olup olmadığını görmekti. Endorfinin, mutluluk hissi ile bağlantılı olduğundan daha düşük acı duymayla da ilintili olabileceği düşünülüyor. (Araştırmaya göre aslında endorfin, morfinden bile daha etkili bir ağrı kesicidir).

Yüksek endorfin acıyı hafifletiyor

Araştırmayı yürüten Oxford Üniversitesi Deneyisel Psikolog **Katerina Johnson**’a göre önceki araştırmalarda hem insan hem de hayvanlarda görülen yüksek endorfin seviyesinin sosyal bağ kurma ile de yakından ilişkili olduğu ortaya konmuştu. Johnson bu yeni araştırma ile sosyal etkileşimlerin, endorfini artırdığı ve bunun da pozitif duygular uyandırdığı varsayımını test etmeyi amaçlıyordu.

101 genç yetişkinin katıldığı bu araştırmada katılımcılar öncelikle sosyal hayatlarıyla ilgili bir anket doldurdu. Ardından acı toleranslarını ölç

mek üzere katılımcılardan, dizlerini bir sandalyede oturuyorlarmış gibi büküp sırtlarını duvara dayamaları ve durabildikleri kadar bu pozisyonunda durmaları istendi. Araştırma sonuçlarına göre bu teste daha

uzun süre dayanabilen insanlar genellikle geniş bir sosyal çevresi bulunan katılımcılardı.

Geniş sosyal çevrenin etkisi

Araştırmacılar, fiziksel olarak daha formda olan insanların sosyal çevrelerinin diğer katılımcılara göre daha küçük olduğunu da belirtti. Johnson’a göre bunun sebebi, daha çok egzersiz yapan insanların sosyalleşecek daha az vakit bulmasından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma esnasında yoğun stres altına giren insanların da yine daha küçük sosyal çevresi olan insanlar arasından çıktığı gözlemlendi.

Araştırmacılara göre elbette bu testler acı toleransı ve sosyal çevre genişliği arasında bir etki-tepki bağlantısı kurmak için yetersiz. Bir insanın sosyal çevresinin genişliğinin o kişinin endorfin seviyelerini nasıl etkilediğini tam olarak anlayabilmek için daha birçok araştırmanın yürütülmesi gerekiyor. Johnson’a göre bu mekanizmaların anlaşılması çok önemli, zira insan türü, geniş sosyal çevrelerde gelişmek üzere evrimleşmiş; ancak yaşadığımız bu dijital çağda, sosyal etkileşimlerdeki azalma, modern toplumumuzun kötüleşen sağlığına etki eden önemli faktörlerden biri olabilir.

Sevda Deniz Karali

<http://www.livescience.com/54580-friends-hip-pain-tolerance.html>

Ayrıca, dinin “çok önemli bir yer tuttuğuna” inanan Hristiyan kadınlar bu sınıflamada da yüzde 7’lik bir farkla öne çıkmaktaydılar. Bunun dışında, 53 ülkede her hafta dinsel törenlere katılan Hristiyan kadınların da erkeklerden yüzde 7 daha fazla olduğu görüldü.

Cinsiyetler arasındaki farklılıkların nedeni tam olarak bilinmemekle birlikte, araştırmacılar bunda biyolojik ve psikolojik yapı, genetik, aile çevresi, toplumsal konum, işgücüne katılım ve- yoksulluk, hastalık, yaşlılık ve şiddet gibi unsurlardan genellikle erkeklerden çok daha fazla etkilendiklerinden ötürü birçok kadının yaşadığı “varoluşsal güvenlik” gibi birtakım koşulların bir payı olabileceğine inanıyorlar.

Pew araştırmacıları cinsiyetler arasındaki farklılığın ardında büyük bir olasılıkla çeşitli unsurların yattığına, ancak hangilerinin daha ağır bastığı konusunda henüz bir görüş birliğine varılamadığına dikkat çekiyorlar.

İlginç bir biçimde- eğitim düzeyi, yaş ve medeni durum gibi başka etmenler hesaba katıldığında bile- çalışan kadınların genelde işgücüne katılmayan ve para kazanmayan kadınlar denli dindar olmadıkları görülüyor. Çalışan kadınların dinsel inançlarıyla ilgili bu çözümleme tüm dünyada kadınların erkeklerden daha dindar olmalarına, ancak dine olan bağlılıklarının yaratılıştan çok (örneğin, biyolojik ve evrimsel güçler) yetiştirilişlerinin (örneğin, toplumsal ve ekinel etmenler) bir sonucu olabileceğine işaret ediyor.

Araştırmacılar bu çalışmanın cinsiyetler arasındaki dinsel farklılıkların biçimlenmesinde, dinsel gelenek ve görenekler ve işgücüne katılım gibi, toplumsal ve ekinel etmenlerin önemli bir rol oynadığına dikkat çekiyorlar.

Rita Urgan

<http://www.livescience.com/54269-women-are-more-religious-than-men.html>

Dijital Kültür

Tanol Türkoğlu

tanolturkoglu@gmail.com

İLETİŞİM ÇAĞINDA KALKIŞMA!

Görünen o ki dijital gettolaşma had safhada. Artık kimse doğrunun, hakikatin peşinde değil. Kendi düşüncesinin, fikrinin sağlamlığını teyid etme derdinde.

15 Temmuz “kalkışması”nın sebepleri, sonuçları politik çevrelerde uzun süre analiz edilip değerlendirilecektir. Ancak yaşananlara bakıldığında belli oldu ki bu kalkışmayı yapanlarla Türkiye aynı iletişim çağında yaşamıyormuş.

Konu sadece televizyon kanalları ile sınırlı değil. Gerçi bununla sınırlı olsaydı bile yapılan ortada. TRT’nin bir kanalından zora ki okutulan bir bildiri bir yanda, normal yayınına devam eden düzinelere TV kanalı diğer yanda. Bildiride yönetime el konulduğu söyleniyor, haber kanallarında başbakan, cumhurbaşkanı videolu, canlı bağlantı kurup görevlerinin başında olduklarını ilan ediyor!

Cuma gecesi dijital altyapılar kesintisiz yayını sürdürdü. GSM operatörlerinde herhangi bir kesilme olmadı. Keza internet altyapısı gerek Türk Telekom üzerinden gerekse de GSM operatörleri üzerinden kesintisiz hizmet vermeye devam etti.

Öte yandan bu sürecin ürettiği daha büyük bir tahribat sosyal medya üzerinden yapılan etkileşim ile ilgiliydi. Günlerdir sosyal ağ sitelerinde paylaşılan fotoğrafların hangileri doğru, hangileri “çakma” bunları bilmek neredeyse imkânsız.

Bir erin kafasının kesildiği söyleniyor, ertesi gün o fotoğrafın on sene öncesine ait olduğu, ismi zikredilen erin ise birkaç sene önce terhis olmuş sivil bir vatandaş olduğu öğreniliyor. Öte yandan kafa kesicilerden birisinin öldürüldüğü ilan ediliyor.

Dezenformasyon cehennemi

Tüm bu dezenformasyon cehenneminin ortasında sosyal medyayı takip edenlerin tavrı da ilginç. Görünen o ki dijital gettolaşma had safhada. Artık kimse doğrunun, hakikatin peşinde değil; kendi düşüncesinin, fikrinin sağlamlığını teyid etme derdinde. Gerekirse nefret söylemiyle, gerekirse nefret eylemiyle.

Sosyal medya kullanımı söz konusu olduğunda herkesi aynı kefedede değerlendirmek doğru olmayacaktır. Dijital okur-yazarlığı (güya) daha ileri düzeyde olanların bile sosyal medya etkileşiminde eleştirel düşünmeden, ince eleyip sık dokumadan, önlerine gelen bir içeriğin doğru olup olmadığını araştırmadan tepki göstermesi, paylaşması çok manidar. Çünkü bu profildeki kişilerin bir özü yok. Diğerlerinin var; onlar zaten yeterli bir dijital okur-yazarlık düzeyinde değil.

Ancak dijital okur-yazarlık becerileri sözde yüksek olan kişilerin de sadece ve sadece “kendi görüşüne uygun mu değil mi” kriteri ile içerikleri değerlendirmesi, tepki göstermesi sağlıklı değil. Böylece bizzat kendileri de kartopu etkisine katkıda bulunmakta, dezenformasyonun, algı yönetiminin, farkında olmadan, figüranı durumuna düşmekte.

İnsanın elbette ki arzuları, beklentileri vb olabilir. Ancak karşısına çıkan her şeyi, “doğru mu değil mi” yerine “arzularıma, beklentilerime cevap veriyor mu” diye irdelemesi en çok kendisine zarar verecektir. Sosyal medya bu basit ıskalamayı toplumsal bir infial, bir gerilim haline getirebilecek, toplumu kutuplara ayırabilecek özelliğe sahip.

Dijital okur-yazarlık becerilerine sahip geçinenlerin “fark etmemişim” bahanesine sığınma hakkı yoktur. Genel kural burada da geçerli: Bilgi ve deneyim düzeyi artan kişinin sorumlulukları da artar; üstüne düşen vazife de. Önüne geleni irdelemeden paylaşmakla sorumluca davranmış, görev yerine getirilmiş olmaz!

CİNAYET - ÖTENAZİ VE ÖTESİ

Kanser hastası oğlunu öldüren babanın tutuklanması...

Berrin Aktekin

Yeditepe Üniversitesi Nöroloji Anabilim Dalı, aktekin-berrin@gmail.com

20 Mayıs 2016'DA HBT'in 8. sayısında Prof. Dr. **Yorgancı**'nın Editör'e Mektup-Tartışma yazısı; kanser hastası oğlunu tabanca ile vurarak öldüren baba hakkındaki gazete haberi üzerineydi ve "ölümün çok yakın ve kaçınılmaz olduğu durumlarda hekimler ve sağlık hizmeti sağlayıcısının tutum ve olanakların sorgulanması gerektiği ve olaya cinayet gözüyle bakmanın oğlunu seven babaya haksızlık olabilir" diyerek sonlanıyordu.

Mart 2016 tarihlerindeki gazete haberlerinde, babanın kendini savunmadığı ve avukat istemediği belirtiliyordu ve Kocaeli barosunca atanan Avukat **Fatma Didem Dönmez**'in bu davayı Türkiye'de ve dünyada Ötenazi konularında örnek teşkil edecek şekilde hazırladığı belirtilmişti.

Ötenazi konusunda, Hollanda, Belçika, İsveç, Norveç gibi gelişmiş Avrupa ülkelerinde yasal düzenleme bulunuyor. Türkiye'de ise ötenazi uygulamaları faili müebbet hapis cezası ile yargılanıyor.

Haziran 2016 tarihli gazete haberleri babanın ilk duruşmada 15 yıl hapis cezası aldığı bildirildi. Ülkemizdeki yoğun gündem için de ölüm sürecindeki hastalar, yakınları, doktorlar ve hukukçuların çaresizliklerinden bahsetmek sıralamanın neresinde olur bilmiyorum.

Belki de dava devam ederken bizler de buradan davanın sonlanmasında ve/veya konunun farklı yönleriyle tartışılmasında katkıda bulunabiliriz.

Bir kaç yıl önce, Belçikalı bir arkadaşımın 11 yaşındaki kızının babasına, annesinin üye olduğu dalış kulübünde çok sevdiği bir arkadaşının tedavisi olmayan ve acı çekmesine neden olan kanseri için uygulanacak ötenazi öncesinde sevdiği arkadaşlarına veda toplantısında (kızı bu toplantıyı ötenazi partisi olarak adlandırmıştı) arkadaşının ölümü çok acı çekmeden, onurlu ve vakur bir edayla karşılamasının annesini hüzünle karışık mutlu ettiğini ve annesinin arkadaşı adına sevindiğini ve babasının da o arkadaşını tanıyıp tanımadığını çok doğal bir şekilde sormasına imrenerek tanık olmuştum.

Sevgili Hocam Prof. Dr. **Korkut Yaltkaya**, ben hekim olarak yaşamdan yanayım hasta ve/veya hasta yakınları veya sağlık sistemi bu yükü bize yıkmamalı şeklindeki ötenazi karşıtı duruşu ile doğrusu mesleğimin başlarında beni karşı yönde etkilemiştir. Sonraki yıllarda ise izlediğim kronik nörolojik hastalıklarının son dönemlerini yaşayan her hastam ve/veya yakınlarıyla hep hissettiğim ve bu konuda bakış açımı etkileyen yaşanmışlıklar ve konu hakkındaki birbirinden güzel pek çok filmle hep "neden ülkemizde biz bu konularda birikimlerimizi gündelik yaşama

geçiremiyoruz" diye düşünmekteyim.

Sinemada ötenazi konuları

Sanat her zamanki gibi yaşamdaki zorluklarımıza yardım ediyor bence. Ötenazi konusunu işleyen birbirinden güzel pek çok film var, burada bahsetmek istediklerimden ilki; bizimkine çok benzer bir örnek Fransa'dan, 2008 **Philippe Claudel** yapımı *"Il y a longtemps que je t'aime"*; 2009 BAFTA İngilizce olmayan dilde en iyi film ödülünü almıştır.

Ülkemizde *"Seni o kadar çok sevdim ki"* adıyla gösterilen filmde, doktor bir anneyi canlandıran **Kristin Scott Thomas**, bizdeki acılı babaya benzer bir şekilde kanser hastası oğlunu öldürdükten sonra kendisini savunmayan ve hapisten çıktıktan sonra, oğlunu öldürdüğü için kendisini reddeden anne babası yüzünden bir süreliğine kız kardeşinin evinde yaşama tutunmaya çalışan bir annenin dramını çok yalın bir şekilde anlatır.

Oğlunu öldürüp ona yardım etmiş bir annenin acısı diner mi? Vicdan rahatlığı acınızı hafifletir mi? Çevreniz sizi katil ya da duygusuz/zalim görürken, yargılarken yaşama devam edebilmeniz mümkün müdür?

İkinci film; İspanya'dan, 2004 **Alejandro Amenabar** ve **Mateo Gil**'in yazdığı senaryolu *"Mar Adentro"* çeşitli prestijli festivallerde 14 farklı dalda ödül almıştır. Ülkemizde *"İçimdeki Deniz"* adıyla gösterilen filmde denize tutkuyla bağlı bir adamın 30 yıl boyunca bo-

yundan aşağı felçli yatağa bağlı yaşamını sonlandırmak için ailesine, onların dini inançlarına ve kanunlara karşı mücadelesi, intiharı başaramayacak durumdaki birinin içtenlikli isteği dokunaklı bir şekilde anlatılmıştır. İntihar edebilecek durumda değilseniz bunu sizin için kimden ve nasıl istersiniz? bunu sizin için kim yapar?

Son olarak da; Belçika'dan, gerçek bir yaşam öyküsünden uyarlanan ve 2012 **Nic Balthazar** yapımı *"Tot altijd"*. Ülkemizde *"Hayatımın Kararı"* adıyla gösterildi. Belçika'da ötenazinin yasallaştırılmasında baş rolü olan ve Multipl Skleroz tanısı alan ve günbegün beden kontrolünü kaybeden bir politikacının *"ölüm hakkı"* mücadelesi, insanın kendi yaşamını sonlandırmadaki acizliği, ailesinin, oğlunun ve arkadaşlarının çaresizlikleri yalın bir şekilde aktarılmıştır. Hasta gözünden ailesine, arkadaşlarına, hukuk sistemine ve dini kurumlara karşı verdiği mücadeleye tanık oluruz. Yetersizlikleriyle incinen, kaçınılmaz sonun ağırlığında ezilen bireyin onurlu bir ölüm için yardım isteğidir aslında.

Ölümün yakın ve kaçınılmaz olduğu durumlarda, ağrı, yalnızlık, yetersizlik gibi olumsuz duygulardan hastayı korumak adına sağlık ve hukuk sisteminde gerekli düzenlemeler için neler yapılabilir acaba?

Siz olsanız ne yaparsınız?

Alejandro Amenabar yönettiği "Mar Adentro" İçimdeki Deniz adıyla oynayan filmde Javier Bardem üstün bir oyunculuk sergilemişti.

kitap**Uygarlığı Yeniden Nasıl Kurarız?****Lewis Dartnell**

Çok ilginç ve o dercede de öğretici bir kitapla karşı karşıyasınız. Yazar, bugünkü uygarlığımızın çeşitli nedenlerden dolayı birden çöktüğü ve dünya üzerinde sadece çeşitli toplumların hayatta kaldığı varsayımından hareket ederek, acaba yaşamı yeniden nasıl sürdürülebilir kılmak mümkündür tezin-den hareket ederek, en temel bilgileri bir araya getirerek ve bu bilgilerin nasıl uygulanabilecekleri konusunda bir hazine ortaya çıkarmış.

Bu büyük çöküş nasıl olabilir? Mesela meteor çarpması, büyük salgın hastalıklar, bir nükleer savaş.. Şüphesiz bu tür senaryolar, filimler, romanlar var, ama hiç biri bu çöküşten sonra sağ kalabileceklerin hayatlarını nasıl sürdürebilecekleri konusunda bir şey söylemezler.

İnsanlığın bugünkü bilgi birikimi 10 bin yıllık bir sürecin ürünü. Bir felaket sonrası uygarlığın çöküşü sonucu, sağ kalanlar leniden bir onbin yıllık bir sürece yeniden başlamak ve her şeyi yeniden öğrenmek zorunda mı kalacak? Biz "tüketici" noktasına indirgenmiş insanların. Her şeyi hazır satın alıyoruz.. Evde ekmek yapacaksak mesela, unu da, mayayı da hazır alıyoruz. Sucuğu da, kurutulmuş veya tutsülenmiş balık veya eti de.. Ama uygarlık çökmüşse, sağ kalanlar mesela mayayı nasıl hazırlayacaklar? Çünkü toplumda artık her bilgi bir uzmanlık haline dönüştürülmüş ve bizlere bu bilgiler ve ürünleri tüketilmeye hazır bir biçimde sunuluyor. Öyle ki "Hammaddeler ve üretim yöntemleri o kadar dağınık ki, dünya üzerinde bu basit aleti bile (bir kalem) yapacak olanaklara ve becerilere sahip tek bir insan yok."

Mesela basit sıradan bir ekmek kızartma makinesini kendiniz yapmaya çalışın... Delimiyim ben dersiniz, ama mesela böyle bir deli insan (yüksek lisans öğrencisi) çıktı ve kızartma makinesinde kullanılan türlü çeşitli basit araçları (plastik, fiş vb) bizzat madenlerde vb ilkel metalürji bilgileri öğrenerek kendisi elde etmeye kalktı.

Lewis Dartnell, ki kendisi Londra'da astrobiyolog ve Mars'ta mikrobiyal yaşam üzerine çalışmalar yapıyor, kolları sıvamış, insanlığın herşeyi yeniden keşfetmek zorunda kalmadan uygarlığı hızla yeniden kurabilmesinin en temel bilgilerini ve kullanım biçimlerini bir araya getirmiş. Bizi birden beceri sahibi, ve üretici yapıyor ve herşeye sıfırdan başlamamızı önlüyor. Bu adeta toplumsal hayata "yeniden başlama rehberi" gibi bir şey. Tüm dünyada tüm insanlığı yayılmış bilgileri derleyip topluyor. Biz tüketici toplumlarını, kısa sürede üretici kılacak ve hayatta kalmasını sağlayacak bilgiler: "barınak, yiyecek, tarım, yakıt, ilaç, enerji, kimya, tıp, ulaşım, iletişim, sanayi, zaman ve yer tayini" ve daha neler. Uygarlığı yeniden hızla kurabilecek neredeyse her şey.

İçeriği üzerine bir özet: Bildiğimiz Dünyanın Sonu. Dünyanın Sona Ermesinin En İyi Yolu. Doğanın Geri Dönüşü. Kıyamet Sonrası İklimi 39

Refah Dönemi: Barınak. Su. Yiyecek, Yakıt. İlaç. Şehirleri Neden Terk Etmelisiniz? Şebeke Dışı Elektrik. Tarım. Tarım Yapmanın Kuralları. Toprak Nedir? Yediğimiz Bitkiler. Yiyeceklerin Korunması. Tahılların Hazırlanması. Giyecek. Kimyasallar. Kireç. Sabun. Asitler. Tıp. Bulaşıcı Hastalıklar. Doğum ve Yenidoğan Bakımı. Muayene. İlaçlar. Ameliyat. Mikrobiyoloji. Ulaşım. Motorlu araç icadı. Mekanik enerji. İletişim. Yazı. Patlayıcılar. Fotoğraf. Zaman. Neredeyim. En Büyük İcat. Bilimsel Yöntem. Bilimin Araçları. Bilimsel Yöntem. Bilim ve Teknoloji vb.

Bir şiddet türü olarak mobbing

Yrd. Doç. Dr. Derya Deniz

İstanbul Kültür Üniversitesi Psikoloji Bölümü
Başkan Yrd.

Saldırganlık, yaşamın her alanında görülebilen bir davranışken, zamanımızın büyük bir kısmının geçtiği işyerlerinde hangi biçimlerde kendisini gösterir?

Elbette her işyeri içerisinde bir miktar öfke, rekabet, çekişme ve tartışmalar yaşanır. Fakat, görece basit sayılabilecek bu tarz sorunların dışında meydana gelen bir olgu daha bulunmaktadır ki, etkileri basit saldırganlık davranımından çok daha tehlikeli, hasar verici ve uzun sürelidir. İnsan eliyle yaratılan travmalardan biri olarak adlandırılabilir bu olgu "Mobbing (İşyerinde Yıldırma) olarak adlandırılmış ve son yıllarda hak ettiği önemi kazanmıştır. Mobbing olgusunun kavramsallaşması oldukça yakın bir dönemde gerçekleşse de, bu tanım içinde yer alan davranışlar tüm toplum ve kültürlerde oldukça uzun zamandır görülmektedir.

Avrupalı bir bilim insanı olan **Heinz Leymann**, 1980'li yıllarda yaptığı araştırmalarda, işyerinde "zor" olarak tabir edilen kişilerin, çalışma hayatlarının başlangıcında olumsuz özelliklere sahip olmadıklarını; zamanla, kurum içerisinde damgalanarak grup şiddetine maruz kaldıklarını bulgulamıştır.

Mobbing'in tanımı

Leymann, Mobbingi "iş hayatında meydana gelen, bir veya birkaç kişi tarafından hedefte olan kişiye yöneltilmiş, kişiyi yarımsız ve korumasız bırakmaya yönelik, ahlaki olmayan ve düşmanca davranımlar" olarak tanımlar. Mobbing'i işyeri içerisindeki anlık ve geçici sorunlardan ayıran taraf ise; hedefteki çalışanın çalışma arkadaşları, astları ya da yöneticileri tarafından sistematik ve sürekli olarak kötü ve incitici muameleye maruz kalmasıdır.

İşyerinde meydana gelen olumsuz ve incitici davranımların mobbing olarak adlandırılması için; bu davranışların, mağduru, o işyerinden ayrılmaya sevk etme kastı ile yapıyor olması gerekmektedir. Bu bağlamda gösterilen davranımların en az birkaç ay süresince kasıtlı, stratejik ve sürekli bir biçimde, sistematik olarak sürdürülmesi de diğer önemli kriterlerdir. Mobbing çerçevesinde meydana gelen saldırgan davranımlar, selam vermemekten fiziksel ya da cinsel saldırıya kadar değişen bir spektrumda yer alabilmektedir. İşyerlerinde saldırgan davranışlar genellikle daha sofistike biçimlerde karşımıza çıkar. Doğrudan kaba/ şiddetli saldırgan davranımlara daha az rastlanır. Ancak örtük şiddet davranımlarının daha az hasar verici olduğu yanlışlığına düşülmemelidir.

Neler Mobbing?

Mobbing bağlamında ele alınabilecek davranışlara baktığımızda "kendinizi gösterme olanaklarınızın kısıtlanması", "yaptığınız işlerin sürekli eleştirilmesi", "özel yaşamınızın, siyasi görüşünüzün, yaşam biçiminizin eleştirilmesi", "mensup olduğunuz din, milliyet, mezhep, cinsel tercih ile alay edilmesi", "sözlü tehditler almanız", "işyerlerindeki insanların sizinle iletişimi kesmesi", "yokmuşsunuz gibi davranılması", "hakkınızda dedikodu yapılması", "gölünç durumlara düşürülmeniz", "hakkınızda cinsel imaların yapılması", "yetki ve görevlerinizin elinizden alınması", "yapabileceğinizden çok daha zor veya çok daha kolay görevler verilmesi", "mali zararlara uğratılmanız", "terfi ya da yıllık zamlarınızın verilmemesi", "fiziksel/duygusal

ya da cinsel şiddete maruz kalmanız" gibi birtakım tutum ve davranışların meydana geldiğini söyleyebiliriz. Tüm bu davranışlardaki kasıt ise mağdurun bedensel ve ruhsal sağlığını çöktürüp onu işgöremez hale getirmektir. Böylece çalışan, işyerinden ayrılma merhalesine gelecektir.

İşyerinde kimlerin daha çok mobbing mağduru olduğuna bakarsak; oldukça başarılı ve gelecek vaadeden, yetenekli çalışanlar; tam tersi biçimde işlerini iyi yapamayan ya da işini yavaş gören kişiler; çok genç ya da çok yaşlı çalışanlar; erkeklerin yoğun olarak çalıştığı bir sektörde kadın çalışanlar/ kadınların yoğun olarak çalıştığı bir sektörde erkek çalışanlar; güçlü olmanın kutsandığı işyerlerindeki çalışanlar (askeriye, cezaevi..vs); ortalamaya göre daha güzel ya da daha yakışıklı çalışanlar; azınlık grup mensupları; farklı cinsel tercih, yaşam biçimi, dünya görüşü olan çalışanlar; diğerlerine göre daha hırçın ve agresif yönelimi olan çalışanların risk altında olduğunu söyleyebiliriz. Yapılan araştırmalara göre mobbing diğer sektörlerde göre bankacılık, eğitim, sağlık sektörü ve akademilerde daha fazla meydana gelmektedir.

Mobbing'in sağlık problemleri

Beklendiği gibi mobbing mağdurlarında, ardiardına birtakım sağlık problemleri meydana gelir. Kaygı düzeyinin yükselmesi en fazla gözlenen durumdur. Bununla birlikte başışıklık sisteminde zayıflama, başağrıları, migren, sindirim sistemi problemleri, cilt rahatsızlıkları, uykuda diş sıkıma bağlı çene ve diş ağrıları, kas

ağrıları, bel ağrısı, halsizlik, keyifsizlik, çaresizlik hisleri, özgüvende düşüş gibi tablolar kendisini göstermeye başlamaktadır. Bu süreçte

te çalışanın sık bir biçimde hastane sevkleri aldığı ve sağlık raporu kullandığı görülür. İşyeri dışındaki yaşamında sosyal ilişkilerden geri çekilebilir ya da katıldığı arkadaş toplantılarında sürekli olarak işyerindeki sorunları anlattığı için arkadaşları kendisinden uzaklaşabilir. Sosyal hayatta dahi yalnızlaşma mobbing mağduru için oldukça olumsuz bir faktör olarak karşımıza çıkar. Kişiler özel hayat ve cinsel yaşamında da sorunlar yaşamaya başlayabilir. Hatta mobbing hakkında bilgisi kısıtlı olan ruh sağlığı uzmanları, danışanlarına "kişilik bozukluğu" ya da "paranoya" gibi yanlış tanımlar koyabilirler.

Ruh sağlığını etkileyen bozukluklar

Son derece örseleyici bir travma olan mobbing yaşantısı neticesinde mağdurlarda en fazla görülen klinik tablolar "Majör Depresyon" ve "Travma Sonrası Stres Bozukluğu" olmaktadır. Yoğun suçluluk duyguları ve utanç, kendisini beceriksiz hissetme, korku duygusu hakim olur. Uykuya dalmada/ kaliteli uyku almada problemler, işyeri temalı kabuslar görmek, işyerinin dışındayken bile işyerine ait olayları tekrar yaşıyor gibi olmak mağdurun ruhsal enerjisini tüketir.

Erkek mağdurlarda sıklıkla görülen "ben bu süreci yönetim" ya da "benim yardıma ihtiyacım yok" inançları yaşanan sorunları daha büyük açmazlara götürebilir. Çalışanlar benzer yaşantıları olduklarında bu durumu kişisel güçsüzlük belirtisi olarak görmeden; ahlaki olmayan davranımlara maruz kaldıkları gerçekliği ile ruh sağlığı uzmanına başvurmadan çekinmemelidirler.

KAYNAKÇA

- Deniz, D.(2012) Mobbing- İşyerinde Yıldırma, Fam Yayınları, İstanbul
- Davenport,N.,Schwartz,R.,Elliot,G.P.: "Mobbing, İşyerinde Duygusal Taciz", Çev.Ö.Ünalın, Onur Yayınları, Ankara
- Einarsen, Stale(2000): "Harassment and Bullying At Work: A Review Of The Scandinavian Approach", Aggression And Violent Behavior, Vol.5, No 4
- Eriksen,W.,Einarsen,S.(2004): "Gender Minority As A Risk Factor Of Exposure To Bullying At Work: The Case of Male Assistant Nurses", European Journal Of Work And Organizational Psychology, Vol.13, No.4
- Leymann, H.(1990): "Mobbing And Psychological terror At Workplaces" Violence and Victims, Vol.5, No 2
- Matthiesen, S.B., Einarsen, S.(2004) "Psychiatric Distress And Symptoms Of Post Traumatic Stress Disorder Among Victims Of Bullying At Work", British Journal Of Guidance & Counselling,

En korkuncu yok sayılma!

Bileğinizdeki casus: Akıllı saatler

Giyilebilir teknolojiler şu sıralar pek revaçta. Kondisyon bilekliği, akıllı saat vb. cihazlar gitgide daha fazla kullanılmaya başlandı. Bu minik bilgisayarların artık çok fazla işlevi var, mesela sağlığını takip ediyor, e-postalarınızı gösteriyor veya çalar saat görevini görüyor, hatta uyku alışkanlığınızı bile değerlendirebiliyor.

Tüm bunlar en küçük hareketleri dahi kaydeden ivmeölçer ve konum sensorları sayesinde gerçekleşiyor. İşte tam da bu teknoloji tehlike yaratabilir. New Jersey Stevens Teknoloji Enstitüsü'nden **Chen Wang**, taşınabilir cihazlar yüzünden kullanıcıların sömürülebileceği konusunda uyarıyor. Mesela hackerler bunların yardımıyla elin hareketlerini kopyalayarak, ATM, elektronik kapı kilidi ve tuş sistemiyle güvenliğe alınmış diğer objelerdeki gizli girdilere ulaşabilir. Bunun olabilirliğini bilim insanları bir deneyle gösterdi.

Bunun için 20 gönüllü 11 ay boyunca akıllı saat ve kondisyon bilekliklerinin farklı tiplerini kullandı; bu cihazların içine ivmeölçerin, jiroskopun ve manyetometrenin verilerini kaydeden bir yazılım yüklendi. Katılımcılar bu bileklik sensorlarını özellikle de bankamatikte ve bilgisayarda çeşitli PIN girdileri tuşladıklarında kullandı. Bu işlemler sırasında yazılım, kullanıcıların el hareketlerini kesin bir şekilde kaydetti. Bilim insanları bu verileri yeni geliştirilmiş bir yazılımla değerlendirdi.

"Backward PIN-sequence Inference" algoritması girdilerin tuşlanması sırasında hareket verilerini kopyaladı ve teknik ilk denemede %80'lik bir doğruluk payı saptandı. Üçüncü denemeden sonra ise isabet oranı yüzde 90'a çıktı. "Test hackerin" en büyük yardımcısı ise akıllı saat ve kondisyon bileklerindeki sensorların yüksek duyarlılıkları oldu. Hackerler dahili "**casus yazılım**" sayesinde sensor verilerine ulaşabilir. Bu program kullanıcının PIN girdilerini tuşlamasını bekler ve daha sonra hackere gönderir. Bir zaman sonra yeterli miktarda hareket verisi bir araya gelir ve böylece sayı kombinasyonu kopyalanabilir. İkinci bir olasılık da dışarıdan müdahale olabilir. Hacker bu amaçta örneğin bankamatiğe kablosuz bir "casus cihazı" yerleştirir. Kullanıcı şifreyi girdiğinde cihaz, akıllı saatin Bluetooth üzerinden kullanıcının akıllı telefonuna aktardığı sensör verilerini yakalayabilir. Bilim insanları bu tür casusluklara karşı örneğin sensör verilerine bir tür uğultu eklenmesini öneriyor. Bu şekilde tuşlama hareketleri kopyalanamaz ama sensörler hâlâ adımları sayacak veya genel hareketleri algılayacak kadar etkili olur. Dışarıdan müdahaleye karşı ise akıllı saat ve akıllı telefon arasındaki veri alışverişinin daha iyi şifrelenmesi öneriliyor.

Kaynak: <http://dl.acm.org/citation.cfm?doi=2897845.2897847>

Üç güneşli gezegen: 3 kez gündoğumu ve günbatımı

Erboğa takımyıldızında alışılmışın dışında bir gök cisim sistemi keşfedildi. HD 131399 Ab ismini alan gezegen, üç güneşin etrafında dönüyor. Bu gezegende bulunmanın nasıl bir şey olduğunu astronotlar 320 ışık yılı mesafe yüzünden hiçbir zaman yanıtlayamayacak. Ama tahminler, gün ve gece kavramlarının uzak gökyüzü bölgelerinde tamamen farklı olduğunu hatta hiçbir anlamı olmayabileceğini söylüyor.

HD 131399 Ab'de mevsimlere göre her zaman güneş (daha doğrusu güneşler) parlıyor veya günde üç kez gündoğumu ve günbatımı yaşanıyor. Güneşlerin etrafında dönüş yani bir yıl bu gezegende 550 Dünya gününe eşit. Yeni gezegen, doğrudan doğruya görüntülenebilen, böylesine ilginç ve dinamik olan ilk takımyıldız diyor Arizona Üniversitesi'nden **Daniel Apai**.

16 milyon yıl yaşında olan gezegen mesela 4,5 milyar yaşındaki Dünyamızla karşılaştırıldığında göreceli olarak gençtir. Astronomların tahminlerine göre Jüpiter gezegeninden yaklaşık dört misli daha ağır. Üç güneşli bir gezegenden oluşan sistemin istikrarlı kalması elbette ki anlaşılır değildir. Bilgisayar simülasyonları, küçük değişimler yaşayan takımyıldızlardaki gezegenin yörüngesinden fırlatılabileceğini göstermekte (Science). İstikrarsız üçlü yıldız sistemleri yine de çok ender değil. Hollandalı astronom Portegies Zwart 2005'te, yakın kozmik komşumuzda 1000'in üzerinde üç güneşli gezegenin bulunabileceğini tahmin etmiş ve New Scientist dergisine, doğanın, bizden çok daha çılgın olabileceğini söylemişti.

Mars'ta ne şekilde hayatta kalınacak?

Mars'da yaşamının sorunları bir konferansta tartışıldı.

Diş ağrısı dünyada bile yeterince kötüdür, diş doktorunun bulunmadığı Mars'ta durum çok daha vahim bir hal alabilir. Mars'taki astronotlara dünyadaki diş teknisyenleri ve 3D baskı tekniği yardımcı olabilir. Örneğin bir astronot dişini kırdığında veya bir kaplamasını düşürdüğünde, dişindeki sorunu önce bir el tarayıcısıyla tarayacak ve görüntüyü dünyaya yollayacak. Dünyada uzaktan teşhis yapılacak ve bir

diş teknisyeni sanal olarak uygun bir diş ve diş yerleştirmeye yardımcı olacak. Mars sakinlerine gönderilen veriler bir 3D yazıcısına yüklendikten sonra ışıkla sertleşen plastikten kişiye özel bir diş elde edilecek. 3D yazıcısından çıkan diş, hastanın kendisi tarafından veya çalışma arkadaşı tarafından yerine takılacak.

Diğer bir projede ise Viyana Teknik Üniversitesi uzay tasarımcısı ve mimar **Sandra Häuplik-Meusbürger**, Hawaii'deki Hi-Seas Mars habitat deneyine katılanlara eşlik ediyor. Burada üç erkek ve üç kadın bir yıl boyu kubbeli bir yapıda kapalı yaşıyor. Uzman, katılımcıların buradaki koşullarla ne kadar iyi başa çıkabildiklerini, yapının mimarisini nasıl iyileştirebileceğini ve bu tür koşulda ne gibi sorunların ortaya çıkabileceğini inceliyor.

Ancak Mars'taki yapıdan istenildiği zaman dışarı çıkmak ve yapıyı havalandırmak da kolay değil. Kişiye özel alanlar kadar, insanların birlikte oturup, tartıştıkları veya kutlama yaptıkları ortak kullanım alanları da önemli. Mimara göre mükemmel planlama, yeterli hareket alanı bırakmalı.

Her şeyden önemlisi ise, **uzayda beslenme**. Bir AB projesi olan "Eden ISS" de bilim insanları hem Ay'da hem de Mars'ta işleyecek bir sera üzerinde çalışıyor. Yaklaşık 12 metre uzunluğunda ve 2,5 metre genişliğindeki özel bir konteynırda uzay istasyonundakine benzer koşullarda bitkiler yapay ışık ve besleyici çözeltilerle yetiştirilecek. Bilim insanlarının amaçları küçük bir alanda bol ürün yetiştirmek. Planda çeşitli salata türleri, domates, biber, ıspanak, pazı ve çilek var.

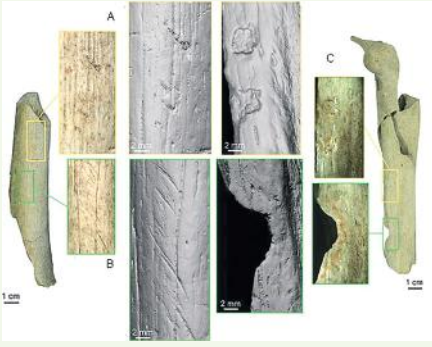
Kaynak: <http://science.orf.at/stories/2784999/>

İzlanda'daki sivrisinekler niçin sokmuyor?

İzlanda'nın kuzeyinde "Myvatn" adında gölün üzerinde ve çevresinde çok sayıda sivrisinek uçuşuyor. Açık kıyafetlerle dolaşan turistler bu sivrisinekleri büyük bir şaşkınlıkla izliyor. Neden mi? Çünkü bu sivrisineklerin hiçbiri sokmuyor. Ve ilginç olan durum şu: 40 yıldır bu konuyu araştıran entomolojist **Erling Olafsson**, İzlanda'nın her yerinde sivrisinek bulunduğunu ama hiçbirinin ısırma-
dığını söylüyor. "Kırk yıldır bu sorunun yanıtını arayıp duruyorum, ama hâlâ bulamadık". Peki bunun sebebi ne olabilir? İzlanda kıtadan çok mu uzakta? Sivrisinekler yumurtalarını bırakacak yer mi bulamıyor? Olafsson, İzlanda'daki tüm çevre koşullarının sokucu sivrisinekler için uygun olduğunu söylüyor. Ayrıca sivrisinekler gemilerle ve uçaklarla da taşınabilir. Geçen yıl tüm ülkede ve başkent Reykjavik'teki limana tuzaklar kurulduysa da hiçbir sonuç alınamamış. A Norveç'te, İngiltere'de ve hatta Grönland'da bile sokucu sivrisinekler yaşıyor. Ama İzlanda'da bir tane bile yok.

Neandertaller yamyam mıydı?

Belçika'da bulunan Neandertal kemiklerinde yamyamlığın kesin izleri bulundu. Kesme ve vurma izleri yakında bulunan hayvan kemikleri üzerindeki izlere benziyor. İzler bu buz devri insanların hemcinslerinin etlerini yediklerini gösteriyor.

Bilim insanları 45.000 yıllık yeni buluntuları Kuzey ve Orta Avrupa'daki Neandertaller arasındaki yamyamlığın ilk kesin kanıtı olduğunu söylüyor. Neandertallerin ölümlerine davranış biçimleri oldukça çelişkili. Neandertaller hastalarına bakıyor ve ölümleri törenle gömüyordu. Fransa ve İspanya'da bulunan kemik kalıntılarından ise Neandertallerin hemcinslerine kötü davrandıkları ve kollarını/bacaklarını ayırdıkları bilinmekte.

Bu işlemlerin bir ritüel çerçevesinde mi gerçekleştirildiği yoksa yamyamlıkla mı ilgili olduğu bugüne dek anlaşılmamıştı. Fakat Belçika'daki Goyet mağarasında bulunan yeni kemikler bu soruya açıklık getirdi.

Kaliforniya Eyalet Üniversitesi'nden **Helene Rougier** ve ekibi, 99 tane yeni Neandertal kemiği ve kemik parçası buldu. 40.500-45.000 yıllık olan kemiklerin üçte birinde kesik izleri var ve bunlar parçalama ve uzuvların ayrılması sırasında oluşan izlerle örtüşmekte. Kaburga kemiklerinin içlerindeki ve dışlarındaki kesikler ise göğüs kemiğinin kırılmasına işaret ediyor. Hatta bazı parmak kemiklerinde insana ait çiğneme izleri tespit edilmiş. Bazı uyluk ve kaval kemiklerinde ise vurma izleri var. Bu kemiklerin taş aletlerle işlendiği ve içlerinden iliklerin çıkarıldığı sanılıyor. Kaynaklar: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ajpa.22557/abstract>, <http://www.nature.com/articles/srep29005>

Vatoz robotuna fare kalbi

Biyo-mekatronik ve biyo-mekanikte bilim insanları robot veya makine geliştirebilmek için biyolojik sistemler ve süreçlerden esinleniyor. Harvard Üniversitesi'nde **Sung-Jing Park** ve ekibi, vatozun hareketlerini taklit eden bir hayvan robotunu tanıttı. Yapay vatozun iskeleti altından, gövdesi ise esnek bir plastikten üretilmiş. 16 milimetre uzunluğundaki robotun motoru, yaklaşık 200.000 fare kalbi kasiyla donatılmış bir tabakadan oluşuyor. Vatoz-fare robotu, farenin genetik değişimden geçirilen kalp hücrelerinin reaksiyon gösterdikleri ışık sinyalleriyle çalıştırılıyor. Büzüşme sayesinde vatoz yüzgeçleri tipik dalga biçiminde aşağı doğru hareket eder. Yukarı doğru hareket, aşağı doğru hareket sırasında iç iskelette depolanan enerjinin dışarı verilmesi sayesinde pasif olarak gerçekleşir.

Yapay vatoz sadece kalp kası hücrelerini hayatta tutan bir besleyici çözelti içinde

yüzeyliyor. Araştırmacılar farklı ışık sinyalleriyle sol ve sağ yüzgeci ayrı ayrı etkinleştirerek robotu döndürebiliyor. Engelleri zarif bir şekilde aşan robot, saniyede 1,5 mm hız yapıyor. Araştırmacıların hedefi, nörodinamik, mekanik ve kontrol edilebilir karmaşık hareketleri birleştiren sistemler üretebilmek. Bu şekilde gelecekte kendi kendine çalışarak, çok sayıda duyuşal uyarıları işleyen ve karmaşık davranış biçimlerini üretebilen yapay "yaratıklar" geliştirilebilecek.

Kaynak: <http://science.sciencemag.org/content/353/6295/158>

Politikbilim

Müfit Akyos

mufita@ttmail.com

HBT-BİLİM TEKNOLOJİ VE YENİLİK (BT/Y) SİSTEMİMİZE SORULAR

BT/Y alanının çok kötü yönetildiği açık!

1990 yılından bu yana Türkiye BT/Y alanında bir şeyler yapmaya çalışıyor. Bu 25 yılın son 13 yılı bugünkü iktidar dönemidir. Teşvik mekanizmaları, teknoloji geliştirme bölgeleri, teknoparklar kuruldu, sayısız teşvik araçları ve programları oluşturuldu. Teknoparklarda yüzlerce firmada yüzlerce doktoralı eleman çalışıyor. 25 yıl az bir süre değil, artık nerede bunların meyvesi demenin zamanıdır sanırım. Ancak dış satımda yüksek katma değerli ürünlerimizin oranı bir türlü artmıyor. Dünya firmalarımız oluşmuyor. Oysaki bize Ar-Ge ve yeniliği desteklerseniz sonucunda refahı yakalarsınız denilmişti düz bir mantıkla.

Yeni girişimcilerin önemli bir bölümünün "ölüm vadisinde" yok olacağını bile yüzlerce doktoralımızı, mühendisimizi girişimci yapıp mikro firmalarda teknoparklarda yer verdik. Bir başka bakışla bunları "büyük ekonomi" dışında tutmuş olmuyor muyuz? Bunlar kapitalist işleyişin doğal sonuçlarıdır denilebilir. Ancak bu sonucun kabul edilmesi aklımızı kullanmadığımız, bütünsel ve etkileşimli bir sistem kuramadığımız, hedeflerimizin olmadığı anlamına gelebilir.

Beklenen yararların sağlanabilmesi için çok güçlü bir öngörüye ve bütünsel bir sisteme gereksinim olmasın? Bu sistemde uluslararası değer zincirinde katma değerli faaliyetlerle yer almayı hedeflemiş bir ülke sanayisinin de olması gerekmez mi? Oysaki varılan noktada 100 birimlik dış satış için yaklaşık 60 birimlik dış alım yapan bir sanayimiz var! Bu oranın düşürülmesinde yüksek teşvikler altında korunaklı ortamlarda yenilikler beklediğimiz firmalarımızın hiç mi olumlu katkısı olmamıştır?

Sistemin tamamı "çıkar çatışmalı" bir ortamda beslenmeye çalışılmaktadır. Büyük kentlerdeki üniversite arazileri üzerinde kurulan teknoparklarda m²'si 15-25 \$ arası kiralarla "yenilikçi" firmalarımıza yer kiralanmaktadır. Bu üniversitelerden birisinde 100.000 m² büro alanının m²'sinin 18 \$'dan kiralandığını ve aylık kira gelirin 1.800.000 \$ olduğunu düşünürsek soru sormaya ve beklentilerimizi yüksek tutmaya hakkımız olduğunu savunabiliriz. Elbette hepsi için bu rakamları ve boyutu söz konusu edemeyiz. Ancak bu boyutta gelirleri yönetmek için vakıfların derneklerin kurulduğunu da söylemek zorundayız. Üniversiteleri kaynak kısmakla terbiye eden hükümetin bu davranışı karşısında para kazanan teknoparklar üniversitenin önüne çıkmaktadır. Burada bir terslik olsa gerek.

Üniversite duvarlarından teknoloji taşımaktaymış gibi yüksek bir TÜBİTAK hibe teşviki ile kurulan Teknoloji Transfer Ofislerine şimdilerde Teknoloji Geliştirme Bölgeleri'nde kurulanlar da eklenecek. Akademisyenlerimizin bilimsel çalışmalarının fikri mülkiyete bir başka deyişle ticarete konu edilmesine çalışılmaktadır. Bir yanda henüz üniversite olmanın evrensel ölçütlerini oluşturmaktan uzak (niyeti olmayan) üniversite ve ülke yönetimleri diğer yanda piyasa ekonomilerinin en uç uygulamaları!

Yukarıda sözü geçen kurumlara, araçlara bir itirazımın olamayacağı açıktır. Bu alanda çok içten gayrette olanların çabalarına duyduğum saygı da bu yazıyı yazmamın bir başka nedenidir. Ancak bir şeylerin ters gittiği, kaynakların kötü harcandığı, tercihlerin yanlış yapıldığı, beklenen çıktıların oluşmadığı, sonuçta da BT/Y alanının çok kötü yönetildiği açık. Sorulacak çok soru, tartışılması gereken çok konu var. Bunun sağlıklı yapılabilmesi için öncelikle bu sistemin içinde yer alan bütün kurumların izleme-ölçme-değerlendirme mekanizmalarının şeffaf ve hesap verebilir yapıda olmaları gerekmektedir. Ancak o durumda somut veriler üzerinden ölçerek konuşabilir ve değerlendirme yapabiliriz.

Derginin hoşluklarla dolu ilk 18 sayfasından sonra tartışma açmayı amaçlayan bu yazı ne kadar ilgi çeker bilmem ama konunun taraflarının söyleyecekleri olmalı.

Konunun tarafları çok, herkesin yanıtı olmalı.

Yazın alerjik hastalıklar artıyor

Yaz aylarının gelmesiyle birlikte alerjik hastalıklarda artış görülüyor. Bu hastalıklardan, özellikle astımlılar ve bünyesi alerjenlere zayıf olanlar etkileniyor. Bahar aylarında başlayıp, yaz ortasına kadar devam eden dönem alerjik astım ve rinit tanılı kişilerde öksürük nefes darlığı, hapşırık krizleri, gözlerde sulanma gibi yakınmaların oluşmasına neden oluyor.

Dr. Elif Altuğ

VKV Amerikan Hastanesi, Göğüs Hastalıkları Bölümü

Polenler:

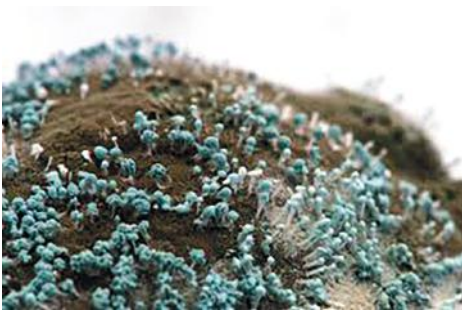

Polen veya daha sık bilinen ismiyle çiçek tozları üreme amacıyla rüzgar veya böceklerle diğer bitkilere taşınır.

Alerjik hastalıklar açısından asıl önem taşıyan, rüzgar ile çok uzak yerlere ulaşabilen 20-60 mikron büyüklüğündeki tipleridir. Polenler kapı ve pencerelerden evin içine de girebilir. Astımdan daha çok alerjik rinit yakınmalarını şiddetlendirir. Yüksek binalarla çevrili oturma alanlarında deniz kenarına göre daha yoğun bulunurlar. Bu yüzden şehir içi yaşamı polenlere maruziyet açısından daha risklidir.

Bu dönemde önerdiğimiz korunma yolları ise ev kapı ve pencerelerinin kapalı olması, ev ve arabanızda polen filtresi bulunması, polenlerin havada yoğun olduğu sabahın erken saatlerinde dışarı çıkmamak, deniz kıyısında tatil yerlerini tercih etmek, güneş gözlüğü kullanmak, dış ortamdan ev ortamına geçince saçınıza yapışmış olabilecek polenlerden arınmak için saçlarınızı yıkamak ve kıyafetlerinizi yatak odanızın dışında bekletmek...

Küf mantarları:

Küf mantarları sıcak ve nemli ortamlarda üreyen bir türdür. Genel olarak yaz ve sonbaharda üremeleri artar.

Ev içinde nemli, havalanmayan ve karanlık odalarda sık gözlenir. Pencere kenarları, duş ve musluk yakınlarında daha çok üreyebilirler.

Ev dışında nemli ortam ve çok ağaçlıklı alanlardan uzak durmalı, ahır, kümes gibi havasız ortamlara girmemeli ve evinizin yakınındaki işlevsiz su birikintisi ve kanalları kaldırılmalıdır.

Ev içindeki önlemlerin başında ev içi nemin % 50'nin

altında tutulması gelir. Nemli duvarlar seyreltilmiş çamaşır suyu ile yıkanmalıdır; ev içinde fazla saksı bitkisi tutulmamalı ve banyo, tuvalet ve duş alanları ıslak ve kirli bırakılmamalıdır.

Bunların yanı sıra yaz mevsimi, astımlı hastalar için en uygun olan ve önerilen yüzme sporu için ideal bir dönemdir. **Yüzme göğüs kafesi çevresindeki solunum kaslarının güçlendirdiğinden oldukça faydalıdır. Astımı olan hastalar özellikle açık havuz ve denizde yüzmeyi tercih etmelidir. Çünkü kapalı alanlardaki yüzme havuzları temizliğinde kullanılan kimyasal maddeler duyarlı astımlılarda solunum zorluğu doğurabilir.**

Kurdeşen ve egzama:

Kurdeşen, ürtiker olarak tanımlanan deride hafif kabarıklık, pembe-kırmızı renkte ve genellikle kaşıntılı lezyonlardır. Üzerine basıldığında ise renk solar. Vücudun herhangi bir yerinde tek tek veya birleşmiş olarak oluşabilir.

Ürtiker her yaş grubunda görülebilir. Bu hastaların kendileri veya aile öykülerinde alerji varlığı saptanır. Pek çok nedene bağlı gelişebilen ürtiker yaz aylarında sıklıkla güneş alerjisi olarak karşımıza çıkar. Bu durum güneş ışınlarına maruz kalınca gelişir. Önce kaşıntı ve ardından kızarıklık ve deride kabarma gözlenir. Tedavisinde güneşten sakınmak çok önemlidir. Antihistaminik ilaçlar kullanılır.

Atopik dermatit – egzama – ise alerji öyküsü olduğu bilinen kişilerde kronik ve yinelenen bir durumdur. Genellikle çocuk yaşlarda siktir ve temel özelliği gün içinde başlayıp gece şiddetlenen kaşıntıdır. Erişkinlerde sıklıkla deride tahriş yapabilen losyon, parfümlü sabun, deterjan gibi maddelerin kullanımıdır. Yaz aylarında da güneşten koruyucu ürünlerde fazla katkı maddesi olması, deniz veya havuz suyunun soğukluğu bu durumu tetikleyebilir.

Koruyucu önlemler arasında terlemeyi önlemek, uzun kollu, bol ve açık renkte giysileri tercih etmek, ani ısı değişimlerinden kaçınmak, katkı maddesi yoğun olan vücut ürünlerinden kaçınmak, gerektiğinde yakınmaları kontrol etmek için antihistaminik ilaçlar, kortizonlu pomatlar veya deri kuruluğunu azaltacak yağlar kullanılmalıdır. Yaz aylarında deniz ürünleri, kabuklu deniz ürünleri, değişik soslar ve mayalı içkilerin tüketiminde de dikkatli olmalıyız.

Arı sokması:

Yaban arıları veya balarılarının sokması sonucu o alanda ağrı, kızarıklık ve şişme gibi kendiliğinden gerileyen lokal bir reaksiyon gelişebildiği gibi, anafoksi denilen ve sokulan kişinin ölümüne yol açabilen bir reaksiyon da doğabilir. Anafaksik reaksiyonlarda deride yaygın şişlik, deri altında ödem, nefes darlığı ve dolaşım bozukluğuna bağlı şok tablosu gelişir. Özellikle baş ve boyundan arı sokmalarında anafaksi gelişme olasılığı daha yüksektir.

Arı soktuğunda yapılması gerekenler deriye takılı ka-

lan iğnenin ezilmeden özenle çıkarılması, sokulan bölgenin bol su ve sabunla yıkanması, sulandırılmış amonyak ile dezenfekte edilmesi, sokulan yere buz uygulanması, gerektiğinde kortizon ve antihistaminik veya adrenalin içerikli ilaçların uygulanmasıdır. Anafaksi benzeri bulgular gösteren kişilerin ise en kısa zamanda bir sağlık kurumuna ulaştırılması gerekir.

Yaz aylarında sık gözlenen arı sokmalarından korunmak için ise arıların bulunabileceği yerlerde uzun kollu gömlek ve pantolon tercih edin, parlak ve canlı renkte giysilerden kaçınin, açıkta yemek yemeyin ve açıkta yemek bırakmayın, çöplerinizi evin dışına alın, bahçe işleri yapacaksanız eldiven kullanın ve bahçeye yalınayak basmayın, parfüm kullanmayın, arabanıza bindiğinizde arı olmadığından emin olun.

Nobel hayali ve ülkemizin gerçekleri

Prof. Dr. Sebahattin Yurdakul

İ. Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, profsyurdakul@gmail.com

Herkese Bilim Teknoloji dergisinin 1 ve 8 Temmuz 2016 tarihlerinde yayımlanan 'Türk bilimciler yayın ve atıf sayılarını arttırmayı sürdürüyor: H-başarım sayısına göre yeni Nobel görüntüsü var' yazılarını ilgiyle okudum. Ülkemiz için önemli bir konuda emek verilerek yapılmış önemli bir çalışma; ancak çok kısa bahsedilmiş olmasına rağmen metot ve yorumlarda okuyucuyu aydınlatacak önemli noktalar eksiktir.

1. Web of Science'de, araştırmacı adıyla arama yapıldığında, benzer isimli yazarları ayıramadığı için benzer isimlerin çalışmalarını da içerdiğinden, taramakta olduğunuz yazarların toplam eser sayıları, gerçeğinden yüksek ve abartılı olarak bulunabilir.

2. Web of Science, benzer isimleri ayırtıramadığından dolayı h-başarım sayısı da yanlış olarak yüksek olarak çıkabilir.

3. Yayın sayısını oldukça artmış olarak gösteren önemli sorun ise 'meeting abstracts' denilen kongre bildirilerini de basılı eser gibi kabul etmektir. Bu kongre bildirileri ancak bir dergide tam bir bilimsel makale şeklinde basıldığında yayın olarak kabul edilir. Bir kongre bildirisi, birkaç defa yurtdışı kongresinde sunulabilir (isterseniz abartalım 7 tane kongre ve aynı eser sayısı 7 tane olacaktır!) ve ayrıca aynı eser bir de dergide basılırsa bu çalışmanın sayısı bu kez de 8'e çıkacaktır. Ancak kongre bildirilerinin dergilerde basılı yazılar kadar, en azında tıp dergilerinde, pek atıf almadıklarını da belirtmek gerekir.

Geliniz hep birlikte benim adımla Web of Science'de tarama yapalım ve tüm bu yanlışlıkları hep beraber görelim:

'Yurdakul S' yazdığınızda, benim tıp alanım dahil, her türlü alanda benzer yazarlar ve kongre bildiri ile birlikte toplam 354 adet çalışma sayısı, 6875 toplam atıf sayısı, 6371 başkaları tarafından yapılan atıf sayısı ve 42 h-başarım sayısı olarak verilmektedir.

Doğrusu ise, Web of Science sitesine kayıt olup sadece tam olarak yayımlanmış kendi makalelerimi işaretlediğimde ise gerçek sayı bulunanın üçte birine, 119'a düşmektedir. Gerçek atıf sayıları toplam atıfda 5788'e

ve başkaları tarafından yapılan atıf sayısı da 5399'e inmektedir.

4. Yabancı ülkelerde çalışan Türk araştırmacılar ile ülkemizdeki araştırmacıları aynı sepette değerlendirmiştir. Bu durum karşısında çok daha iyi şartlarda çalışan yabancı ülkelereki araştırmacılarla kıyaslandığında, daha kısıtlı imkanları olan ülkemizdeki araştırmacılar için haksızlık etmiş oluyoruz.

Ayrıca, yazarın 'H-başarım sayısına göre yeni Nobel görüntüsü var' söylemine şimdilik pek katılamayacağımı belirtmek istiyorum. Nobel özgün ve önemli çalışmalara veriliyor ve şüphesiz bu tür çalışmalar da çok sayıda atıf alıyor. **Prof. Dr. Aziz Sancar'ın Nobel alması son derece sevindirici ve bu ülkemiz insanlarını da teşvik edeceği kanısındayım. Ancak kendimize dönüp şöyle bir soru sorduk mu?**

a. Eğer Prof. Dr. Aziz Sancar Amerika Birleşik Devletleri'nde değil **ülkemizde çalışmış olsaydı** ve bu çalışmaları yapma imkânı bulup Nobel alabilir miydi?

b. Bizim ülkemizdeki araştırmacıların imkanları yabancı ülkelereki kadar iyi mi? Aynı şartlarda yarışıyor muyuz?

c. Akademik yükseltmeler dahil gerçekten kaliteli araştırmalara önem veriyoruz muyuz? Yoksa kalitesiz yazıların sayısı yeterli oluyor mu?

Mehmet Pakdemirli tarafından 2014'de yapılan bir araştırmada gelişmiş ülkeler ve Avrupa Birliği ülkeleri dahil 30 ülkede, 1996-2013 tarihleri arasında yapılan yayınlar incelendiğinde Türkiye'nin yayın toplamında **20. sırada** olduğu görülmüştür (1).

Genel ortalama
20. sıra
Atıf başarısı
27. sıra

h başarımı

37. sıra

Ama;

atıf alan yayınlar kötü

162. sıra

Aslında yerimiz daha aşağı sırada

Listede nüfusu çok daha az olan Belçika, İsrail, Avusturya, Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti ve Norveç ülkeleri bizim altımızda sıralanmış olup nüfusa göre düzelttiğiniz **zaman bizim ülkemizin sırasının daha da aşağılara düşeceği aşikardır.**

Aynı çalışmada bir başka olumsuz tablo ise, yayın sayısı bakımından 20. sırada olmamıza rağmen alınan atıf sayısında ise 27. sıraya inmiş sadece Yunanistan, Yeni Zelanda ve Singapur'u geride bırakıyoruz (1). Recep Öztürk tarafından bildirilen bir başka çalışmada "Scopus" verilerine göre ülkemiz, 1996-2014 yıllarında yapılan 390.874 uluslararası yayın sayısı ile 239 ülke arasında, genel ortalamamız yine 20. sırada, atıf sayısı bakımından 27. sırada ve H-başarım sayısı açısından 37. sırada bulunmaktadır. **Asıl tehlike, atıf alan yayınlara göre 162.sırada oluşumuzdur.** Bu durum, çok sayıda yayının hiç atıf alamadığı veya çok düşük sayıda atıf alabildiğini göstermektedir (2).

Ülkemizde birçok konuda iyileşmenin yanında (ekonomide 17. sırada olduğu gibi) yayın ve atıf sayısında da artış beklenen bir olaydır. Ancak yukarıda bahsedilen çalışmaların sonuçları, gerek yayın sayımızın yetersiz olduğunu gerekse de yayın kalitesinin hiç de iyi olmadığını göstermektedir.

Yukarıdaki sualleri tekrar tekrar sorarak, araştırmacıların daha iyi desteklenmesi, araştırma imkanlarının artırılması ve özgün araştırmaya önem veren daha iyi bir araştırma politikaları geliştiremez isek, bu konuda Hasan Yazıcı'nın 'Gerçek bir bilim bize çok yabancı' isimli makalesini de okumanızı tavsiye ederek (3), potansiyeli olan ülkemize Nobel'in gelmesi için daha uzun yıllar beklemek zorunda kalacağımızı gerçeğini akıldan çıkartmamak gerektiğini düşünme zamanımız gelmiştir.

1. Pakdemirli M.; The current situation and improvement suggestions for research paper publications in Turkey. Yükseköğretim Dergisi 2014;4(2):76-82. http://www.yuksekogretim.org/en/abstract_2014002003.asp

2. Öztürk R.; Bilimsel yayın noktasında neredeyiz? Yayın Kalitesinin Artırılması için Öneriler. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Dergisi 2016; 37;10-13. <http://www.sdplatform.com/Yazilar/Kose-Yazilari/455/Bilimsel-yayin-noktasinda-neredeyiz.aspx>

3. Yazıcı. H.; Gerçek bir bilim bize çok yabancı. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Dergisi 37. sayı, sayfa 10-13. <http://www.sdplatform.com/Yazilar/Konuk-Yazilar/477/Gercek-bir-bilim-bize-cok-yabanci.aspx>

2016 Dünya Gıda Ödülü sahiplerini buldu!

Remziye Yılmaz

Hacettepe Üniversitesi Gıda Mühendisliği Bölümü
remziye@hacettepe.edu.tr

2016 Dünya Gıda Ödülü 28 Haziran 2016 tarihinde ABD'de yapılan bir tören ile açıklandı. Bu yıl, Nobel Barış Ödülü sahibi Dr. **Norman E. Borlaug** tarafından kurulan Dünya Gıda Ödülü'nün 30. yıl dönümüdür. Dünya Gıda Ödülü açlığa karşı çözüm önerisi üreten ve küresel gıda güvenliği konusunda önemli başarılar gösteren kişileri desteklemek amacıyla verilen en önemli ödül olarak değerlendirilmektedir.

Bu yıl, bilim insanları **Maria Andrade, Robert Mwanga, Jan Low** ve **Howarth Bouis** Afrika, Asya ve Latin Amerika kırsalında yaşayan 10 milyon kadar yoksul insanın beslenme sorununa sağlığı iyileştiren gıda

üretmek için çözüm sunan projeleri ile ödüllendirildiler.

Uluslararası Patetes Merkezi (CIP)'nden Dr. **Maria Andrade** (Mozambik), Dr. **Robert Mwanga** (Uganda) ve Dr. Jan Law (ABD)'in A vitaminince zenginleştirilmiş turuncu etli tatlı patetes çeşidi geliştirdikleri çalışmaları biyozenginleştirme alanında yapılan çalışmalar içinde en başarılı örnek olarak seçildi. Çalışmanın en önemli yanının, genetik materyali Uluslararası Patetes Merkezi ve diğer kaynaklardan elde edildiği açıklanan A vitamini içeriği açısından zenginleştirilmiş tatlı patetes kullanılarak, 10 farklı Afrika ülkesinde neredeyse 2 milyon hane için beslenme programlarının yapılandırılması olduğu da vurgulandı.

Uluslararası Gıda Politikası Araştırma Enstitüsü (IFPRI)'nde HarvestPlus kurucusu olan Dr. **Howarth Bouis** (ABD) ise 25 yıldır küresel bir bitki yetiştirme stratejisi olarak biyozenginleştirme alanında birçok

kurumsal yaklaşımın uygulanmasına öncülük etmiştir.

Onun liderliğinde A

vitamini içeriği açısından zenginleştirilmiş kasava, mısır ve tatlı patetes ile birlikte demir ve çinko açısından zengin fasulye, pirinç, buğday gibi gıda bitkileri üzerine çalışmalar yapılmakta ve bu ürünler 40'dan fazla ülke piyasasında yer almaktadır.

Biyozenginleştirme, geleneksel ve biyoteknolojik ıslah teknikleri kullanılarak bitkilerde vitamin ve mineral içeriğini artıran bir işlemdir. Biyolojik olarak güçlendirilmiş bitkilerin gıda olarak tüketimi insan sağlığı ve beslenmeyi geliştirmek için önemli görünmektedir.

Bu yıl otuzuncusu verilen 250.000 dolar değerindeki ödül dört alıcısı arasında eşit olarak bölünecek.

Kaynaklar www.worldfoodprize.org/en/laureates/2016_andrade_mwanga_low_and_bouis/; www.isaaa.org/kc/croppbiotechupdate/article/default.asp?ID=14538; www.isaaa.org/resources/publications/pocketk/27/default.asp

Bilim insanları, başarımların ölçütü h faktörü ve ciddi sorunlar

Mahmut Hortaçsu
hortacsu@itu.edu.tr

“Herkes Bilim Teknoloji” dergisinde, sayın Prof. Dr. **Mehmet Doğan**’ın h faktörü üzerindeki yazısını dikkatle okudum. Yazıda özellikle h-20 ve h-40 faktörlerinin öneminden söz açıp h faktörü 20’den fazla olan Türkiye kökenli bilim insanlarının listesini veriyor. Yazara bu çok önemli faktörü ve kendileri ile gurur duyduğumuz başarılı Türk bilimcileri tanıttığından dolayı teşekkür ederim. Ancak belirtmeliyim ki h faktörü çok önemli bir kıstas olmakla birlikte sayılar belirtilirken bir konuya ısrat etmek yararlı oluyor.

Benim bilim dalım olan temel parçacık fiziğinde yurt dışındaki büyük laboratuvarlarda, CERN ve şimdi bu konudaki veri alma etkinliklerini durdurmuş olan FNAL ve SLAC gibi laboratuvarlarda bulunan fizikçilerin yazar sayısı 3000’i aşan bazı makaleleri çok sayıda atıf alıyor. Bunların kime ve nasıl sayılması gerektiği tartışılan bir konu. Duyduğuma göre atıfları veren diğer bir kaynak, Elsevier’in sitesi SCOPUS yazar sayısı binden fazla olan makalelere verilen atıfları saymıyor. Temel Parçacık fiziğinde deneyicilerin ve kuramcılarının atıflarının değerlendirilmesinde farklı davranılması gerektiğini gösteren bir örnek de, hem sırf kuramsal, hem de deneye dayalı makaleleri olan Prof. Dr. **Metin Arık**. Kendisinin sırf kuramsal alanda olan doktora tezi ve buna dayanan bazı yayınları kuramsal fizikte bir çığır açmıştır.

Ancak bu öncü makalelere aldığı atıf sayısı İngiltere’de küçük bir deneye yaptığı katkı dolayısıyla yazarları arasında olduğu bir makaleye aldığı atıf sayısından daha azdır.

Şu anda bizde de örneğin CERN’deki ATLAS ve CMS deneylerine katılan fizikçiler var. Bunlardan ilk listede en gençlerden olduğundan dolayı ilk çıkan listede deneyci temel parçacık fizikçileri arasında en az h faktörüne sahip olanlardan Prof. Dr. **Sekban Kartal**’ın h faktörü, konusunda dünyanın ileri gelen astrofizikçilerinden olan Prof. Dr. **M. Ali Alpar** ile aynı. Benim araştırma konum olan, biraz alaycı bir tavrıyla “theoretical theory” diye anılan bu konuda model kurma ve bunlarda hesaplamaya üzerine yoğunlaşanlar ile genel görelilik üzerine çalışanlarda durum daha da vahim.

Web of Science’tan çıkarmaya çalıştığım bilgilere göre bunların h faktörleri şöyle:

Metin Gürses h =19

Yavuz Nutku h = 18
Tekin Dereli h = 17
Alıkrım Aliev h = 17
N. K. Pak h = 16
Ayşe Erzan h = 15
İ. H. Duru h = 13
R. Güven h = 13

(T. Dereli ve M. Gürses taranınca sayı daha yüksek çıkıyor. Ancak araya adları aynı harfla başlayan başkaları girmiş.)

Hepsi Akademi üyesi olan, çoğu TÜBİTAK Bilim ödülü sahibi bu kişilerin hiç biri derginizdeki h-20 listesine giremiyorlar. Halbuki sırf deneyde bulunanlar listesinde olan, artık deneye bilfiil katılmayıp öğrencilerini yollayan bazı kişilerin ise h sayıları çok daha yüksek.

Bir temel parçacık fiziği deneycisi arkadaşımızı bir ödüle aday gösterdiklerinde, hasbelkader beni jürisine seçmişlerdi. Deneycilerin nasıl değerlendirildiklerini bilmediğimden bilenlere sormuştum. Bana bu konuda ilkin yazılıp sonra toplanıp makale haline getirilen ve deneye kayıtlı diğer kişilerin adı eklenen “internal report”larda adının olup olmadığına çok önemli olduğunu söylemişlerdi. Baktık bu kişinin son makalelerinin “internal report”larında adı yok. CERN’deki grup şefine sorduğumuzda yolladığı öğrencilerden çok yararlandıklarını söylemişti. Biz de ödülü önermemiştik.

Başka bir durum ise ben henüz TÜBA üyesiymen mentörü olduğum bir GEBİP üyesiyle ilişkili olarak başıma geldi. Kendisinden son makalelerdeki “internal reportlar”da adının olup olmadığını sormuştum. Bana “yıllar önce deney hazırlanırken yaptığım bir katkıdan dolayı artık oraya gitmesem bile CERN’deki deney bitinceye kadar her makalede adım geçecek” gibi bir yanıt vermişti. Ödülünün kesilmesini önerdim. Başkanlık bu önerimi kabul etmedi.

Anlaşılan benzer durum, bir ölçüde tıpta da geçerli. Yurt dışında bir gruba bir süreliğine katılan bir kimse, katkısı çok fazla olmasa bile adı makalelere konduğundan h sayısı çok yüksek çıkabiliyor.

Ondan Ağustos 2011 öncesi TÜBA’da adaylar h faktörü ile değerlendirilirken çok dikkatli davranılıyordu. Konumda o gün internete konan makaleleri ve bunların o güne kadar aldığı atıfları ve h sayısını veren “inspire” sitesi h faktörünün kullanılması ve yorumunda çok dikkatli olunması konusunda uyarıyor

Gelecek haftaki sayıda çıkacak yazıda bu konuya değinilmesi kanımca iyi olacaktır.

Güncel Tıp

Mustafa Çetiner

dr.m.cetiner@gmail.com

AKADEMİ BİLİMSEL ÇALIŞMALARIN NERESİNDE? (5)

Bir önceki yazımı şöyle bitirmiştım: Aziz Sancar’a “insanlık için ne yaptın” diye sorsanız yanıtı tektir: “Sirkadian ritm ve DNA tamiri.”

Sorunun devamı var.

Bilimsel çalışma neden yapılır? Bilinmeyene ulaşmak için, merak için, anlayabilmek için...

Umuyorum okurlarımla tamamına yakını Orhan Bursalı’nın “Aziz Sancar ve Nobel’in öyküsü” isimli kitabını okumuştur.

Ne diyor Aziz Sancar, yıllarca üzerinde uğraştığı bilinmezi bilindir kıldığında? “Tanrım dedim” diyor “bunu bir tek sen ve ben biliyoruz.”

Bilinmeyi bilindir kılmanın tanrısal gücü.

İnatla ve ısrarla ve bilimsel makale sayısı, akademik terfi, saygınlık, yüksek h indeksi gibi “havalı” şeylere aldırmandan bir bilinmezin peşinde koştu Sancar.

Bilimsel çalışmalar “h” indeksini yükseltmek için, statü için yapılmaz. Bilim insanı bir konuda bir bilinmezin peşine takılır, onu düşünür, onunla yaşar. Bu arada yazılar artar, atıflar artar, “h” indeksi yükselir. Ama varsa yoksa o bilinmeze olan meraktır hepsinin toplamı.

Sancar 101 olan h indeksine bu bilinmeze merakı sayesinde ulaştı.

Prof. Dr. **Tevfik Akoğlu** benim akademik yaşamımda örnek aldığım ender insanlardan biridir. Bana bir hikaye anlatmıştı. Basel’de çalıştığı immünoloji laboratuvarında yıllarca bir türlü yayın çıkaramayan, ama sabah-akşam demeden laboratuvarından çıkmayan birinin hikâyesiydi bu. Söz konusu kişi bu uzun sessizliğinin sonunda bir “Nature” yazısı yapmış ve izleyen yıllarda da aynı konuda birbirini izleyen çok önemli bilimsel çalışmalara imza atmıştı.

Son sayılarımızda yüksek “h” indeksi olan bilim insanlarımızı yayınladık. Tümüne büyük saygı duyuyorum ancak bir soruyu sormadan da edemiyorum.

“h” indeksi çok şey ama acaba her şey mi?

İki önemli nokta dikkatimi çekiyor; İlki onlarca yazarın olduğu uluslararası çalışmalarda -ki bunlar çok yüksek sitasyon alıyorlar -güçlü ilişkilerini kullanarak yer almak ve “h” indeksini yükseltmek. İkinci standart bir laboratuvar düzeneği kurup farklı konularda aynı düzeneği kullanarak bir çok farklı çalışma yapmak ve “h” indeksini yükseltmek.

Oysa inanıyorum ki, araştırmacı bir konuya odaklanıp peş peşe uğraştığı konu ile ilişkili olarak yeni çalışma ve işbirliği olanakları yaratmalıdır.

Yani tek bir konuda ve ona odaklanarak çalışmalıdır.

h-faktörü her şey değil

Bir hekim çok kazanan bir muayenehaneyi işleterek, yoğun ders anlatarak, iki haftada bir kongrelerde boy göstererek arada sırada da çok merkezli çalışmalara hasta vererek, yanında çalışan hekimlerine “haydi şimdi bir de şu hastalıktan olan hastalarımızı dökelim bakalım ne çıkar bunlardan” diyerek - “h” indeksini ne kadar yükseltirse yükseltsin - bilim insanı olamaz.

Birbiri ile ilişkisiz konularda ve farklı hastalıklarda devamı olmayan çalışmalar yapmak veya bir biçimde - Faz III çalışma uygulayıcısı vb. - çok farklı alanlardaki çalışmalarda yer alarak “h” indeksini yükseltmeye çalışmak bilim insanlığı değildir. Bilim insanının iyi soru soran, iyi gözlemleyen, meraklı, araştırmacı, sabırlı, kararlı, nesnel, sorgulayıcı, belli bir alanda uzmanlaşmış, güncel, tarafsız, iyi ahlaklı ve dahası “adanmış” olması gerekir.

Bilim tarihi bütün bu özellikleri taşıyan, ömrünü gerçeği bulmaya adanmış ama sonunda ne yazık ki yanıltmış veya hiç bir sonuca ulaşamamış onlarca “gerçek” ama tanınmayan bilim insanı ile doludur. Ancak bu bilim insanları sayesinde başka bilim insanları bu deneyimlerden yararlanarak çok önemli buluşlara ulaşabilmiştir.

Bilim insanı olmanın tek kriteri “h faktörü” değildir. Devlete ait büyük üniversitelerde rektörlük seçimi gibi gündelik üniversite içi mikro siyaset yapan bilim insanları ile, dört duvar şeklinde yeni kurulmuş devlet üniversitelerinde kolayca akademik unvanlar kazanan kişilerle, “para kazanmak” odaklı özel üniversitelerde kolayca akademik yükseltmeler yapıp vasıfsız elemanları pazarlamaya çalışmakla bilim insanı yetiştirilebilir mi?

Devam edeceğim...

Türkiye'nin Turizm Sektörü Performansının Analitik Olarak Değerlendirilmesi

Türkiye'de turizm sektörünün son 15 yılda gösterdiği çok hızlı büyümenin bu sektörün 2016 yılında yaşanan ve sektörü büyük ölçüde olumsuz yönde etkileyen olaylar zincirine bakılmaksızın objektif bir şekilde değerlendirilmesi yerinde olacaktır.

Prof. Dr. İbrahim Birkan
Atılım Üniversitesi, İşletme Fakültesi

5 retçi sayısı itibarıyla 1980'li yılların sonlarında Yunanistan'ın Rodos adasıyla kıyaslanarak değerlendirilmekteyken, 90'lı yıllarda uygulanan çok etkin teşvik politikaları ile çok hızlı bir büyüme sağlamıştır. Turizm sektörü Türkiye ekonomisi içinde döviz geliri getirmesi nedeniyle cari açığın kapatılması konusunda olumlu etki yapan, emek-yoğun ve hizmet oryantasyonlu bir sektör olması nedeniyle de Türkiye'nin önemli sorunu olan istihdam konusunda, özellikle genç nüfusun değerlendirilmesine olumlu katkıda bulunan bir sektör olarak dikkatleri üzerine çekmektedir.

Turizm: Türkiye'nin rekabetçi avantajı

Michel Porter ülkelerin Rekabet Avantajı- Competitive Advantages of Nations (1) adlı ünlü makalesinde ülkelerin bir çok alanda değil, fakat rekabet avantajının sahip oldukları alanları belirleyerek, bu alanlarda uluslararası rekabete girmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Türkiye'nin rekabet avantajına sahip olduğu sektörlerin başında Turizm sektörünün bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Türkiye doğası, kültürel ve tarihi zenginlikleri itibarıyla önemli bir turizm destinasyonu olmuştur ve mevcut turizm hacmini daha da geliştirme potansiyeli bulunmaktadır.

Türkiye dünya turizm pastasından 2014 yılı rakamları itibarıyla **37.4 milyar dolar** ile %2.7 pay almaktadır. Türkiye'nin açıkladığı Türkiye Turizm Stratejisi 2023 hedeflerine göre bu payın 86 milyar dolar gelir ile %3.7'ye yükselmesi beklenilmektedir. (2) Kötümser senaryoda oranın %3 büyüme olması durumunda dahi 69.1 milyar dolarlık turizm gelirinin elde edileceği öngörülmektedir. (3).

Türkiye Turizminin gösterdiği bu hızlı büyüme genellikle iki açıdan, gelen turist sayısı ve turizm gelirleri olarak ele alınmıştır. Turizmin önemli üçüncü gelişme göstergesi olan sürdürülebilirlik ayağı ise genellikle göz ardı edilmiştir. Halbuki **Mark Twin**'in de dediği gibi taburenin üç ayağı da aynı oranda önemlidir.

TÜSİAD tarafından hazırlanan 2012 Sürdürülebilir Turizm Raporu'nda (4) Türkiye'nin turizm sektörünün çevrecilik ve ekonomik sürdürülebilirlik açısından durumu ele alınarak eleştirilmiş ve Dünya Ekonomik Formu (WEF-World Economic Forum (5) tarafından her yıl dü-

zenlenen Küresel Rekabetçilik Endeksi açısından Türkiye'nin 'Seyahat ve Turizm Sürdürülebilirlik' raporundan yola çıkılarak 'Sürdürülebilirliğin Türkiye turizminin rekabet gücüne etkisi' ortaya konulmuştur.

6'ıncılık, 13'üncülük ve 44'üncülük

Global olarak Türkiye turizminin yerini belirtirken gelen turist sayısına, elde edilen turizm gelirin ve Küresel Seyahat ve Turizm Rekabetçilik Raporu'ndaki sıralamasına göre hareket etmek doğru olacaktır. Bu üç rakama bakıldığında ise 2014 yılı rakamları itibarıyla Türkiye Turizmi'nin dünyadaki durumu şu şekildedir: Türkiye 2014 yılında gelen 40 milyon yabancı turist sayısı ile dünya 6.sı, 38 milyar dolar turizm geliri ile dünya 13.sü durumundadır. Türkiye Uluslararası **Turizm Rekabetçiliği** endeksine göre 141 ülke arasında İspanya, Fransa, Almanya, ABD, İngiltere, İsviçre, Avusturya, İtalya'nın arkasında 44. sırada yer almaktadır.

Türkiye'nin uluslararası turizm rekabetçilik endeksinde almış olduğu 44.lük, hiç şüphesiz ki asla göz ardı edilmemesi gereken başarısız bir neticedir. Söz konusu indekxin hesaplanmasında dikkate alınan parametrelere göre Türkiye'nin bu değerlendirmede almış olduğu puanların tek tek ele alınarak nasıl iyileştirmelerin yapılabileceği tartışılmalı ve eylem planları ortaya konulmalıdır.

Söz konusu turizm endeksinde **toplam 14 ana bileşen ve onların altında tam 75 alt bileşen** bulunmaktadır. Endeksin dört bileşenini; destekleyici unsurlar turizm politikaları, turistik hizmetler altyapısı, doğal ve kültürel kaynaklar oluşturmaktadır.

Destekleyici endeksler bileşiminde **Türkiye 78. sırada** yer almıştır. Destekleyici unsurların alt bileşenlerini: iş ortamı, güvenlik, sağlık ve hijyen, insan kaynağı, bilgi işlem teknolojileri oluşturmaktadır.

Turizm politikaları endeksi bileşeninde **Türkiye 85. sırada** yer almaktadır. Turizm politikalarının alt bileşenleri ise: devletin turizme verdiği öncelikler, dışa açıklık, fiyat rekabetçiliği, sürdürülebilir çevre politikalarıdır.

Turistik hizmetlerin altyapısı endeksi bileşiminde; havayolu, kara ve deniz yolu, turistik tesisler ve hizmetler

alt bileşenleri yer almaktadır. Türkiye'nin en çok puan topladığı doğal ve kültürel kaynaklar endeksi bileşeninde ise yeri 29. sıra olmuştur. Bu bileşenin alt bileşenleri ise: doğal kaynaklar, kültürel kaynaklar ve iş seyahatleri olmaktadır.

Rekabetçilik faktörlerinin başında yer alan tanıtımda Türkiye dünya sıralamasının çok gerisinde kalmıştır. 2015 yılı raporuna göre devletin turizm sektörüne öncelik vermesi sıralamasında 137. devletin marka geliştirme stratejisi sıralamasında ise 117. sırada yer almıştır.

Güvenlikte çok gerideyiz

Türkiye'nin uluslararası güvenlik sıralamasında da geride kaldığı görülmektedir. Güvenlik sıralamasında Türkiye, 121. ülke konumundadır. (2015 ve 2016 yılları olayları öncesine göre). Türkiye'nin çok ciddi bir tanıtım ihtiyacı olduğu açıkça ortadadır. Türkiye'nin turizminin tanıtımı için ayrılan bütçe diğer rakip ülkelerin bütçelerinin çok gerisindedir. Uluslararası Rekabetçilik Endeksi sıralamasında ilk sırada yer alan İspanya'da devlet bütçesinden 2013 yılı rakamları itibarıyla turizme ayrılan pay % 6,5 iken bu oran Türkiye'de % 0.5 olmuştur. (6)

Rekabetçilik endeksinin hesaplanmasında ana bileşenler, bunların alt bileşenleri ve detayda alt göstergeler bilimsel ölçekte ağırlandırılarak kullanılmaktadır. Bu analizlerin yapılmasında kullanılan göstergeler tanınmış Uluslararası organizasyonlardan sağlanan veriler ve Dünya Ekonomik Formu (WEF)'nin yıllık analizleri kullanılarak belirlenmektedir.

Kısaca özetlemek gerekirse Türkiye'nin Turizm sektörü performansının ifade edilmesi için kullanılan iki rakam; gelen turist sayısından elde edilmiş olan 6.'lık, turizm gelirlerindeki 13.lük önemlidir. Türkiye'nin turizm rekabetçilik endeksindeki yeri olan 44.lük'te çok önemlidir. Bu 44.'lük sıralamasının bileşenlerinin analizi bundan sonra turizm sektörünün yönetimi ve yeniden yapılandırılması çalışmaları açısından büyük önem arz etmektedir.

Kaynakça

- 1- Porter, M.E. (1990)', *The Competitive Advantages of Nations*, The Free Press, New York
- 2- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2007) 'Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem planı', ss 1-89
- 3- PWC& Strategy, (2016) *Sektör Raporu-Turizm Sektörü Yönetişim Modeli* TYD, Ocak, s.14.
- 4- Dünya Turizm Örgütü (WTO), (2015) 'Turizmde Öne Çıkanlar' ss 2-15
- 5- Dünya Ekonomik Formu (WEF) (2015) 'Seyahat ve Turizmde Rekabet Endeksi'
- 6- TÜSİAD, (2012) 'Sürdürülebilir Turizm' Yayın no:2012-09/531

ATILIM ÜNİVERSİTESİ

geleceğe bırakın

İNCEK - ANKARA
www.atilim.edu.tr

f /AtilimUniv

@atilimuniv

